

ZELDERSCHE DRIESSEN

Conceptbeheerplan Natura 2000

Ministerie LNV, Provincie Limburg

13 juli 2009

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

COLOFON

Dit is een uitgave van Dienst Landelijk Gebied, maand en jaartal invullen

Opdrachtnemer: Dienst Landelijk Gebied
Vestiging Regio Zuid
Professor Cobbenhagenlaan 125
Postbus 1180
5004 BD Tilburg
Telefoonnummer 013-595 0 595
Faxnummer 013-595 0 500

www.dienstlandelijkgebied.nl

Bevoegd gezag: Ministerie van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit
Provincie Limburg

Teamhoofd: Edo Dijkman

Projectteam: Ine van Gompel (projectleider)
Ton Geensen
Marjon Grakist
Michel Nieuwelink (Staatsbosbeheer)
Hans Weinreich

Adviseurs: Karen Zwerver
Jacqueline Jonkers

Status: concept 1
Versie/inboeknummer: invullen
Collegiale toets: invullen
Review communicatie: invullen
Vrijgave: intern/extern/vrij te verspreiden

In opdracht van Ministerie van LNV Programmadirectie Natura 2000; Programmteam Beheerplannen

**landbouw, natuur en
voedselkwaliteit**

INHOUDSOPGAVE

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Samenvatting	5
1 inleiding	8
1.1 Wat is Natura 2000?	8
1.2 Natura 2000-gebied: Zeldersche Driessen	8
1.3 Functie beheerplan	10
1.4 Status en vaststellingprocedure van het beheerplan	11
1.5 Leeswijzer	12
2 Instandhoudingsdoelstellingen	13
2.1 Kernopgave en 'sense of urgency'	13
2.2 Instandhoudingsdoelstellingen	13
2.3 Ecologische vereisten van instandhoudingsdoelstellingen	15
3 Ecologische gebiedsbeschrijving	19
3.1 Abiotiek en biotiek	19
3.1.1 Abiotiek	19
3.1.2 Biotiek	23
3.2 Voorkomen habitattypen	25
3.2.1 *Stroomdalgraslanden (H6120)	25
3.2.2 Oude eikenbossen (H9190)	27
3.2.3 Droge hardhoutooibossen (H91Fo)	28
3.2.4 Ruigten en zomen, droge bosranden (H6430_C)	28
3.2.5 Natuurwaarden vermeld in aanwijzingsbesluit Beschermd Natuurmonument (1973)	29
3.3 Ingrepen in verleden	30
3.4 Systeemanalyse en sleutelprocessen	32
3.4.1 Sleutelprocessen	33
4 Uitgangssituatie beleid en bestaand gebruik	34
4.1 Plannen en beleid	34
4.2 Bestaand gebruik	36
4.2.1 Huidig natuurbeheer en onderhoud	37
4.2.2 Huidige recreatie (beheer en gebruik)	38
4.2.3 Landbouw	39
5 Instandhoudingsdoelstellingen in omvang, ruimte en tijd	40
5.1 Uitwerking van instandhoudingsdoelstellingen in omvang, ruimte en tijd	40
5.2 Kansen en knelpunten voor de instandhoudingsdoelstellingen in de huidige situatie	42
5.2.1 Kansen	42
5.2.2 Knelpunten	43
6 Effecten van bestaand gebruik op de instandhoudingsdoelstellingen	44
6.1 Inleiding	44
6.2 Werkwijze toetsing bestaand gebruik	45
6.2.1 Toelichting beoordeling bestaand gebruik	45
6.3 Uitwerking beoordeling bestaand gebruik	47

6.3.1	Toelichting activiteiten recreatie.....	47
6.3.2	Landbouw	47
6.4	Procedures toekomstige activiteiten	48
6.5	Regime Natuurbeschermingswet: beoordeling van natuureffecten.....	48
7	Realisatie instandhoudingsdoelstellingen	50
7.1	Ontwikkelingsstrategie	50
7.2	Beschrijving maatregelen	52
8	Uitvoeringsprogramma.....	54
8.1	Uitvoering maatregelen: verantwoordelijkheden en kosten	54
8.2	Communicatie	54
8.2.1	Doelstellingen voor de communicatie.....	55
8.2.2	Rolverdeling in de communicatie.....	55
8.3	Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen	55
8.3.1	Verantwoordelijkheden.....	55
8.3.2	Taakverdeling en opzet monitoring.....	56
8.3.3	Evaluatie van het beheerplan	57
8.4	Financiering van gehele uitvoering beheerplan	57
9	Literatuur	58
	Lijst van geraadpleegde personen	60
	Verklarende woordenlijst	61
	Kaartbijlagen.....	67
	Kaart 1 Begrenzing van het Natura 2000-gebied.....	68
	kaart 2 Eigendomssituatie	69
	Kaart 3 Bodem en grondwater.....	70
	Kaart 4 Hoogtekaart.....	71
	kaart 5 Huidig voorkomen habitattypen	72
	Kaart 6 Potentie voorkomen habitattypen.....	73
	Kaart 7 Bestaand gebruik.....	74
	Kaart 8 Maatregelen	75
	Bijlagen.....	76
	Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving	77
	Bijlage 2 Organisatie van de totstandkoming van het beheerplan	78
	Bijlage 3 Procedure vergunningverlening	79
	Bijlage 4 beoordeling bestaand gebruik.....	81
	Bijlage 5 Toelichting abiotiek en Hydrologie	84

SAMENVATTING

Tekst pm

Synopsistabel t.b.v. Natura 2000-beheerplannen

Om op landelijk- en gebiedsniveau een overzicht te krijgen welke maatregelen in relatie tot de doelen in de eerste beheerplanperiode (6 jaar) worden genomen, is onderstaande tabel opgesteld. De maatregelen-doelen tabel biedt inzicht in de geplande maatregelen in het gebied en het kwalitatieve en kwantitatieve effect van deze maatregelen op de doelen voor de habitattypen en soorten.

De tabel is een samenvatting van de uitgebreide beschrijving van de maatregelen in hoofdstuk 7 Maatregelen (LNV-beheerplannen). De cijfers in de tabel verwijzen naar de maatregelen die staan aangegeven op kaartbijlage 8.

De tabel is tevens een hulpmiddel voor de rapportageverplichting aan de Europese Commissie. Hiervoor stellen de lidstaten elke zes jaar een verslag op over de in het kader van de richtlijn genomen maatregelen, alsmede een beoordeling van het effect van die maatregelen op de staat van instandhouding (artikel 17).

Naam gebied: Zeldersche Driessen (143)
 Datum invullen/vaststelling beheerplan:
 Bevoegd gezag: Ministerie van LNV, provincie Limburg

		Habitattypen				Oude NB-wet doelen			
		Stroomdalgraslanden (H6120)	Ruigten en zomen, droge bosranden (H6430_C)	Oude eikenbossen (H9190)	Droge hardhoutooibossen (H91Fo)	Handhaving kleine heideperceeltjes	Instandhouding kenmerkende en gevarieerde vogelsoorten	Handhaving betekenis van gebied voor zoogdieren (met name das)	Handhaven specifieke geomorfologische patronen en landschappelijke diversiteit
Maatregelen	Drukbegrazing en kleinschalig plaggen	1							
	Verlenging bestaande laagte door vergraving enig bosareaal	2							

	Verschralingsbeheer akkers en weilanden (maaïen, afvoeren, nabeweiden)	3,7	7						
	Zorgen voor zadenverspreiding in voormalige akkers	4,5							
	Bosrand open maken en strooisel weghalen		6						
	Inrasteren grasland aangrenzend aan het hardhoutooibos				8				
	Groepenkap in eikenbos			9					
	Verwijderen strooisel			10					
	Naaldhoutpercelen omvormen naar eikenbos			11					
	Maaibeheer Niers wordt geminimaliseerd (nadat EHS is gerealiseerd)	12			12				
	Bosrand periodiek terugzetten en de vegetatie periodiek maaïen					13			
Doelen in aanwijzingsbesluit	Doel oppervlakte	>	=	>	=	=	=	=	=
	Doel kwaliteit	>	=	>	=	=	=	=	=
Huidige oppervlakte (ha) en huidige kwaliteit in het gebied	Huidige oppervlakte (ha) en aantal soorten	1,6	0,4	7,4	2				
	Huidige kwaliteit (gunstig (G), matig (M), ongunstig (O))	M - G	G	M	M	O	G	G	
Verwachte oppervlakte (ha) en kwaliteit na zes jaar	Oppervlakte totaal (ha) en aantal soorten	1,6*	0,4 - 1	7,4	2				
	Kwaliteit (gunstig (G), matig (M), ongunstig (O))	O - G	G	M	M	M	G	G	
Doel op lange termijn	Oppervlakte totaal (ha)	1,6*	2	40	3,5				
	Kwaliteit (gunstig (G), matig (M), ongunstig (O))	M - G	G	G	G	G	G	G	
Monitoring van de staat van instandhouding (art. 11 HR)	Soort onderzoek (door wie en frequentie):								
Bestaande monitoring	Basisvegetatiekartering (SBB, 1 x per 10 jaar)	•	•	•	•	•			
	Doelsoortenkartering (SBB, 1 x per 10 jaar)	•	•	•	•	•			
	Broedvogelkartering (SBB, 1 x per 10 jaar)	•	•				•		
	Monitoring das							•	
	Monitoring waterkwaliteit (waterschap, 1 X per maand)	•			•				
Aanvullende monitoring	Uitbreiding oppervlakte basisvegetatiekartering (SBB, 1 x per 12 jaar)	•	•	•	•	•			
	Verhoging frequentie doelsoortenkartering (SBB, 1 x per 3 jaar)	•	•	•	•	•			
	Bodemonderzoek in stroomdalgrasland (SBB, eenmalig)	•							
	Monitoring overstroming (SBB, afhankelijk van hoogwater)	•			•				

* Areaal toename is mogelijk voor de stroomdalgraslanden alleen is kwantitatief niet te bepalen met welke mate

1 INLEIDING

Meer natuur, vitale natuur. Dat is de kern van het natuurbeleid van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een mooi landschap om met plezier in te wonen, werken en recreëren. En ook het leefgebied van 40.000 soorten dieren en planten. Nederland heeft 162 gebieden die behoren tot de top van de Europese natuur. Samen met natuurgebieden in andere lidstaten van de Europese Unie vormen zij het netwerk 'Natura 2000'.

1.1 Wat is Natura 2000?

De lidstaten van de Europese Unie hebben met elkaar afgesproken om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Belangrijke instrumenten om dit doel te realiseren, zijn de Europese Vogelrichtlijn en Europese Habitatrichtlijn. In deze richtlijnen is bepaald dat er een netwerk gerealiseerd moet worden van natuurgebieden van Europees belang: het Natura 2000-netwerk. Dit netwerk heeft als hoofddoelstelling het waarborgen van de biodiversiteit in Europa. De lidstaten moeten hiertoe speciale natuurgebieden aanwijzen voor de meest kwetsbare soorten en habitattypen: de Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die geschikt zijn om het duurzaam voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Het behoud en ontwikkelen van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden leidt niet alleen tot kwaliteitsverbetering van deze natuurwaarden ter plekke, maar geeft ook de mogelijkheid tot verspreiding van soorten naar andere gebieden, waardoor de biodiversiteit bevorderd wordt.

Nederland draagt met 162 gebieden bij aan het realiseren van het Natura 2000-netwerk. Het Nederlandse Natura 2000-netwerk heeft een totale omvang van circa één miljoen hectare, waarvan tweederde open water (inclusief de kustwateren). Een aantal gebieden is aangewezen onder de Habitatrichtlijn óf de Vogelrichtlijn, maar een flink aantal gebieden valt onder beide richtlijnen. De gebiedsgerichte bepalingen vanuit de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn zijn vanaf 1 oktober 2005 verwerkt in de Natuurbeschermingswet 1998 en sindsdien is de wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden geregeld in deze wet.

Nederland is verantwoordelijk voor het duurzaam voortbestaan van 95 vogelsoorten (Vogelrichtlijn), 31 andere diersoorten, 5 plantensoorten en 51 habitattypen (allen Habitatrichtlijn): dwz moet een 'gunstige staat van instandhouding' bereiken en behouden. Hiermee wordt bedoeld dat het habitatype of de soort duurzaam moet blijven voortbestaan. Elk Natura 2000-gebied is aangewezen voor de bescherming van één of meerdere habitattypen en/of soorten. Voor elk gebied zijn vervolgens specifieke doelen – instandhoudingsdoelstellingen - geformuleerd voor wat betreft de oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen of leefgebieden van soorten. Voor veel soorten is daarnaast aangegeven voor welke populatiegrootte het leefgebied minimaal geschikt moet zijn. Soms is het voldoende om de oppervlakte en/of kwaliteit van een habitatype of leefgebied van een soort te behouden, maar in andere gevallen is het nodig om de oppervlakte te vergroten en/of de kwaliteit te verbeteren.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), heeft elk Natura 2000-gebied aangewezen door middel van een aanwijzingsbesluit. In dit besluit wordt aangegeven waarom het gebied is uitgekozen, voor welke habitattypen en/of soorten het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen er gelden en hoe de begrenzing van het gebied loopt. Vervolgens moet er voor elk Natura 2000-gebied een beheerplan opgesteld worden, waarin beschreven wordt welke maatregelen er genomen moeten worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied te bereiken.

1.2 Natura 2000-gebied: Zeldersche Driessen

Dit beheerplan heeft betrekking op het Natura 2000-gebied Zeldersche Driessen. Het gebied de Zeldersche Driessen is gelegen in de provincie Limburg, tegen de Duitse grens en ten oosten van de plaats Gennep. Dit unieke natuurgebied ligt in een bocht van het riviertje de Niers, die stroomafwaarts bij Gennep uitmondt in de Maas. Het gebied kent een grote diversiteit aan vogels en zoogdieren en het is één van de weinige plaatsen in Nederland waar op rivierduinen loofbos wordt aangetroffen. Het zuidelijke deel van het gebied, direct grenzend aan de Niers, bestaat voornamelijk uit soortenrijk stroomdalgrasland. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is in

dit gebied een geul gegraven door Engelsen om zand en grind te winnen. In deze ontstane laagte staan zeldzame soorten.

Figuur 1 Zeldersche Driessen

De begrenzing van de Zeldersche Driessen is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen en valt samen met het in 1991 aangewezen Beschermd Natuurmonument Zeldersche Driessen. De begrenzing van het gebied en de ligging ervan in Nederland zijn te zien in onderstaande figuur 2. Een grotere kaart is opgenomen als kaartbijlage 2. Zeldersche Driessen is voor het grootste deel in eigendom van Staatsbosbeheer.

Figuur 2 Begrenzing Zeldersche Driessen

Samenvattend staat het gebied bij het ministerie van LNV officieel geregistreerd met de volgende kenmerken:

Gebiedsnummer	143
Natura 2000-landschap	Rivierengebied
Status	Habitatrichtlijn
Sitecode	NL2003055
Beschermd natuurmonument	Ja
Beheerder	Staatsbosbeheer, particulieren
Provincie	Limburg
Gemeente	Gennep
Oppervlakte	92 hectare

Natuurbeschermingswet 1998

Nederland heeft sinds 1967 een natuurbeschermingswet. Op een gegeven moment voldeed deze wet niet meer aan de verplichtingen die in internationale verdragen en Europese richtlijnen aan de bescherming van gebieden en soorten worden gesteld. Daarom is er een nieuwe gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 gekomen die uitsluitend gericht is op gebieden, terwijl de soortbescherming is opgenomen in de Flora- en Faunawet (2002). De gebiedsgerichte bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn vanaf 1 oktober 2005 verwerkt in de Natuurbeschermingswet 1998. Sindsdien is de wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden dan ook geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998. Naast Natura 2000-gebieden worden ook Beschermde Natuurmonumenten beschermd door deze wet. Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden echter opgeheven en niet langer beschermd als Beschermd Natuurmonument. De natuurwaarden waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel opgenomen in het Natura 2000-aanwijzingsbesluit.

1.3 Functie beheerplan

De Natuurbeschermingswet 1998 vereist dat voor alle Natura 2000-gebieden een beheerplan wordt opgesteld. Het beheerplan is het kader voor het bereiken en handhaven van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied en heeft de volgende functies:

- **Uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen:** Het beheerplan beschrijft de huidige natuurwaarden in het Natura 2000-gebied en de ecologische vereisten die noodzakelijk zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en/of te handhaven. Daarnaast wordt aangegeven op welke locaties in het Natura 2000-gebied de doelen het beste gerealiseerd kunnen worden, hoe groot de oppervlakte van elk habitatype of leefgebied moet zijn en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd moeten zijn.
- **Uitwerking van instandhoudingsmaatregelen:** Het beheerplan beschrijft de inrichtingsmaatregelen, beheermaatregelen en beleidsmaatregelen die nodig zijn om er voor te zorgen dat de instandhoudingsdoelstellingen duurzaam gerealiseerd kunnen worden. Ook wordt vastgelegd welke bevoegde instanties verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de maatregelen en welke afspraken het bevoegd gezag maakt met de partijen in het gebied over de uitvoering van de maatregelen.
- **Kader voor vergunningverlening:** Het beheerplan beschrijft de bestaande activiteiten (verder ook wel 'bestaand gebruik' genoemd), die in en om het Natura 2000-gebied plaatsvinden, in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen. Bestaand gebruik dat het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengt, wordt opgenomen in het beheerplan en kan zonder vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 voortgezet worden. Voor overige activiteiten moet de vergunningsprocedure (habitattoets) van de Natuurbeschermingswet 1998 gevolgd worden.

Het beheerplan fungeert als kader voor het te voeren natuurbeleid in het Natura 2000-gebied, en daarmee als toetsingskader voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet 1998.

1.4 Status en vaststellingprocedure van het beheerplan

Opstellen en vaststellen van het beheerplan

De aanwijzingsprocedure voor Zeldersche Driessen is reeds gestart. De definitieve aanwijzing van het gebied gebeurt naar verwachting december 2009. Het beheerplan moet binnen drie jaar na definitieve aanwijzing van het Natura 2000-gebied gereed zijn.

Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor het opstellen van het beheerplan. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is bevoegd gezag voor die delen van Zeldersche Driessen die in eigendom zijn van Staatsbosbeheer. Voor de overige delen van Zeldersche Driessen is Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg bevoegd gezag (zie kaartbijlage 1). Bestuurlijk is afgesproken dat het ministerie van LNV het voortouw neemt voor het opstellen van de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden waarvan Staatsbosbeheer het grootste deel in eigendom dan wel beheer heeft. Het ministerie van LNV heeft Dienst Landelijk Gebied en Staatsbosbeheer de opdracht gegeven om gezamenlijk de beheerplannen voor deze gebieden op te stellen.

Bij het opstellen van het beheerplan zijn diverse vormen van overleg gevoerd met eigenaren, gemeente, waterschap, organisaties op het gebied van landbouw, natuur en recreatie en andere belanghebbenden. Daarom mag worden gesteld dat dit beheerplan tot stand is gekomen in samenwerking met de streek. Hiernaast is er ook overleg geweest tussen de bevoegde gezagen die de besluiten over het beheerplan moeten nemen. Een volledig overzicht van de procedure en de betrokken organisaties kunt u vinden in bijlage 2.

De minister van LNV en Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg stellen het beheerplan vast voor hun deel van het gebied en hun takenpakket. Zij maken daarbij afspraken over gezamenlijk optreden, waar nodig.

Looptijd en evaluatie

Het beheerplan heeft een maximale geldigheidsduur van zes jaar. Gedurende deze zes jaar worden de effecten van de maatregelen op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen gemonitord. Tegen het einde van deze periode wordt het beheerplan door het bevoegd gezag geëvalueerd en wordt beoordeeld of de maatregelen de beoogde resultaten opleveren. Afhankelijk van de uitkomst van de evaluatie kan de geldigheid van het beheerplan met nog eens zes jaar worden verlengd of wordt een nieuw beheerplan met nieuwe maatregelen vastgesteld.

Naast de evaluatie van dit beheerplan wordt het Natura 2000-beleid op nationaal niveau geëvalueerd in 2015. De minister van LNV is hier verantwoordelijk voor.

Hoe en wanneer kunt u uw mening geven?

De minister van LNV en Gedeputeerde Staten van Limburg bieden het beheerplan ter inspraak aan. Tijdens de inspraakperiode van zes weken, ligt het beheerplan ter inzage en kan iedereen zienswijzen over het beheerplan naar voren brengen. Na afronding van de inspraak stellen het rijk en de provincie het definitieve beheerplan vast. Tegen de definitieve vaststelling van het beheerplan is beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Voor de exacte periode waarin dit beheerplan ter inspraak ligt, verwijzen we naar de publicaties van het ministerie van LNV (www.minlnv.nl/natura2000).

1.5 Leeswijzer

Voor u ligt het beheerplan voor Zeldersche Driessen. Het beheerplan bevat negen hoofdstukken. In de inleiding heeft u kunnen lezen waarom, op welke wijze en door wie dit beheerplan is opgesteld en vastgesteld. In het tweede hoofdstuk worden de instandhoudingsdoelstellingen uitgewerkt voor de habitattypen waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen. Het derde hoofdstuk beschrijft de werking en de sleutelprocessen van het ecologische systeem in Zeldersche Driessen. Relevante plannen en beleid die raken aan de instandhoudingsdoelstellingen en het bestaand gebruik die momenteel plaatsvinden in en om het Natura 2000-gebied zijn beschreven in het vierde hoofdstuk. In hoofdstuk vijf worden de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt met het oog op de toekomst en worden de kansen en knelpunten beschreven. Vervolgens wordt in hoofdstuk zes het bestaand gebruik beoordeeld in relatie tot het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. In dit hoofdstuk wordt onderbouwd welk bestaand gebruik voortgezet kan worden zonder dat een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 vereist is. Hoofdstuk zeven bevat de maatregelen die uitgevoerd gaan worden om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. Het achtste hoofdstuk beschrijft op welke wijze de afspraken in dit beheerplan uitgevoerd en bekostigd worden en wie verantwoordelijk is voor communicatie, monitoring en evaluatie van het beheerplan. Hoofdstuk negen bestaat tenslotte uit diverse bijlagen waaronder een literatuurlijst, een verklarende woordenlijst, kaartbijlagen en overige bijlagen.

2 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Natura 2000 kent doelen op landelijk en gebiedsniveau. Landelijk zijn er landschapstypen aangewezen, zoals het rivierengebied. De Zeldersche Driessen hoort daartoe. De landschappelijke opgave voor het rivierengebied wordt als volgt beschreven: “Versterken van landschappelijke samenhang binnen het rivierengebied en met omgeving door herstel van ecologische relaties tussen binnendijkse en buitendijkse gebieden. Verbinden van leefgebieden van amfibieën, leefgebieden van vissen, met bossen binnendijs, met moerassystemen op de Natte As, met hogere zandgronden en beeksystemen. Verder behoud van huidige slaapplekken en foerageergebieden vogels in komgronden, behoud en herstel binnen uiterwaarden van afwisseling tussen grootschalige én open gebieden met kleinschalige én half open gebieden. Herstel van evenwichtige verdeling met laaggelegen uiterwaarden met hooggelegen uiterwaarden met nevengeulen en met diepe plassen bijvoorbeeld door herstel van erosie en sedimentatieprocessen, herstel van rivierdelta’s én zoetwatergetijdengebied met voldoende doorstroming en overstromingsdynamiek én met doorgaande verbinding naar Europese achterland voor trekvis.” (Ministerie van LNV, 2006). Een landschapstype heeft een kernopgave toegewezen gekregen, een doel dat bijdraagt aan de biodiversiteit in Nederland en Europa. Naast de doelen die in de kernopgaven staan gelden algemene doelen voor alle Natura 2000-gebieden en zijn er voor elk gebied specifieke doelen voor een aantal soorten en/of habitats geformuleerd. Deze laatste zijn de instandhoudingsdoelstellingen die in het aanwijzingsbesluit¹ zijn vastgelegd. In dit hoofdstuk worden de doelen waarvoor Zeldersche Driessen is aangewezen beschreven.

2.1 Kernopgave en ‘sense of urgency’

Ten behoeve van de formulering van de doelen op landelijk en op gebiedsniveau zijn per landschapstype, in dit geval het rivierengebied, kernopgaven geformuleerd. Elk natuurgebied heeft één of meer kernopgaven toebedeeld. Elk Natura 2000 landschap én elk Natura 2000-gebied levert nu en op termijn een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit van de Europese Unie. De kernopgave voor Zeldersche Driessen is kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden. Vanwege de kwaliteit waarin dit habitattype zich bevindt is er een sense of urgency (zie onderstaand kader) voor het beheer aan toegevoegd.

Aan sommige kernopgaven is een “sense of urgency” toegekend als binnen nu en 10 jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Dat betekent dat de inschatting is gemaakt dat een kernopgave en de daaronder liggende verplichting om minimaal de huidige waarden in stand te houden, dan niet meer realiseerbaar is. Hiervoor zijn twee categorieën onderscheiden, namelijk opgave m.b.t. watercondities en opgave m.b.t. beheer. De maatregelen met betrekking tot deze opgaven dienen voor 2016 te zijn uitgevoerd.

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

De algemene doelen van Natura 2000 zijn (Ministerie van LNV, 2006):

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

¹ De algemene doelen voor ieder Natura 2000-gebied zijn verder gespecificeerd in het aanwijzingsbesluit in doelen voor habitattypen, habitatsoorten, broedvogels en niet-broedvogels. Deze meer specifieke doelen zijn gebaseerd op het huidige voorkomen (staat van instandhouding), de verandering in het voorkomen van de afgelopen jaren (de trend), de verwachting voor de toekomst en het belang van het gebied voor de soort of habitat.

- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

Tabel 1 bevat een overzicht van de habitattypen waarvoor de Zeldersche Driessen als Natura 2000-gebied is aangewezen, zoals beschreven in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. Voor de Zeldersche Driessen is voor de habitattypen ruigten en zomen en droge hardhoutooibossen een behoudsdoelstelling opgenomen. Ook voor een behoudsdoelstelling dient een inspanning te worden geleverd vooral als het de afgelopen jaren niet goed gaat (negatieve trend). Voor de Zeldersche Driessen geldt een verbeteropgave voor stroomdalgraslanden en oude eikenbossen, hiervoor zijn vergroting van het oppervlakte en verbeteren van de kwaliteit doelen voor het gebied. De huidige kwaliteit en oppervlakten van de habitattypen in Zeldersche Driessen zal worden beschreven in hoofdstuk 3.

Tabel 1 Instandhoudingsdoelstellingen voor Zeldersche Driessen (Ministerie van LNV, 2007)

	Habitattypen	Staat van Instandhouding landelijk	Instandhoudingsdoelstelling	
			Oppervlakte	Kwaliteit
H6120	*Stroomdalgraslanden	--	>	>
H9190	Oude eikenbossen	-	>	>
H6430	Ruigten en zomen (droge bosranden)	-	=	=
H91F0	Droge hardhoutooibossen	--	=	=

**Prioritair habitatype*

Legenda

Oppervlakte

=	Behoud oppervlak
>	Uitbreiding oppervlak
>	Verbetering

Kwaliteit

=	Behoud kwaliteit
>	Verbetering kwaliteit

Staat van Instandhouding landelijk

--	Zeer ongunstig
-	Matig ongunstig
+	Gunstig

Uitwerking doelen habitattypen (Ministerie van LNV, 2007)

Hieronder zijn de lange versies van de namen van de habitattypen gebruikt, zoals die ook in het aanwijzingsbesluit worden genoemd. In de rest van dit beheerplan wordt gewerkt met de verkorte benaming.

*H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem (stroomdalgraslanden)*

Doel en toelichting uit ontwerp-aanwijzingsbesluit: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit. Het habitatype stroomdalgraslanden verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. De huidige voorkomens van de stroomdalgraslanden langs de Maas zijn thans slecht ontwikkeld. Herstel is van belang omwille van de ecologische variatie (de

graslanden langs de Niers zijn voorbeelden op relatief kalkarme bodem) en geografische spreiding van dit prioritaire habitatype.

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met Quercus robur (oude eikenbossen)

Doel en toelichting uit ontwerp-aanwijzingsbesluit: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit. De oudste delen van bosgedeelte van de Zeldersche Driessen stammen uit tenminste de 18e eeuw en zijn voorbeelden van het habitatype oude eikenbossen met veel adelaarsvaren in de ondergroei.

H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (ruigten en zomen)

Doel en toelichting uit ontwerp-aanwijzingsbesluit: Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C). Het betreft hier een bijzondere vorm van het habitatype ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C) op de grens van stroomdalgrasland en belendend bos, met onder meer Torenkruid en kruisbladwalstro als belangrijke soorten.

H91F0 Gemengde oeverformaties met Quercus robur, Ulmus laevis en Ulmus minor, Fraxinus excelsior of Fraxinus angustifolia, langs de grote rivieren (droge hardhoutoibossen)

Doel en toelichting uit ontwerp-aanwijzingsbesluit: Behoud oppervlakte en kwaliteit. Aan de westkant van het bosgedeelte van de Zeldersche Driessen komt een smal randje abelen- iepenbos (*Viola odoratae-Ulmetum*) voor dat te rekenen is tot het hier bedoelde habitatype droge hardhoutoibossen. Vanwege historie, kwaliteit en omvang is gekozen voor een behoud doel.

Oude waarden van het Beschermd Natuurmonument

Het voormalige staatsnatuurmonument Zeldersche Driessen is aangewezen op 26 juni 1973 (Dir. Natuurbehoud en Openluchtrecreatie nr. 7688). Dit voormalige beschermde natuurmonument is thans onderdeel van het Natura 2000-gebied. Een compleet overzicht van de natuurwetenschappelijke waarde en natuurschoon zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Deze zijn de grondslag geweest voor de aanwijzing.

Als de beschreven waarden van het beschermde natuurmonument worden vergeleken met de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000-gebied, blijkt dat een belangrijk deel van de natuurwaarden en ontwikkeldoelen zijn afgedekt door de Natura 2000 doelen. Waarden welke zijn geformuleerd in het aanwijzingbesluit uit 1973 en apart aandacht behoeven zijn:

- Handhaving kleine heideperceeltjes;
- Instandhouding kenmerkende en gevarieerde vogelsoorten;
- Handhaving betekenis van gebied voor zoogdieren (met name das).

Landschappelijke kwaliteiten en abiotische kenmerken die in kader van het onderhavige beheerplan veiliggesteld moeten worden zijn:

- Specifieke geomorfologische patronen en landschappelijke diversiteit.

2.3 Ecologische vereisten van instandhoudingsdoelstellingen²

**Stroomdalgraslanden (H6120)*

Het habitatype stroomdalgraslanden komt in het algemeen voor op open, droge gronden langs rivieren. Deze gronden zijn matig voedselarme, zandige of zavelige gronden die kalkarm tot min of meer kalkrijk zijn. De stroomdalgraslanden zijn te vinden op de van nature hogere terreingedeelten van de riviersystemen, zoals oeverwallen, stroomruggen en rivierduinen. De vereiste goede basenvoorziening wordt in stand gehouden door periodieke (jaarlijkse) overstromingen.

Het habitatype ontwikkelt zich op vers, door de rivier afgezet zand. Het achterwege blijven van de invloed van rivierwater vermindert de basenvoorziening waardoor verzuring kan optreden. De vegetatie is gevoelig voor verzuring van de standplaats, maar de gevoeligheid is minder bij een hoger zavelgehalte van de bodem. In het geval van verzuring raakt de vegetatie vervult met grassen en mossen en verdwijnt de typische vegetatie. De overstroming voorkomt sterke verzuring doordat het de afbraak van strooisel bevordert. Het reguliere beheer is beweiding door runderen en paarden. De bodemverstoring die daardoor optreedt is een

² De definiëring van de verschillende habitattypen wordt vermeld in het Natura 2000 profielendocument (Ministerie van LNV, 2008).

voorwaarde voor het voortbestaan van het habitat. Naast verzuring kan een te extensieve beweiding een vervilte grasmat opleveren waarin enkele grassen domineren (Schaminée, e.a., 1996; Ministerie van LNV, 2008a). Het habitatype is gevoelig voor stikstofdepositie (ammoniak). De kritische depositiewaarde is 1250 mol N/ha/jr (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008).

Een overzicht van de ecologische vereisten voor de stroomdalgraslanden uit het Profielendocument staat in tabel 2.

Tabel 2 Ecologische vereisten stroomdalgraslanden (Ministerie van LNV, 2008)³

zuurgraad	basisch		neutraal-a		neutraal-b		zwak zuur-a		zwak zuur-b		matig zuur-a		matig zuur-b		zuur-a		zuur-b			
vochttoestand	diep water		ondiep permanent water		ondiep droogvallend water		's winters inun-derend		zeer nat		nat		zeer vochtig		vochtig		matig droog		droog	
zoutgehalte	zeer zoet		(matig) zoet			zwak brak			licht brak			matig brak			sterk brak			zout		
voedselrijkdom	zeer voedselarm		matig voedselarm			licht voedselrijk			matig voedselrijk-a			matig voedselrijk-b			zeer voedselrijk			uiterst voedselrijk		
overstromings tolerantie	dagelijks lang				dagelijks kort				regelmatig				incidenteel				niet			

Legenda

	Standplaats ongeschikt voor habitatype
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse niet optimaal ontwikkeld of type komt slechts in deel van het betreffende standplaatsbereik voor
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse optimaal ontwikkeld

Oude eikenbossen (H9190)

Het habitatype oude eikenbossen is in het algemeen gebonden aan een zeer voedselarme, zure en meestal droge zandige bodem. Het grondwater bevindt zich dieper dan 40 cm onder het maaiveld. Veelal zijn het podzolbodems en betreft het oude bosgroeiplaatsen. In de boomlaag domineren zomer- of winterdik; de struiklaag is ijl. De bossen werden indertijd gebruikt voor de winning van hout en (blad)strooisel, waardoor de groeiplaats arm en de kroonlaag open bleef.

Bedreiging voor het voortbestaan van het habitatype is er door het inwaaien van meststoffen uit de omgeving, door het oprukken van exoten (krentenboompje, Amerikaanse vogelkers) en door gebrek aan onderhoud waardoor de successie leidt tot andere habitattypen. Natuurlijke successie leidt naar Beuken-eikenbossen; de successie wordt in gang gezet door het sluiten van de kroonlaag en door bladophoping, waardoor vestiging van beuken mogelijk wordt (Stortelder, 1999; Ministerie van LNV, 2006). Het habitatype is gevoelig voor stikstofdepositie (ammoniak). De kritische depositiewaarde is 1100 mol N/ha/jr (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008). Een overzicht van de ecologische vereisten voor de oude eikenbossen uit het Profielendocument staat in tabel 3.

³ Voor de toelichting op deze tabel zie Leeswijzer Natura 2000 profielendocument, voorlopige versie 01 September 2008

Tabel 3 Ecologische vereisten oude eikenbossen (Ministerie van LNV, 2008)

zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b	
vochttoestand	diep water	ondiep perma- nent water	ondiep droog- vallend water	's winters inun- derend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak	zout			
voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	Licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk	uiterst voedselrijk			
overstromings tolerantie	dagelijks lang		dagelijks kort		regelmatig		incidenteel		niet	

Legenda

	Standplaats ongeschikt voor habitatype
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse niet optimaal ontwikkeld of type komt slechts in deel van het betreffende standplaatsbereik voor
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse optimaal ontwikkeld

Ruigten en zomen, droge bosranden (H6430 C)

Het habitatype ruigten en zomen betreft in het algemeen natte, veel biomassa producerende strooiselruigten op voedselrijke standplaatsen. De Zeldersche Driessen is aangewezen voor het habitat-subtype van ruigten en zomen van bosranden. Dit omvat zoomgemeenschappen van stikstofrijke standplaatsen, die in meerdere of mindere mate worden beschaduwd; in dit geval door een bosrand. De standplaats is basenrijk, humeus, min of meer voedselrijk en bestaat uit matig droge tot vrij vochtige zand-, leem- of kleigrond. De typische soorten van dit habitattypen komen voor in incidenteel overstromende zoomvegetaties in het rivierengebied. Het habitatype vormt vooral zomen langs essen-iepenbossen bij extensieve beweiding en het achterwege blijven van bemesting (Stortelder, 1999; Ministerie van LNV, 2008a). Het habitatype is gevoelig voor stikstofdepositie (ammoniak). De kritische depositiewaarde is 1870 mol N/ha/jr (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008).

Een overzicht van de ecologische vereisten voor het habitatype ruigten en zomen uit het Profielendocument staat in tabel 4.

Tabel 4 Ecologische vereisten ruigten en zomen (droge bosranden) (Ministerie van LNV, 2008)

tabel 4 Ecologische vereisten (rijten en zomen) (droge bodanden) (ministeie van LNV, 2000)																				
Zuurgraad	basisch		neutraal-a		neutraal-b		zwak zuur-a		zwak zuur-b		matig zuur-a		matig zuur-b		zuur-a		zuur-b			
vochttoestand	diep water		ondiep permanent water		ondiep droogvallend water		's winters inun-derend		zeer nat		nat		zeer vochtig		vochtig		matig droog		droog	
zoutgehalte	zeer zoet		(matig) zoet		zwak brak		licht brak		matig brak		sterk brak		zout							
voedselrijkdom	zeer voedselarm		matig voedselarm		licht voedselrijk		matig voedselrijk-a		matig voedselrijk-b		zeer voedselrijk		uiterst voedselrijk							
overstromings tolerantie	dagelijks lang			dagelijks kort			regelmatig			incidenteel			niet							

Legenda

	Standplaats ongeschikt voor habitatype
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse niet optimaal ontwikkeld of type komt slechts in deel van het betreffende standplaatsbereik voor
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse optimaal ontwikkeld

Droge hardhoutooibossen (H91F0)

Het habitatype betreft in zijn algemeenheid hardhoutooibossen op oeverwallen en andere hoge en droge delen van het riviereengebied. Het zijn rivierbegeleidende bossen bestaande uit boomsoorten met hard hout zoals iep, es en abeel. De struik- en de kruidlaag zijn doorgaans soortenrijk met plaatselijk veel zeldzame bolgewassen.

De standplaatsen van de droge hardhoutooibossen zijn de hoge delen in het riviereengebied waar enige aanvoer van basenrijk water optreedt en tot in de wortelzone doordringt. De grondwaterstand varieert van 50 – 120 cm onder het maaiveld. Ook periodieke overstromingen leveren de aanvoer van basen. De bodem bestaat uit zand, lemig zand of zavel. Het habitatype is gevoelig voor stikstofdepositie (ammoniak). De kritische depositiewaarde is 2080 mol N/ha/jr (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008).

Een overzicht van de ecologische vereisten voor de droge hardhoutooibossen uit het Profielendocument staat in tabel 5.

Tabel 5 Ecologische vereisten droge hardhoutooibossen (Ministerie van LNV, 2008)

Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b	
vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droogvallend water	's winters inun-derend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak		licht brak		matig brak	sterk brak	zout	
voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk		matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk		uiterst voedselrijk	
overstromings tolerantie	dagelijks lang		dagelijks kort		regelmatig		incidenteel		niet	

Legenda

	Standplaats ongeschikt voor habitatype
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse niet optimaal ontwikkeld of type komt slechts in deel van het betreffende standplaatsbereik voor
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse optimaal ontwikkeld

3 ECOLOGISCHE GEBIEDSBESCHRIJVING

3.1 Abiotiek en biotiek

Het voorkomen van planten en dieren is afhankelijk van de abiotische situatie: is de bodem rijk aan voedingsstoffen dan zijn er andere planten te vinden dan in voedselarme situaties. Ook de beschikbaarheid van water in de bodem is essentieel. In het (verre) verleden hebben water en wind het landschap gevormd. Dit heeft ertoe geleid dat er binnen de Zeldersche Driessen een verschil in hoogte, bodem en waterbeschikbaarheid aanwezig is.

3.1.1 Abiotiek

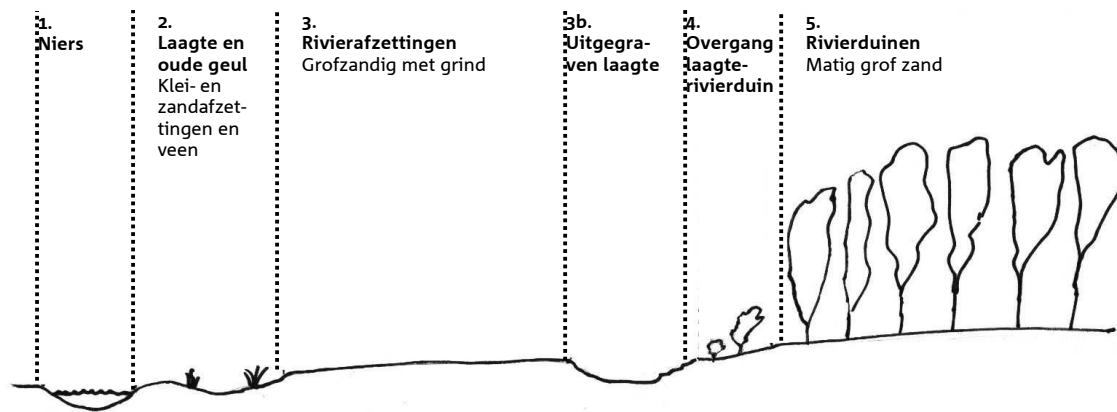
Geologie en bodem

In het verleden stroomde in dit gebied de voorloper van de huidige Rijn. De Maas was aanvankelijk niet meer dan een zijrivier en lag verder naar het westen. Zowel de Rijn als de Maas hebben zich in de loop der jaren meer naar het oosten verlegd. De Slenk van Venlo is een geologisch dalingsgebied en ligt daardoor lager ten opzichte van haar omgeving. Deze slenk is opgevuld met afzettingen van de Rijn en Maas.

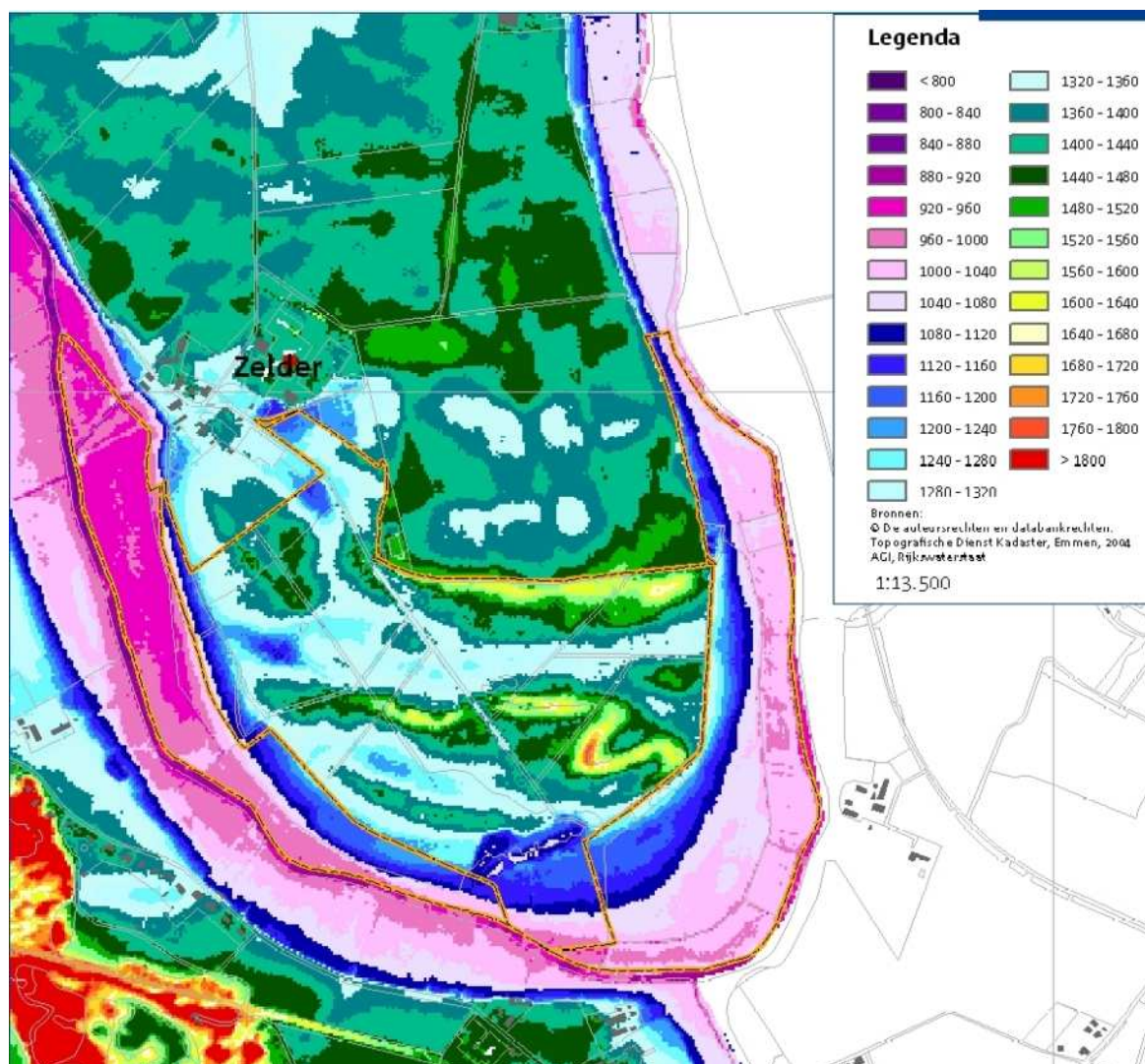
Het landijs dat in een later tijdperk Scandinavië bedekte, drong op een gegeven moment ver naar het zuiden door. Door de druk van het landijs werden heuvelruggen opgestuwd. Zo ontstond de stuwwal bij Nijmegen. De afvoer van de Rijn en Maas, die tot dan toe in noordelijke richting ging, werd door de stuwwal geblokkeerd en verlegde zich naar het oosten. Het uitgeslepen dal van de Rijn is vervolgens voornamelijk opgevuld met zand en grind. In dit dal is later de Niers gaan stromen. Op kaartbijlage 4 is een hoogtekartaat afgebeeld, waarop de ligging van dit dal te zien is (licht groene kleur).

Het klimaat was destijds zeer droog en koud en ook vegetatie was vrijwel afwezig. Hierdoor kon de wind vat krijgen op het fijne zand waardoor de voor de Zeldersche Driessen typerende rivierduinen zijn gevormd. Deze hoger gelegen delen van de Zeldersche Driessen worden gekarakteriseerd als holtpodzolgronden⁴ (nummer 5 in figuur 3). Holtpodzolgronden zijn leemarm en bestaan uit matig grof zand. Op deze gronden vinden we de oude eikenbossen. Het gebied is ook gevormd door de invloed van de mens. In het bosgebied komt een patroon van wallen voor, dat wijst op oude percelen. Het is mogelijk dat deze percelen als bouwland zijn gebruikt. De wallen hebben wellicht een vee- of waterkerende functie gehad (Hoegen, 1999a; Hoegen, 1999b). Langs de bosrand is tijdens de tweede wereldoorlog zand en grind gedolven door Engelse soldaten. In de op deze manier ontstane laagte heeft zich een vegetatie gevestigd met kenmerkende zeldzame soorten van stroomdalgraslanden en ruigten en zomen (droge bosranden). De rivierafzetting tussen het bos en de Niers betreft een terrasafzetting van de Rijn (nummer 3) en niet van de Niers. Dit terras heeft een wisselende samenstelling, maar is over het algemeen grofzandig tot grindig. Er heeft wel bodemvorming plaatsgevonden. De bodemkaart geeft hier een veenbodem aan. Deze is op deze plaats in het veld niet aangetroffen. Veenafzettingen zijn wel aangetroffen in een smalle zone langs de Niers (nummer 2). In deze zone treffen we ook afwisselend klei- en zandafzettingen van de Niers aan (Kiwa Water Research & EGG-consult, 2007; Felix, Jongemans, & Peek, 2001; Stichting voor Bodemkartering, 1976; Staatsbosbeheer, 2002). Op figuur 4 is het verschil aan hoogte te zien binnen de Zeldersche Driessen.

⁴ Bij een podzolgrond is een deel van de humus in de bovengrond opgelost, de gronden zijn humus arm. Onder invloed van een neerwaartse waterbeweging is de humus uitgespoeld, evenals de ijzer- en aluminiumlaagjes rondom zandkorrels. Deze zijn op enige diepte weer als een donkere laag neergeslagen.

Figuur 3 Schematische doorsnede Zeldersche Driessen (geomorfologie)

Figuur 4 Hoogtekaart Zeldersche Driessen

Grondwatersysteem

Zoals in de vorige paragraaf geologie en bodem al is aangegeven, ligt ten noorden van de Niers de stuwwal van Nijmegen/Reichswald. Regenwater dat hier infiltreert stroomt ondergronds af. Voor het grootste deel wordt dit door de voormalige Kroonvenen en de gegraven Kroonbeek afgevangen. Of diepere stroombanen de Niers bereiken is niet bekend. Tussen de Niers en de stuwwal ligt een relatief hoge rug, een oud Rijnterras. Het merendeel van de kwel in het noordelijk deel van het Niersdal is uit deze rug afkomstig. De kwel heeft een

relatief korte verblijftijd van enkele decennia. In het Natura 2000-gebied is geen indicatie van kwel aangetroffen (CSO Adviesbureau voor milieuonderzoek, e.a., 1998; TNO, 2007).

Het grondwater op de hoger gelegen gronden is geclassificeerd als grondwatertrap VII* (zie kaartbijlage 3). Dit houdt in dat het grondwater nooit hoger komt te staan dan 140 cm beneden maaiveld. Geen van de instandhoudingsdoelstellingen is heel kritisch m.b.t. grondwaterstanden. Voor de hardhoutoibossen is incidentele overstroming van belang. De laag gelegen gronden langs de Niers zijn vochtiger en overstromen regelmatig (zie volgende paragraaf).

Oppervlaktewatersysteem

De Zeldersche Driessen is gelegen in een bocht van de rivier de Niers. De Niers ontspringt ten zuiden van Mönchengladbach in Duitsland en heeft een lengte van ongeveer 120 km, waarvan de laatste 10 km liggen op Nederlands grondgebied (zie figuur 2 in bijlage 5). Als gevolg van bruinkoolwinning zijn in de bovenloop bijna alle bronnen en riviertjes drooggefallen. De Niers wordt gevoed door regenwater, grondwater, riooloverstorten, afvoer vanuit Duitsland en zijbeken in Nederland (Kroonbeek, Tielebeek etc.). Bij laagwater wordt de waterkwaliteit tot aan Geldern voor een groot deel beïnvloedt door industriële lozingen en lozingen van zuiveringsinstallaties. Na Geldern komen er een aantal zijrivieren bij, waardoor de waterkwaliteit beter wordt (verdunding).

Het water is momenteel voedselrijk. Het stikstofgehalte ligt tussen 6,5 en 8,15 mg/l. Dit is 1,5 tot 2 keer de MTR (Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau). Het fosfaatgehalte ligt rond de 0,22 mg/l. Dit is 1,5 keer de MTR. Voor koper, zink en nikkel wordt zowel beneden- als bovenstrooms de norm overschreden, dit geldt ook voor een aantal bestrijdingsmiddelen (Kiwa Water Research & EGG-consult, 2007; Staatsbosbeheer, 2002).

Afvoer via de Niers

In het Duitse deel van de Niers staan 19 stuwen. Aan Nederlandse zijde komen geen stuwen voor. In de jaren '20 van de vorige eeuw is de Niers op Duits grondgebied gekanaliseerd omdat grote gebieden te kampen hadden met langdurige wateroverlast. Door de kanalisatie kon het water sneller afgevoerd worden. Dit zien we terug in het neerslagafvoer patroon van de Niers. De rivier reageert snel en hevig op neerslag. Omdat de sponswerking in het gebied bovenstrooms verminderd is, is de waterstijging slechts van korte duur.

Een deel van het Nierswater wordt bij Geldern afgevoerd naar de Maas door het Geldernsch-Nierskanaal. Dit kanaal is al aan het eind van de 18^e eeuw door de Pruisen aangelegd om het gebied rond Geldern te ontwateren. Bij laag water wordt minimaal 0,5 m³/s door het Geldernsch-Nierskanaal afgevoerd. Bij hoog water wordt ongeveer een derde via het Geldernsch-Nierskanaal afgevoerd. Als gevolg van de aanleg van het Geldernsch-Nierskanaal zijn afvoerpieken en de overstromingsfrequentie kleiner geworden. Als gevolg van de kanalisatie op Duits grondgebied is de afvoerpiek hoger komen te liggen. Welk van de beide aspecten het meest van invloed is geweest valt door gebrek aan gegevens niet te zeggen. Wel is de duur van de afvoergolf korter geworden (CSO Adviesbureau voor milieuonderzoek et al., 1998).

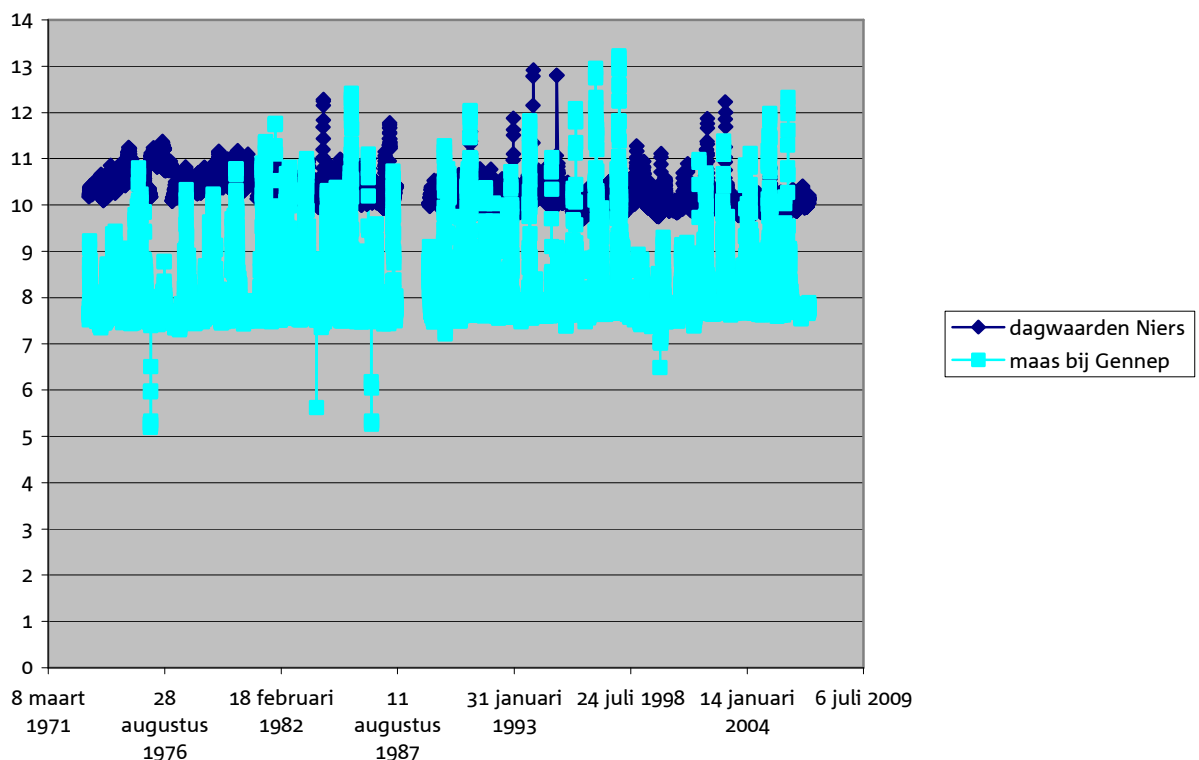
Relatie oppervlaktewater en afzettingen

In figuur 5 zijn de waterstanden van de Niers bij Zelderheide (bovenstrooms van de Zeldersche Driessen) vergeleken met de waterstanden van de Maas bij Gennep. Een aantal afvoerpieken op de Niers vallen samen met hoge waterstanden op de Maas, bijvoorbeeld 1993, 1995, 2002 en 2003. Er zijn echter ook hoge afvoerpieken op de Maas, die niet op de Niers optreden, bijvoorbeeld 1995, 1996 en 1998. In deze gevallen zal de stroomsnelheid van de Niers laag zijn, omdat er opstuwung optreedt (het Nierswater kan niet wegstromen in de Maas omdat de Maas hoger staat). Alleen in 1984 zien we een hoge afvoer van de Niers, terwijl de Maas een normale afvoer heeft. Als er al zandafzetting plaatsvindt, dan zal dit alleen in zone 2 zijn (zie figuur 3). Omdat de afvoer van de Niers in geen verhouding staat tot de afvoeren van de Rijn die ooit door dit gebied stroomde, is de Niers niet in staat om in het hele gebied zand af te zetten. De erosieve kracht van de Niers is beperkt omdat hoge afvoeren van de Niers vaak samen vallen met hoge afvoeren van de Maas.

Op basis van afvoergegevens van de Niers bij Zelderheide en de waternormalen⁵ van de Maas is de overstromingsfrequentie berekend (zie figuur 6) (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2008). Omdat Zelderheide bovenstrooms ligt zal de frequentie bij Zeldersche Driessen in werkelijkheid iets lager zijn. Uit de figuur blijkt dat op de locatie waar in de huidige situatie stroomdalgraslanden voorkomen de overstromingsfrequentie 1 maal per 2 jaar zou zijn. Deze frequentie is bepaald door de maaiveldshoogte te vergelijken met het waterpeil in de Niers. Dit geeft een te optimistisch beeld. Op basis van de afvoergegevens van de Niers bij Zelderheide van het Waterschap Peel en Maasvallei en de waternormalen van de Maas is de overstromingsfrequentie berekend. Het omringend gebied overstroomt volgens de gegevens van het waterschap maximaal 1 maal per 10 jaar.

Als gevolg van hoge waterstanden in de Niers kan wel een tijdelijke opstuwing van het grondwater optreden. Hierdoor kan gedurende een korte tijd grondwater tot in de wortelzone komen. Op deze manier kan er toch aanrijking van basen plaatsvinden. Omdat er geen buizen in het gebied staan kan over de frequentie waarmee dit optreedt geen uitspraak worden gedaan. Uit onderzoek door studenten van de Hogeschool van Hall Larenstein Velp in 2009 is gebleken dat de basenvoorziening en zuurgraad momenteel binnen de randvoorwaarden vallen van een stroomdalgrasland. Het calciumgehalte varieert in grasland van 310 mg/kg tot 950 mg/kg. De zuurgraad bedraagt in de Engelse geul 6,05-6,24. Op het hoger gelegen deel is een zuurgraad van 5,78 gemeten.

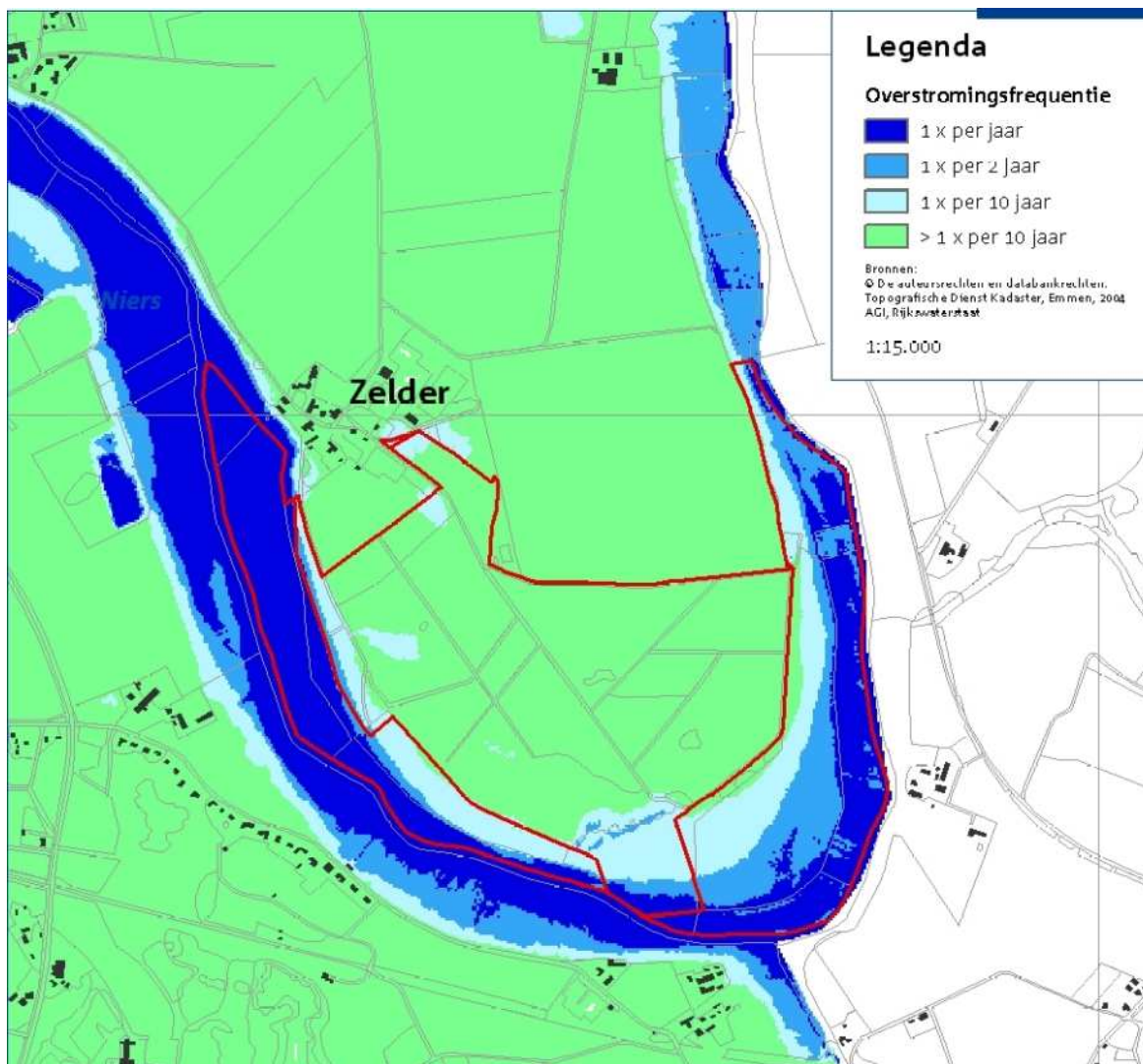
In het hoger gelegen deel is wel sprake van een diepe inspoeling van organisch materiaal. Verbruining van het profiel heeft plaatsgevonden tot een diepte van 1 meter 20, in een enkel geval zelfs tot een diepte van 1 meter 80. In het grasland is geen leem aangetroffen (Van Limpt & Van der Veen, 2009).

Figuur 5 Waterstanden van de Niers en van de Maas

In de oevers van de Niers is puin verwerkt (Oranjewoud en Gemeente Gennep, 2007). Dit zal vooral bedoeld zijn om afkalving tegen te gaan en niet zo zeer om stromingserosie tegen te gaan zoals in het Waterplan gesuggereerd wordt. Zoals hiervoor is beschreven komt het maar zelden voor dat de Niers wel een hoogwater afvoer heeft en de Maas niet.

⁵ Cijfers die de gemiddelde waterstanden van rivieren, kanalen en de zee laten zien

Figuur 6 Overstromingsfrequentie van de Niers

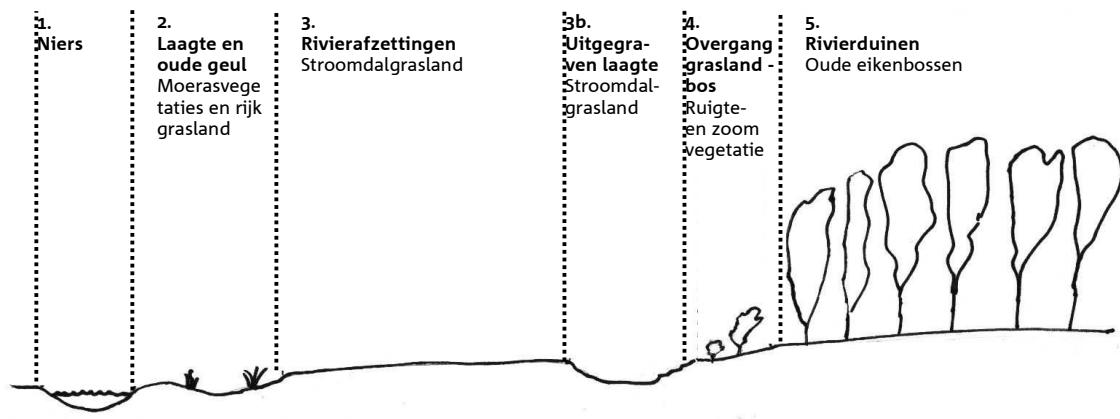
3.1.2 Biotiek

De verschillen in het reliëf en bodem hebben een duidelijke weerslag op de vegetatie. Om helder te krijgen waar de kenmerkende vegetatie voorkomt en hoe het gebied is opgebouwd wordt gebruik gemaakt van de schematische doorsnede uit paragraaf 3.1.1 (figuur 3). In figuur 7 zal in deze doorsnede de locatie worden aangegeven van de als volgt beschreven landschapsecologische gebiedsindeling.

Langs de Niers ligt een smalle zone (nummer 2). In een deel ligt een oude geul van de Niers. Deze zone is deels begroeid met moerasvegetaties. Momenteel bestaat deze zone ook uit cultuurgrasland. Verder van de rivier komen ook nog rivierafzettingen voor (nummer 3). In een deel van deze zone komt het habitatype stroomdalgraslanden voor. Het gaat hierbij om een matig ontwikkelde vorm (zie verder ook paragraaf 3.2). In de zone komen ook akkers voor. Deze gronden zijn door Staatsbosbeheer verworven en hebben in zekere mate ook een potentie voor de ontwikkelingen naar stroomdalgraslanden. In een deel van het gebied waar Rijnaafzettingen voorkomen ligt een uitgegraven laagte (nummer 3b). In deze laagte komt stroomdalgrasland in goed ontwikkelde vorm voor. De laagte wordt 1 maal per 10 jaar overstroomd door de Niers en mogelijk wat vaker geïnundeerd door grondwater. Op de overgang van het stroomdalgrasland en het aanwezige bos komt het habitatype ruigten en zomen voor (nummer 4).

De hoger gelegen rivierduinen, buiten de invloedssfeer van de Niers, zijn begroeid met bos (nummer 5). Het bos bestaat voor het merendeel uit loofbomen. Het noordwestelijk deel was al voor 1850 bos. In dit deel komen nog bijzondere soorten voor (o.a. wilde appel) (Staatsbosbeheer, 2003). Een deel van het bosgebied kan gerekend worden tot habitatype oude eikenbossen. Een groot deel van de hoger gelegen gronden bestaat uit doorgeschoten

hakhout en naaldhout. Een groot deel van dit naaldhout is in de afgelopen jaren geveld, zodat er ontwikkelingen naar een meer natuurlijker bos met eiken en berken kan plaatsvinden.

Figuur 7 Schematische doorsnede Zeldersche Driessen (ligging vegetatie)

Fauna

Van de Zeldersche Driessen is het voorkomen van de rosse woelmuis bekend (Taken Landschapsplanning, 2000). Het gebied is ook kerngebied voor de das. Momenteel is een bever aanwezig in de omgeving van de Niers tussen Zeldersche Driessen en Ottersum/Gennep.

Het bos herbergt een goed ontwikkelde bosvogelgemeenschap. Met name vogels van bosranden en struwelen en holenbroeders zijn in het gebied goed vertegenwoordigd (zie ook paragraaf 3.2.5).

Voorkomende amfibieën en reptielen zijn: gewone pad, bruine kikker, groene kikkercomplex, heikikker, poelkikker, hazelworm en levendbarende hagedis.

Waargenomen libellen en waterjuffers zijn o.a. weidebeekjuffer (zie figuur 8), lantaarntje, azuurwaterjuffer, koraaljuffer en grote keizerlibel.

Figuur 8 Weidebeekjuffer

3.2 Voorkomen habitattypen

De kaart Huidige voorkomen habitattypen (zie kaartbijlage 5) geeft weer waar momenteel de habitats voorkomen waarvoor Natura 2000-gebied Zeldersche Driessen aangewezen is. De kaart is gemaakt op basis van de vegetatiekartering van Staatsbosbeheer en is een vertaling van de vegetatietypen naar habitattypen (Hoegen, 1999b; Inberg, 2001; Vertaallijst Habitattypen-Staatsbosbeheertypen, versie 2008).

3.2.1 *Stroomdalgraslanden (H6120)

Oppervlakte en verspreiding

Het gebied is vooral van belang vanwege het voorkomen van stroomdalgrasland op kalkarme grond. Het areaal dat voldoet aan de criteria⁶ van stroomdalgrasland bedraagt 1,6 ha. Hiervan is 0,3 ha goed ontwikkeld. Uit de kaart valt op te maken dat stroomdalgrasland vooral voorkomt ten zuiden van het bosgebied. Hier bevindt zich een laagte; ook een deel ten zuiden van deze laagte wordt gerekend tot het habitatype.

Kwaliteit

Goed ontwikkelde stroomdalgraslanden zijn bloemrijke graslanden waarbinnen verschillende gemeenschappen⁷ zijn te onderscheiden. Het stroomdalgrasland in de Zeldersche Driessen heeft zich soortenrijk ontwikkeld, voornamelijk in het deel waar zand en grind is afgegraven aan het einde van de Tweede Wereldoorlog (in de uitgegraven laagte).

De vegetatie in het gebied die gerekend kan worden tot het habitatype stroomdalgrasland behoort tot de associatie van Vetkruid en Tijn. Stroomdalgraslanden zijn in de laagte en op de hellinkjes naar het hoger gelegen terreingedeelte in goed ontwikkelde vorm te vinden. In de laagte is de vegetatie open als gevolg van beweiding, schrale omstandigheden en mogelijk door erosie door de Niers (bij hoog water).

In het oostelijk deel van de laagte worden soorten aangetroffen als grote tijm, paashaver, zandhoornbloem, voorjaarsganzerik, muizeoor, kruipend stalkruid en stijf vergeet-mij-nietje. De Grijze bisschopsmuts (een mossoort) lijkt in zijn voorkomen beperkt tot dit type. De vegetatie in het westelijk deel van de laagte verschilt enigszins van het oostelijk deel. Ook hier is de associatie in redelijk goede vorm aanwezig. Zilverhaver komt hier vaak samen met paashaver voor. Het gaat om min of meer gesloten graslandvegetaties waar gewoon duizendblad, akkerhoornbloem, zandhoornbloem, vroegeling, voorjaarszegge, muizeoor, geel walstro (zie figuur 9), kleine leeuweklauw, liggende klaver, kaal breukkruid, knolboterbloem en plaatselijk Torenkruid in het voorjaar een zeer aantrekkelijk vegetatiebeeld opleveren.

Ten zuiden van de laagte ligt een zone waar het habitatype in matige ontwikkelde vorm voorkomt. De grasmat heeft zich verdicht met soorten als rood zwenkgras; gewoon struisgras is hier sterker ontwikkeld.

Figuur 9 Geel walstro

⁶ De criteria welke vegetaties behoren tot het habitatype staat omschreven in het Profielendocument (Ministerie van LNV, 2008). Tevens staat hierin aangegeven welke vegetatie valt onder een goed ontwikkelt habitatype en welke onder een matig ontwikkelt.

⁷ Planten groeien niet overal. Zij stellen eisen aan onder meer grondsoort, zuurgraad, zoutgehalte, vochtigheid, hoeveelheid zon of beschaduwing, voedselrijkdom en klimatologische omstandigheden. Planten die dezelfde eisen aan hun groeiplaats stellen, groeien bij elkaar. Ze vormen een gemeenschap. Plantengemeenschappen zeggen iets, vaak meer dan een afzonderlijke soort, over de kwaliteit van de natuur. De ontwikkeling in die kwaliteit geeft aan hoe het met de standplaatsen van die gemeenschappen is gesteld.

Typische soorten

In het Natura 2000 profielendocument (Ministerie van LNV, 2008) is een aantal typische soorten aangegeven voor stroomdalgraslanden. Typische soorten zijn van belang voor het beoordelen van de staat van instandhouding.

Tabel 6 Voorkomen typische soorten *stroomdalgraslanden (H6120) in Zeldersche Driessen (Ministerie van LNV, 2008)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie	Voorkomen
Geelsprietdikkopje	<i>Thymelicus sylvestris</i>	Dagvlinders	Cb	Niet/onbekend
Brede ereprijs	<i>Veronica austriaca ssp. teucrium</i>	Vaatplanten	E	Niet/onbekend
Cipreswolfsmelk	<i>Euphorbia cyparissias</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Handjesgras	<i>Cynodon dactylon</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Kaal breukkruid	<i>Herniaria glabra</i>	Vaatplanten	K	Ja
Kleine ruit	<i>Thalictrum minus</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Liggende ereprijs	<i>Veronica prostrata</i>	Vaatplanten	E	Niet/onbekend
Rivierduinzegge	<i>Carex ligerica</i>	Vaatplanten	E	Niet/onbekend
Rode bremraap	<i>Orobancha lutea</i>	Vaatplanten	E	Niet/onbekend
Sikkelklaver	<i>Medicago falcata</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Tripmadam	<i>Sedum rupestre</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Wilde averuit	<i>Artemisia campestris ssp. campestris</i>	Vaatplanten	E	Niet/onbekend
Zacht vetkruid	<i>Sedum sexangulare</i>	Vaatplanten	K	Niet meer
Zandwolfsmelk	<i>Euphorbia seguieriana</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Graspieper	<i>Anthus pratensis ssp. pratensis</i>	Vogels	Cab	Niet/onbekend

Legenda bij categorie

Ca = constante soort goede abiotische toestand;

Cb = constante soort goede biotische structuur;

Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur;

K = karakteristieke soort;

E = exclusieve soort

In het stroomdalgrasland komt één typische soort voor, namelijk kaal breukkruid. Zacht vetkruid was vroeger in dit gebied aanwezig, maar is in 1993 voor het laatst waargenomen (Hoegen, 1999b; Inberg, 2001; Provincie Limburg, 2006; Peters, 1996).

Trend

De stroomdalgraslanden staan al langer in de belangstelling van onderzoekers. Wanneer de verschillende karteringen met elkaar worden vergeleken, lijkt een aantal soorten onbestendig in de verschillende gegevens voor te komen. Er is echter ook sprake van een achteruitgang. Enkele soorten die in de jaren 50 aanwezig waren, komen niet meer voor. Het gaat hierbij om soorten als slofhak, dwergviltkruid en lathyruswikke. Ook de typische soort zacht vetkruid is verdwenen. De achteruitgang kan voor een deel worden toegeschreven aan het ontbreken van nieuwe pionierssituaties in het grasland (Peters, 1996).

Perspectief onder huidige omstandigheden

Rivierdynamiek met processen als erosie, sedimentatie van zand en grind en aanvoer van basen, is elders bepalend voor de instandhouding en de ontwikkeling van het bestaande stroomdalgrasland. Zoals aangegeven, is het dal niet door de Niers gevormd. De morfologische processen als sedimentatie en erosie van de Niers hebben een veel kleinere schaal. Het stroomdalgrasland in de Zeldersche Driessen dankt zijn voorkomen aan de afgravingen tot op het schrale stuifzand door de Engelsen. Basenaanrijking moet door overstroming van de Niers gebeuren. In de praktijk is zichtbaar dat de best ontwikkelde gedeelten daar liggen waar de Niers nog af en toe doorheen stroomt. Nieuwe zandafzettingen zijn niet te verwachten. Uitbreiding van stroomdalgraslanden is alleen mogelijk waar schraal stuifzand dicht aan het oppervlak ligt.

3.2.2 Oude eikenbossen (H9190)

Oppervlakte en verspreiding

Het habitatype oude eikenbossen komt voor in het noord-westelijk deel van het bosgebied. Dit gebied wordt ook gekenmerkt door het voorkomen van aarden wallen. De totale oppervlakte bedraagt 7,4 ha.

Kwaliteit

Het grootste deel van het bosgebied, dat gerekend kan worden tot dit habitatype, valt onder de associatie: Berken-Eikenbos. Veelal gaat het om de subassociatie bochtige smeie. Het feit dat hier sprake is van tenminste het associatieniveau betekent dat het habitatype hier goed ontwikkeld is. In delen van het gebied is wel sprake van een sterke braamontwikkeling. In deze delen heeft het habitatype een minder goede kwaliteit. Langs de aarden wallen komt regelmatig wilde appel voor. Ook hazelaar wordt hier veel aangetroffen. De overige struiklaag bestaat o.a. uit wilde lijsterbes, braam, sporkhout en kamperfoelie. In de kruidlaag groeien soorten als smalle en brede stekelvaren, bochtige smeie en pilzegge.

Het bos bestaat voor het grootste deel uit doorgeschoten hakhout. Mogelijk is door een langdurig hakhoutbeheer sprake van degeneratie. Uit de Tranchot-kaart (1803-1820) blijkt dat aan het begin van de 19^e eeuw op deze locatie al bos aanwezig was.

Typische soorten

Drie typische soorten komen voor in de Zeldersche Driessen: eikenpage, hengel en matkop. Er is geen informatie beschikbaar over paddenstoelen (Hoegen, 1999b; Inberg, 2001; Provincie Limburg, 2006; Peters, 1996).

Tabel 7 Voorkomen typische soorten oude eikenbossen (H9190) in Zeldersche Driessen (Ministerie van LNV, 2008)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie	Voorkomen
Eikenpage	<i>Neozephyrus quercus</i>	Dagvlinders	Cab	Ja
Kussentjesmos	<i>Leucobryum glaucum</i>	Mossen	Ca	Niet/onbekend
Hanenkam	<i>Cantharellus cibarius</i>	Paddenstoelen	Ca	Niet/onbekend
Regenboogrussula	<i>Russula cyanoxantha</i>	Paddenstoelen	Ca	Niet/onbekend
Smakelijke russula	<i>Russula vesca</i>	Paddenstoelen	Ca	Niet/onbekend
Zwavelmelkzwam	<i>Lactarius chrysorrheus</i>	Paddenstoelen	Ca	Niet/onbekend
Hengel	<i>Melampyrum pratense</i>	Vaatplanten	Cab	Ja
Matkop	<i>Parus montanus ssp. rhenanus</i>	Vogels	Cb	Ja
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>	Vogels	Cab	Niet/onbekend

Legenda bij categorie

Ca = constante soort goede abiotische toestand;

Cb = constante soort goede biotische structuur;

Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur;

K = karakteristieke soort;

E = exclusieve soort

Trend

Oudere gegevens (voor 1995) met betrekking tot dit habitatype in de Zeldersche Driessen zijn beperkt aanwezig. Uit de kartering van Modderkolk, Diemont en Ter Horst (1960) en de laatste kartering uit 2000 (Inberg, 2000) blijkt dat ook de bijzondere soorten, waaronder wilde appel, zijn afgenomen. De hoeveelheid braam is sterk toegenomen, waarschijnlijk onder invloed van verzuring. De trend in de afgelopen decennia moet als negatief worden beschouwd.

Perspectief onder huidige omstandigheden

De ontwikkeling van braam is waarschijnlijk deels te wijten aan stikstofdepositie. Het habitatype - dat gebonden is aan voedselarme omstandigheden - is hiervoor erg gevoelig. Bij een verbeterde luchtkwaliteit zullen betere randvoorwaarden ontstaan voor het huidige bos. De structuurvariatie neemt toe met het ouder worden van het bos. Dit is gunstig voor flora en fauna.

3.2.3 Droge hardhoutooibossen (H91F0)

Oppervlakte en verspreiding

Het habitatype komt voor in een strook aan de westzijde van het bosgebied en heeft een oppervlakte van 2 ha.

Kwaliteit

Het type kan worden gerekend worden tot een rompgemeenschap van het lepenrijk Eiken-Essenverbond; namelijk de rompgemeenschap grote brandnetel. Het feit dat het hier gaat om een rompgemeenschap van het verbond geeft aan dat het habitatype matig is ontwikkeld. Qua structuur en samenstelling doet het bos denken aan het Abelen-lepenbos. Dit type wordt o.a. gekenmerkt door een hoog aandeel van bolgewassen in het voorjaar, hardhoutboomsoorten (eik, es, iep) en een sterk ontwikkeld struiklaag (met o.a. meidoorn en vlier). Kenmerkend voor het ooibos in de Zeldersche Driessen is het voorkomen van gewone es, eenstijlige meidoorn, rode kornoelje en veel kruiden die goed gedijen op stikstofrijke bodems. Het noordelijke deel is natter; hier wordt ook moeraszegge aangetroffen. Andere kenmerkende soorten van het Abelen-lepenbos, zoals gewone vogelmelk en kraailook, ontbreken vrijwel of geheel. Gewone vogelmelk komt op één plaats voor. Er zijn wel vrij veel constante soorten van het Abelen-lepenbos aanwezig zoals: klimopereprijs, look-zonder-look, speenkruid, hondsdrif en zevenblad. Opvallend is het voorkomen van wilde appel. Deze minder algemene soort is geen soort die van nature thuis hoort in het droge hardhoutooibos.

Typische soorten

In het habitatype droge hardhoutooibossen komen twee typische soorten voor. Het gaat hierbij om de grote bonte specht en de wielewaal (Hoegen, 1999b; Inberg, 2001; Provincie Limburg, 2006; Peters, 1996).

Tabel 8 Voorkomen typische soorten droge hardhoutooibossen (H91F0) in Zeldersche Driessen (Ministerie van LNV, 2008)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie	Voorkomen
Maarts viooltje	<i>Viola odorata</i>	Vaatplanten	Ca	Niet/onbekend
Slangenlook	<i>Allium scorodoprasum</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major ssp. pinetorum</i>	Vogels	Cb	Ja
Wielewaal	<i>Oriolus oriolus ssp. oriolus</i>	Vogels	Cb	Ja

Legenda bij categorie

Ca = constante soort goede abiotische toestand;

Cb = constante soort goede biotische structuur;

Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur;

K = karakteristieke soort;

E = exclusieve soort

Trend

Er zijn weinig opnamen van dit bostype. De situatie sinds 1995 is vrij stabiel. In 1960 is dit habitatype als vlier-sleedoornstruweel gekarteerd (Diemont e.al, 1960). Uit de opnamen blijkt echter dat ook in 1960 er al sprake was van bos. Vermoedelijk heeft de struiklaag (meidoorn en sleedoorn) de doorslag gegeven.

Perspectief onder huidige omstandigheden

Het habitatype kan alleen in stand blijven bij een geringe overstromingsduur van gemiddeld 1 dag per jaar. Deze geringe overstromingsduur is net genoeg voor het wegspoelen van de strooisellaag en de aanvoer van basen. Hierdoor ontstaat voldoende bufferend vermogen om niet te verarmen naar een bostype dat niet door grondwater of overstroming beïnvloed wordt (in dit geval Berken-Eikenbos) (Clerkx et al, 1997). Het bos ligt op een hoogte waar het 1 maal per 10 jaar of minder overstroomt wat in feite te weinig is.

3.2.4 Ruigten en zomen, droge bosranden (H6430_C)

Oppervlakte en verspreiding

Dit habitatype komt voor op de grens van het bosgebied en stroomdalgrasland en is gericht op het zuiden. De oppervlakte bedraagt 0,4 ha.

Kwaliteit

Het habitatype komt in goed ontwikkelde vorm voor. De zoomvegetatie is op te vatten als een Kruisbladwalstro-associatie. Kruisbladwalstro en torenkruid zijn typische soorten van dit habitatype en komen veelvuldig voor. Aanwezige struiken zijn onder andere sleedoorn en eenstijlige en tweestijlige meidoorn. Daarnaast worden onder meer aangetroffen: gewone agrimonie, heggeduizendknoop, gewone bermzegge, veldzuring, akkervergeet-mij-nietje, glanshaver, grote brandnetel, kleeftkruid en geel nagelkruid.

Typische soorten

Typische soorten in het habitatype ruigten en zomen in de Zeldersche Driessen zijn: kruisbladwalstro en torenkruid (Hoegen, 1999b; Inberg, 2001; Provincie Limburg, 2006; Peters, 1996).

Tabel 9 Voorkomen typische soorten ruigten en zomen (H6430_C) in Zeldersche Driessen (Ministerie van LNV, 2008)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie	Voorkomen
Besanelier	<i>Silene baccifera</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Fijne kervel	<i>Anthriscus caucalis</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Kleine kaardebol	<i>Dipsacus pilosus</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Knolribzaad	<i>Chaerophyllum bulbosum</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Kruisbladwalstro	<i>Cruciata laevipes</i>	Vaatplanten	K	Ja
Stijve steenraket	<i>Erysimum virgatum</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend
Torenkruid	<i>Arabis glabra</i>	Vaatplanten	K	Ja
Welriekende agrimonie	<i>Agrimonia procera</i>	Vaatplanten	K	Niet/onbekend

Legenda bij categorie

Ca = constante soort goede abiotische toestand;

Cb = constante soort goede biotische structuur;

Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur;

K = karakteristieke soort;

E = exclusieve soort

Trend

In de afgelopen decennia is er sprake van een stabiele situatie. De verschillende opnamen geven ongeveer een gelijk beeld.

Perspectief onder huidige omstandigheden

Door kap van het aangrenzende bos is de zone verbreed. Verwacht mag worden dat mede onder invloed van het begrazingsbeheer ook in vegetatiekundig opzicht schaalvergroting zal plaatsvinden (Modderkolk, 1961; Hoegen, 1999; Inberg, 2001; Buro Bakker).

3.2.5 Natuurwaarden vermeld in het aanwijzingsbesluit Beschermd Natuurmonument (1973)

- Verspreid in het bos buiten het habitatype oude eikenbossen komen nog enkele kleine heideveldjes voor. Het gaat hierbij om rompgemeenschappen van de klasse der droge heide en de klasse der heischrale graslanden. Plaatselijk komt struikheide voor.
- De Grasmusgroep (broedvogels van struweelachtige begroeiingen en structuurrijke bosranden) is rijkelijk vertegenwoordigd in het Natura 2000-gebied. Het gaat hierbij om o.a. bosrietzanger, braamsluiper, grasmus. Ook de holenbroeders (o.a. grote en kleine bonte specht, groene specht, holenduif, boomkruiper) zijn goed vertegenwoordigd. In de provinciale kartering uit 2006 zijn in het gebied 50 soorten waargenomen. Aanwezige rodelijstsoorten zijn: geelgors, groene specht, patrijs en roodborsttapuit.
- De situatie van de das is al jaren stabiel. In het gebied bevinden zich 1 permanente hoofdburcht en 2 kleine bijburchten, gelegen in het bosgedeelte van het landgoed, die nogal eens van locatie veranderen. Sinds 1994 was deze hoofdburcht een aantal jaren een bijburcht (sporen van jongen werden niet meeresignaleerd). Vanaf 1999-2003 is echter uit de sporen af te leiden dat in deze burcht vier jaar achter elkaar jongen zijn geboren (Staatsbosbeheer, 2003).

3.3 Ingrepen in het verleden

In de loop der jaren zijn voor de Zeldersche Driessen verschillende plannen ontwikkeld en zijn maatregelen uitgevoerd. De belangrijkste activiteiten die een positieve of negatieve invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen in de Zeldersche Driessen worden hieronder beschreven.

Beheer en inrichting Niers

Via het Beekdalontwikkelingsproject Niersdal wordt grensoverschrijdend gewerkt aan verbeteringen van de waterkwaliteit en waterhuishouding. Er zijn een aantal startprojecten geselecteerd op Duits en Nederlands grondgebied, die zowel representatief als haalbaar zijn. Deze projecten worden uitgevoerd op of bij gronden in het beekdal die al verworven zijn. Op Duits grondgebied zijn het 3 projecten, die gericht zijn op het herstel van natuurlijke processen. Bij de Grensniers gaat het om een proef met extensivering van het maaibeheer van de Niers en de oevers, in combinatie met natuurlijke begrazing op de Duitse oevergronden. In Gennep gaat het om natuurlijke begrazing in combinatie met hydrologische maatregelen (omvat onder andere het graven van een nevengeul, bij de Stadsniers). Uitgangspunt bij de proef bij de Grensniers was dat de landbouwkundige drooglegging niet mocht verslechteren. Bij de proef, die in 1997 werd gestart, is de oever tussen de grens, nabij Mühlenbruch en Zeldersche Driessen, extensief bemaaid en de stroomdraad intensief. Het veranderde maaibeheer bleek echter wel een negatief effect op de drooglegging te hebben. Om voldoende doorstroming te houden verwijderd het waterschap jaarlijks over de volle breedte van de Niers de waterplanten en de oevervegetatie.

Bosbeheer

Vanaf ca. 1930 is de grove den aangeplant. Ook in jaren 50 zijn nog naalddhoutpercelen aangelegd door Staatsbosbeheer. Het gaat hierbij om japanse lariks, douglas en corsicaanse den. De naalddhoutpercelen werden sterk gedund om de lichttoetreding te bevorderen. In de afgelopen 10 jaar is het overgrote deel van het naalddhout geveld om natuurlijke bosvorming te bevorderen. Er zijn kleine stukken met naalddhout gespaard om de broedgelegenheid voor roofvogels in stand te houden.

Onduidelijk is of het hakhoutbeheer is toegepast, zoals dat werd voorgesteld in het beheersplan 1968-1980. Veel eikenopstanden zijn ontstaan uit voormalige hakhoutcultures en zijn vermoedelijk aangeplant. De aanwezige eikenopstanden werden regelmatig gedund. Verspreid over het bos zijn open plekken gecreëerd. Bomen zijn deels omgeduwd of omgetrokken. Bijzondere struiken zijn vrijgesteld. Door de omvorming van naalddhout en het maken van open plekken is de structuur van het habitatype oude eikenbossen verbeterd. Het omduwen of omtrekken van een aantal bomen is gunstig geweest voor de ontwikkeling van dood hout, het ontstaan van microreliëf en de vegetatiestructuur. Het ringen van bomen is in de afgelopen 15 jaar toegepast om het aandeel dood hout te vergroten. In natuurlijk bos bestaat een aanmerkelijk deel van de biomassa uit dood hout. Dood hout is van belang voor veel soorten (flora en fauna). Door het ringen van bomen is het aandeel dood hout vergroot en dus ook gewerkt aan vergroting van de biodiversiteit in het habitatype oude eikenbossen. Amerikaanse vogelkers in de afgelopen decennia regelmatig bestreden. Amerikaanse vogelkers heeft een negatieve invloed op de ontwikkeling van inheemse planten. Bestrijding van deze exoot heeft een positieve uitwerking gehad op de ontwikkeling van het habitatype.

In de afgelopen jaren zijn extra wilde appels aangeplant. De struiken zijn geleverd door de stichting Bronnen.

In de bosrand ten noorden van het stroomdalgrasland is in 2006 bos geveld ten gunste van de aanwezige zoomvegetatie. De zoomvegetatie wordt al decennialang begraasd door runderen en/of paarden. Een deel van het bos wordt mee begraasd. Door de velling van bomen in de bosrand zijn de randvoorwaarden verbeterd voor vergroting van het habitatype ruigten en zomen. Door een extensief begrazingsbeheer (paarden en/of runderen) is het successiestadium in stand gehouden.

Beheer overige vegetaties

In het voorjaar van 1945 is door het Engelse leger (Royal Engineers) aan de noordzijde van het stroomdalgrasland zand en grind afgegraven ten behoeve van reparaties aan de spoorlijn Nijmegen naar Goch. Hierdoor is een goede uitgangssituatie ontstaan voor de ontwikkeling van een stroomdalgrasland. Het stroomdalgrasland wordt al decennia lang begraasd. In eerste instantie werd er begraasd met runderen. In de afgelopen beheerperiode is begraasd met paarden en runderen. In het verleden is het grasland enkele keren gemaaid.

De begrazing van paarden en runderen heeft gezorgd voor de instandhouding van het stroomdalgrasland. De open plekken in de geul zijn mede te danken aan het begrazingsbeheer. De begrazing heeft echter niet de vervilting (rood zwenkgras) kunnen terugdringen. Eind 2006 is in het stroomdalgrasland kleinschalig geplagd om de vervilting door rood zwenkgras tegen te gaan. In 'natuurlijke omstandigheden' zorgt de rivier voor het stroomdalgrasland randvoorwaardelijke processen: erosie en sedimentatie. Het plaggen in de afgelopen jaren was gericht op de ontwikkeling van pioniersoorten. Het plaggen heeft een beperkte kwaliteitsverbetering teweeggebracht. Er is nog steeds teveel organisch materiaal in de bodem aanwezig.

Twee kleine heideterreintjes in het zuidoostelijke deel van het bosgebied werden langere tijd door beheersmaatregelen in stand gehouden. In de afgelopen 10 jaar is geen actief beheer uitgevoerd om deze oorspronkelijke heideterreintjes in stand te houden.

Verwerving

Het bosgebied behoorde voor de Tweede Wereldoorlog aan de heer Th. Weyers te Kessel en kwam ingevolge het besluit 'Vijandelijk Vermogen' in eigendom van de Staat der Nederlanden. Door het beheerinstituut werd bij acte van 27 juni 1950 het gebied overgedragen aan het Staatsbosbeheer. Tot 1964 werd de Zeldersche Driessen beheerd in opdracht van het toenmalige Ministerie van Landbouw en Visserij. In 1964 werd het materieel beheer overgedragen aan het Ministerie van Financiën dat op haar beurt overdroeg aan het Ministerie van OKW (later CRM). Een en ander houdt in dat de productiedoelstelling kwam te vervallen en de natuurbehoudsdoelstelling primair werd. Door een reorganisatie van Staatsbosbeheer in de jaren 80 kwam de aansturing weer terecht bij het Ministerie van LNV. Dit had overigens geen invloed op de doelstellingen in het gebied.

Ongeveer 35 ha is recent verworven. Deze gronden hebben momenteel nog een agrarisch gebruik (bouwland en grasland). Over enkele jaren zal dit grondgebruik zijn afgebouwd en kan de basis worden gelegd voor uitbreiding van het habitatype stroomdalgrasland en schrale graslandvegetaties.

3.4 Systeemanalyse en sleutelprocessen

Figuur 10 Luchtfoto van Zeldersche Driessen

De Zeldersche Driessen ligt langs het riviertje de Niers. Stroomdalgraslanden, de specifieke ruigten en zomen (droge bosranden) van de Zeldersche Driessen en de droge hardhoutoobossen horen alle bij het riviersysteem. Op figuur 10 is een luchtfoto van het gebied te zien. Binnen een zelfde landschapsecologisch systeem zijn ze elk een uiting van een andere vegetatiestructuur: van open grasland via boszomen naar bos. Iedere vegetatiestructuur heeft binnen het systeem een eigen plek. Oude eikenbossen zijn minder aan dat systeem gebonden.

Een rivier zet bij overstromingen zand, zavel en klei af: zand vrij dicht bij de hoofdgeul en de fijnere kleidelen verder van de hoofdgeul af. Op relatief hoger gelegen en zandige plaatsen ontwikkelen graslanden zich tot stroomdalgraslanden. De stroomdalgraslanden kunnen alleen op die zandigere delen voortbestaan indien de van nature optredende verzuring van de zandige bodem teniet wordt gedaan door enige aanvoer van basische stoffen; dat gebeurt normaliter via overstromingen met rivierwater en door de aanvoer van verstoven rivierzand. Overstromingen zorgen nabij de hoofdstroom van de rivier ook voor dynamiek; erosie en het openmaken van de vegetatie. Als gevolg van de dynamiek is er ook geen strooiselophoping of opbouw van een humeuze bodemlaag.

Het rivierterras bij de Zeldersche Driessen is echter niet gevormd door de Niers; het is een ijstijdrelict en het hoort bij de vroegere Rijn zoals die hier destijds het landschap heeft gevormd. De Niers heeft door overstromingen wel enigszins gezorgd dat de basenvoorziening in het rivierterras niet te ver is weggezaakt en niet is verzuurd. Echter de dynamiek van het oude Rijnsysteem heeft de Niers nooit kunnen vervangen. Doordat mensen sinds oudsher op kleine schaal zand hebben gewonnen, zorgden ze daarmee voor vervangende dynamiek. Bij

stroomdalgraslanden is weidebeheer vereist, omdat het onder meer de vereiste dynamiek kan leveren.

Droge hardhoutooibossen zijn een successiestadium van de stroomdalgraslanden. Het menselijk gebruik, dat eeuwenlang hetzelfde is gebleven, is er verantwoordelijk voor dat op de ene plaats stroomdalgraslanden voorkomen en op de andere plaats hardhoutooibossen.

Droge zomen, zoals ze met een specifieke samenstelling in de Zeldersche Driessen voorkomen, ontwikkelen zich juist aangrenzend aan het stroomdalgrasland in de vrij open bosrand. Ze horen dus bij hetzelfde systeem als de stroomdalgraslanden.

Op de hoogste delen van het rivierduin verschilt de standplaatskarakteristiek van de lagere delen in het gebied, waar de andere habitattypen groeien. Ze liggen hoger in het landschap, kennen geen overstromingen en de bodem is dus meer verzuurd. Hier heeft zich het habitatype oude eikenbossen ontwikkeld. Een hakhoutbeheer voorkomt dat de bossuccessie doorgaat in de richting van beukenbossen.

3.4.1 Sleutelprocessen

De sleutelprocessen die bepalend zijn voor het voorkomen, de kwaliteit, de trend en het perspectief van het voornaamste habitatype, de stroomdalgraslanden, zijn dus:

- de humusophoping in de bodem (die voorkomen moet worden);
- de basenvoorziening van de zandige bodem (die via overstroming op peil dient te blijven);
- de kwaliteit van het overstromingswater (dient schoon te zijn en voldoende stroomsnelheid te hebben om bezinking van slibdeeltjes te voorkomen);
- het beheer (open houden van de vegetatie, tegengaan successie).

Aangezien de Niers niet de invloed van de vroegere Rijn kan vervangen is het belangrijkste aangrijpingspunt voor de gewenste ontwikkelingen het reguliere vegetatiebeheer. Voor de droge zomen gelden dezelfde sleutelprocessen, maar ze vereisen tevens de beschaduwing van de open bosrand. Ook hier geldt het beheer als het belangrijkste aangrijpingspunt voor de gewenste ontwikkelingen.

Voor het droge hardhoutooibos gelden soortgelijke sleutelprocessen:

- de basenvoorziening in de bodem (die via overstroming of door hoge grondwaterstanden op peil wordt gehouden);
- de kwaliteit van het overstromingswater (dient schoon te zijn en voldoende stroomsnelheid te hebben om bezinking van slibdeeltjes te voorkomen);
- het beheer van de vegetatie (lokaal ingrijpen in de kronenlaag zorgt voor voldoende licht op de bosbodem).

Bij een nagenoeg onveranderlijke Niers is het beheer ook hier een belangrijk aangrijpingspunt.

Sleutelprocessen voor oude eikenbossen zijn:

- een lichte bosbodem (te handhaven door lokaal ingrijpen in de kronenlaag dat leidt tot een open boomkroon);
- de aanvoer van vermestende en verzurende stoffen (die voorkomen moet worden).

Belangrijkste aangrijpingspunt is dus ook hier het beheer.

4 UITGANGSSITUATIE BELEID EN BESTAAND GEBRUIK

4.1 Plannen en beleid

In en rondom de Zeldersche Driessen is het beleid van diverse instanties van toepassing. Daarnaast bestaan er plannen voor ingrepen in het landschap. Beide kunnen van invloed zijn op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Daarom is er een inventarisatie gedaan om alle ontwikkelingen in beeld te brengen zodat een eventuele negatieve invloed van beleid of plannen opgenomen kan worden of met maatregelen kan worden gekeerd. De belangrijkste wetten, regelgeving en beleidsdocumenten die van belang zijn voor de gebruiksmogelijkheden en de bescherming van de natuur in het Zeldersche Driessen zijn opgenomen in bijlage 1.

Nationaal beleid

De Zeldersche Driessen krijgt bescherming door de rijksoverheid vanwege de in dit gebied aanwezige natuurwaarden. Zo is de Zeldersche Driessen is een kerngebied in Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In het kader van de 5^e nota Ruimtelijke Ordening is het gebied tussen Maasduinen (vanaf het Langeven) en het Reichswald aangewezen als zogenaamde robuuste verbinding. Deze natuurverbinding loopt vanaf het Langeven ten oosten van Maria Roepaan richting Niersdal via Zeldersche Driessen en de Hamsche Bruch (Duitsland) richting Reichswald en moet in de verre toekomst gaan functioneren als verbindingszone voor onder andere edelherten.

De Zeldersche Driessen behoort tot het Belvédèregebied Maasvallei⁸. Deze nota's zijn verder uitgewerkt op provinciaal niveau in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL).

Plannen en projecten Rijkswaterstaat

In de omgeving van Zeldersche Driessen spelen een aantal plannen een rol die in de nabije toekomst uitgevoerd gaan worden, die van invloed kunnen zijn op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor de Maas is het project Zandmaas-Maasroute⁹ van belang. De doelstellingen van dit project zijn de volgende:

- Het verbeteren van de Maasroute van Weurt tot Ternaaien, waarbij de vaarroute minimaal geschikt is voor schepen met een diepgang van 3,5 m.
- Het realiseren van een beschermingsniveau langs de onbedijkte Maas van 1:250 achter de kaden. Dat wil zeggen dat er eens in de 250 jaar een kans is op overstroming.
- Het realiseren van beperkte natuurontwikkeling langs de Maas (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2006).

Om de doelstellingen voor het project Zandmaas/Maasroute te bereiken worden verschillende maatregelen getroffen. Eén van deze maatregelen is de zomerbedverdieping in stuwpand Grave. Hiermee wordt het beschermingsniveau langs de Maas verbeterd. De zomerbedverdieping zorgt voor een verlaging van de waterstanden. Deze verlaging is vrij structureel en treedt niet alleen op in geval van hoogwatersituaties, maar ook bij lagere afvoeren. Men heeft gekozen voor een peilopzet van 30 cm (Rijkswaterstaat, 2006a en b). Deze waterstanddalingen leiden tot (nagenoeg) structurele dalingen van de grondwaterstanden aan weerszijden van de Maas, maar bij de Zeldersche Driessen is er geen effect meer op het grondwater.

Mogelijk is er wel een effect op de afvoer van de Niers, deze is echter voor zover bekend niet onderzocht. Een eventuele verlaging van de pieken zou invloed kunnen hebben op de overstromingsfrequentie van de Niers. Er zullen minder 'hoogwater' situaties ontstaan waardoor in de Niers ook minder hoge pieken verwacht worden.

Provinciaal beleid

De provinciale nota Natuur- en landschapsbeheer 2000-2010, de Bosnota, de gebiedsprogramma's en de Stimuleringsplannen Natuur, Bos en Landschap beschrijven de visie van de provincie. Voor de bescherming van soorten kiest de provincie voor de leefgebiedenbenadering.

⁸ De Nota Belvédère van 1998 geeft richting aan hoe er moet worden omgegaan met cultuurhistorie.

⁹ Bescherming tegen hoogwater is het belangrijkste element in het Zandmaasproject. De Maasroute is de vaarroute die begint bij de sluis Ternaaien ten zuiden van Maastricht en via de Maas, het Julianakanaal en het Lateraalkanaal zijn route vervolgt via de Maas stroomafwaarts. In westelijke richting naar Den Bosch en in noordelijke richting via het Maas-Waalkanaal richting de Waal.

Het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) is een streekplan, het provinciaal waterhuishoudingplan, het provinciaal milieubeleidsplan en bevat de hoofdlijnen van het provinciaal verkeer- en vervoersplan. De Zeldersche Driessen valt in het POL van 2006 onder:

- Ecologische Hoofd Structuur (EHS): De realisatie van de EHS maakt onderdeel uit van de plattelandsontwikkeling waarvoor de provincie meerjarenprogramma's opgesteld die gekoppeld zijn aan het Reconstructieplan voor Noord- en Midden-Limburg en het plan Vitaal Platteland Zuid-Limburg. In de EHS geldt een "nee, tenzij" regime. Alleen bij groot maatschappelijk belang en het ontbreken van reële alternatieven werkt de provincie mee mits compensatie plaatsvindt. Het herstelbeleid voor de 42 prioritare en kansrijke hydrologisch gevoelige bos- en natuur gebieden wordt voortgezet. Rond de meest verzuringsgevoelige natuurgebieden bevordert de provincie actieve uitplaatsing of sanering van intensieve veehouderij. Voor 'Overige functies binnen de EHS' streeft de provincie er naar om de natuurwaarden te versterken.
- Stiltegebied: Het doel van deze gebieden is dat het niveau van door menselijke activiteiten veroorzaakt geluid hier lager is dan 40 dB. In de Provinciale Milieu Verordening (PMV) zijn de regels opgenomen die gelden voor activiteiten in stiltegebieden.
- De Niers als rivier met algemene ecologische functie.
- De aardkundige waarde van de Zeldersche Driessen wordt aangegeven als gebied met provinciaal/regionaal belang. In Limburg wordt gestreefd naar behoud van een zo groot mogelijke aardkundige verscheidenheid (geodiversiteit), herstel van natuurlijke processen (vitaliteit) en samenhang met het cultuurhistorisch en natuurlijk erfgoed (integratie).
- Er zijn hoge cultuurhistorische en archeologische waarden aanwezig in het gebied. Er wordt gestreefd om deze waarden zoveel mogelijk in de bodem te bewaren.
- De landbouw rondom Zeldersche Driessen wordt aangeduid als extensiveringsgebied en verwevingsgebied. In het extensiveringsgebied wordt gestimuleerd dat de intensieve veehouderij op termijn wordt afgebouwd (uitbreiding of nieuwvestiging van intensieve veehouderij is hier niet mogelijk) en het verwevingsgebied is gericht op verweving van landbouw, wonen en natuur. Er wordt gestreefd om deze verschillende functies naast elkaar te ontwikkelen en onderling te versterken (uitbreiding van intensieve veehouderij is mogelijk mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten. Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is hier niet mogelijk).

Integrale gebiedsvisie

De Zeldersche Driessen ligt in het Lob van Gennep. Voor het Lob van Gennep is in opdracht van de provincie Limburg en de gebiedscommissie Maasduinen een integrale gebiedsvisie geschreven. Doelstelling is om zoveel mogelijk doelen uit het Reconstructieplan te realiseren en daarnaast wordt getracht om de overige plannen die in dit gebied spelen te realiseren:

- Lob van Gennep is een landbouwgebied. De ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in de volle breedte moeten ook voor de toekomst veilig worden gesteld. Door de sector wordt aangedrongen op een verbetering van de landbouwstructuur middels vrijwillige herverkaveling. Daarnaast is de politieke wens uitgesproken om het gebied te benutten als inplaatsingsgebied voor grondgebonden veehouderijbedrijven.
- Op de tweede plaats dient er in het gebied een aanzienlijke oppervlakte nieuwe natuur gerealiseerd te worden:
 - Enerzijds nieuwe natuur in het kader van de EHS.
 - Anderzijds in het kader van de Robuuste Verbindingszone (REVZ) Schinveld-Mook.
- Daarnaast speelt nog het creëren van natuurlijke oeverzones langs de Maas.
- Op de vierde plaats is het gebied aangewezen als retentiegebied van de Maas. Hoewel dit niet direct een ruimtelijke claim betekent, is het wel van groot belang voor de planvorming in het gebied, aangezien de benoeming tot retentiegebied allerlei beperkingen met zich mee brengt.
- Verder zijn er vanuit het waterschap plannen om de Kroonbeek en de Tielebeek op te pakken. Deze beken met een Specifiek Ecologische Functie (SEF-status) komen in aanmerking om te worden heringericht.
- Tenslotte speelt er het Belvédèreproject "Gennepershuis".

In dit integraal project wordt enerzijds gezocht naar de financiële en ruimtelijke mogelijkheden om de landbouw in dit gebied een goede toekomst te bieden en anderzijds wordt er gezocht naar de mogelijkheden om de natuurdoelen in het gebied in het kader van de EHS en de robuuste ecologische verbinding (REV) te realiseren.

Beleid Waterschap

De Niers heeft voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) de status van natuurlijk water. Er staan geen grote herinrichtingsplannen voor de rivier gepland. Als gevolg van het intensief maaibeheer is de Niers nu geen interessant habitat voor vissen. Het maaibeheer kan pas geëxtensiverd worden als de EHS langs de Niers is gerealiseerd.

Landschapsontwikkelingsplan

De gemeente Mook en Middelaar en de gemeente Gennep zijn bezig met een landschapsontwikkelingsplan voor het buitengebied. Het doel van dit plan is om de wensen en ambities van beide gemeenten om te zetten in concrete plannen. De Zeldersche Driessen ligt in het plangebied en staat in de visie aangegeven als landschappelijk ecologische raamwerk (Gemeente Mook en Middelaar & gemeente Gennep, 2008).

Beekdalontwikkelingsproject Niersdal

De Zeldersche Driessen is opgenomen in het (grensoverschrijdende) beekdalontwikkelingsproject Niersdal. Doel van het Niersdalproject is het verbeteren van de waterhuishouding (door o.a. retentie), de waterkwaliteit en het ontwikkelen van een ecologisch waardevol beekdal dat een belangrijke natuurlijke verbinding vormt tussen de grootschalige landschappen van het Maasdal, het Reichswald en via de zijrivieren tot aan de Nederrijn.

Bestemmingsplan

In het bestemmingsplan van gemeente Gennep heeft de Zeldersche Driessen de functie van “natuurgebied N”. Dit houdt in dat Zeldersche Driessen bestemd is voor: “het behoud en/of herstel van de aldaar voorkomende natuurlijke-, cultuurhistorische- en landschappelijke waarden, de opbouw van de natuurlijke- en landschappelijke waarden, extensieve dagrecreatie en waterhuishouding” (Gemeente Gennep, 1986).

4.2 Bestaand gebruik

Voor het beheerplan is het van belang om die activiteiten te beschrijven waarvan redelijkerwijs (bijvoorbeeld op basis van onderzoeksgegevens of expert-judgement) aangenomen kan worden dat ze van invloed zijn op de wettelijk beschermde waarden van een Natura 2000-gebied. Het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen wordt immers beschreven mede in samenhang met het bestaande gebruik. De definitie bestaand en huidig gebruik volgens de Natuurbeschermingswet 1998 wordt in onderstaand kader beschreven.

Onder “bestaand gebruik” wordt op grond van artikel 1, onder m, van de Natuurbeschermingswet 1998 het volgende verstaan:

1. iedere handeling die op 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd.
2. iedere handeling die op het moment van aanwijzing van een gebied als beschermd natuurmonument of ter uitvoering van richtlijn 79/409/EEG dan wel op het moment van aanmelding bij de Europese Commissie van een gebied ter uitvoering van artikel 4, eerste lid, van richtlijn 92/43/EEG werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd, voor zover die aanwijzing of aanmelding plaatsvindt na 1 oktober 2005.

De Natuurbeschermingswet 1998 verplicht dus om gebruik dat op 1 oktober 2005 in of, voor zover relevant, buiten een Natura 2000-gebied plaatsvond in het beheerplan te beschrijven. Deze datum geldt ook voor beschermde natuurmonumenten. Daarnaast kan het beheerplan beschrijven welke andere activiteiten en ontwikkelingen het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen. Daarmee kunnen ook activiteiten die ná 1 oktober 2005 zijn aangevangen, maar nog niet eerder in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn getoetst, in dit beheerplan worden beschreven.

In dit beheerplan worden daarom die activiteiten beschreven, die bij het vaststellen van dit beheerplan bekend zijn en in redelijke mate toetsbaar zijn binnen het kader van het beheerplan. Deze beoordeling strekt zich dus uit tot “bestaand gebruik” zoals dat is gedefinieerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en huidig gebruik zoals dat op het moment van vaststelling van het beheerplan plaatsvindt. Op deze manier wordt ook voor gebruik dat

ná 1 oktober 2005 is aangevangen duidelijk of dit schade toebrengt aan de natuurwaarden van een Natura 2000-gebied en of daarvoor misschien een vergunning nodig is.

4.2.1 Huidig natuurbeheer en onderhoud

De beheer- en onderhoudswerkzaamheden, afgestemd op de instandhoudingsdoelstellingen, worden voornamelijk uitgevoerd door Staatsbosbeheer of vinden plaats in opdracht van Staatsbosbeheer. Het beheer is primair gericht op de functie natuur, met ruimte voor recreatie (de beleving van natuur- en landschap).

Het terreinbeheer wordt verricht binnen het kader van de Flora- en Faunawet en de daarmee samenhangende gedragscodes¹⁰. Ook bij maatregelen buiten het Natura 2000-gebied houdt Staatsbosbeheer rekening met de instandhoudingsdoelstellingen (versterking van habitattypen binnen het gebied; ecologische verbindingen). Recent verworven gronden hebben momenteel een landbouwkundig gebruik. Dit gebruik zal binnen enkele jaren worden afgebouwd. Enkele percelen, binnen de Natura 2000-begrenzing, zijn nog niet verworven.

Opgemerkt kan worden dat het natuurbeheer van een andere orde is dan “gewone” vormen van gebruik en na toetsing geen negatieve gevolgen kan en mag hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen. Voor eventuele toekomstige grootschalige beheersingrepen blijft echter een aparte toetsing nodig (vergunning).

Het huidige beheer is nog niet volledig toegesneden op de doelen van Natura 2000. De tabel geeft een overzicht van het huidig natuurbeheer en onderhoud. De knelpunten die voortkomen uit het beheer worden in hoofdstuk 5 genoemd.¹¹

Tabel 10 Huidig natuurbeheer en onderhoud

Activiteit		Frequentie	Locatie
<i>Natuurbeheer</i>	<i>Maatregel</i>		
Stroomdalgraslanden	Beweiden met runderen en paarden	Jaarlijks	Grasland langs Niers
	Plaatsen/onderhouden rasters (permanent of tijdelijk)	Wanneer nodig	Gehele grasland
	Kleinschalig plaggen	Incidenteel	Vervilte deel van grasland
Struwelen	Bosvorming tegengaan (plaatselijk kappen)	Wanneer nodig	Overgang stroomdal grasland-bos
	Begrazing met paarden en runderen	Jaarlijks	In combinatie met stroomdalgrasland
Bos	Plaatselijk kappen	Wanneer nodig, t.b.v. kruidlaag (1 x 8 à 12 jaar)	Gehele bos
	Exoten (naaldbos) verwijderen	Incidenteel	Gehele bos
	Onderhoud raster	Wanneer nodig	Zuid- en zuidwestzijde bos

¹⁰ Een gedragscode is een uitvloeisel van de FF-wet, en heeft daarom een ander doel dan de NB-wet. De FF-wet gaat uit van het niet verstoren (van individuen) van soorten. De NB-wet beschermt ook het leefgebied.

¹¹ De Nbwet is op 1-2-09 gewijzigd. De wijziging houdt onder meer in dat bestaand beheer gericht op het bereiken van de doelen niet onder een eventuele vergunningplicht valt. Daarom is in H6 geen toetsing van het bestaande beheer opgenomen. De knelpunten in het beheer komen in H5 aan bod, de maatregelen in H7.

<i>Onderzoek en inventarisatie</i>			
Monitoring	Betreden voor registratie flora en fauna	1 maal per 10 jaar	Hele gebied
Onderzoek	Betreden (inrichten proefvlakken, nemen bodemonsters, e.d.)	Periodiek en incidenteel	Hele gebied
<i>Surveillance</i>			
Algemeen toezicht	Betreden	Periodiek	
Eigendomscontrole	Plaatsen en handhaven grensmarkeringen	Periodiek (eens per 5 jaar)	Hele gebied
Calamiteiten, bijv. stormschade, illegale stort	Toegankelijk houden van paden, opruimen hout, afval en verontreiniging	Jaarrond, incidenteel	Hele gebied

Toelichting

Alle gronden van Staatsbosbeheer worden beheerd volgens een door de directeur van Staatsbosbeheer vastgesteld plan, cf. de overeenkomst met en de opdracht van het Ministerie van LNV (doelen, realisatie en verantwoording). Tevens wordt rekening gehouden met het overige landelijke en provinciale natuurbeleid (behoud biodiversiteit, soortbescherming, leefgebiedsplannen, e.d.).

Eigendomscontrole: Het betreft hier de zogenaamde periodieke grensstenencontrole. In een cyclus van 5 jaar worden alle objecten van Staatsbosbeheer gecontroleerd. Dan worden in de praktijk de grenzen gecontroleerd; grensstenen worden opgezocht. In sporadische gevallen kan er hermeting door het kadaster volgen. In andere sporadische gevallen worden overschreden grenzen hersteld al dan niet in goed overleg.

4.2.2 Huidige recreatie (beheer en gebruik)

Tabel 11 Recreatie (beheer en gebruik)

Activiteit		Frequentie	Locatie
<i>Beheer</i>	<i>Maatregel</i>		
Wegen en paden	Begaanbaar houden (schaven van wegen, snoeien, egaliseren, e.d.)	Wanneer nodig	Hele gebied
	Plaatsen en onderhouden van afsluitingen (slagbomen)	Wanneer nodig	Hele gebied
Meubilair	Plaatsen en onderhouden van aanwezige banken	Wanneer nodig	Enkele locaties binnen gebied
<i>Gebruik</i>	<i>Reglementen</i>		
Wandelen	Op wegen en paden	Dagelijks, extensief	Gehele gebied
Uitlaten honden	Op wegen en paden (aangelijnd)	Zeër extensief	Gehele gebied
Fietsen	Alleen toegestaan op doorgaande wegen	Extensief	Onverharde weg in gebied
Paardrijden	Alleen toegestaan op doorgaande weg	Zeër extensief	Onverharde weg in gebied
Excursies	Begeleiding groepen	Incidenteel (op verzoek)	Hele gebied

Toelichting

Het gebied Zeldersche Driessen wordt nauwelijks bezocht door recreanten.

4.2.3 Landbouw
Landbouw binnen Natura 2000-begrenzing

Tabel 12 Landbouwactiviteiten binnen Natura 2000-begrenzing

Activiteit		Frequentie	Locatie
<i>Gebruik</i>	<i>Maatregel</i>		
Akker (eigendom SBB) Graan- en maisteelt	Grondbewerking Bemesting Chemische bestrijdingsmiddelen	Frequent, door het jaar heen Wanneer nodig Wanneer nodig	Twee percelen aan de rand van het bos (Grote Driessen en Kleine Driessen)
Grasland (eigendom SBB)	Beweiding met schapen	Jaarrond	Diverse percelen langs Niers
Grasland (particulier)	Beweiding met schapen	Jaarrond	Diverse percelen langs Niers en perceel in noorden van het gebied

Toelichting

Een deel van de landbouwpercelen is inmiddels in eigendom van Staatsbosbeheer. Het landbouwkundig gebruik zal in 2009 worden voortgezet. In 2010 zullen de gronden worden opgenomen in het natuurbeheer. Ze zullen dan worden ingericht in het kader van Inrichting Nieuwe Natuur.

Een deel van de landbouwpercelen binnen de Natura 2000-begrenzing is in eigendom van een particulier, hiervan is een gedeelte grasland wat door schapen beweid wordt (13,5 ha) en twee populierenbosjes (totaal 1,6 ha). Op de weilanden wordt momenteel niks met gewasbeschermingsmiddelen of meststoffen gedaan. Vroeger zijn deze wel intensief bewerkt en bemest.

Landbouw buiten Natura 2000-begrenzing

De landbouw rond het Natura 2000-gebied Zeldersche Driessen bestaat uit melkveebedrijven en akkerbouwbedrijven. Daarnaast komen ook combinatiebedrijven, boomteeltbedrijven en tuinbouwbedrijven voor. Ten noorden van Zeldersche Driessen ligt een veredelingsbedrijf van maïs, voeder- en recreatiegrassen en granen. Landbouwkundige activiteiten staan beschreven in de Sectornotitie landbouw (Steunpunt, 2008).

Stikstofdepositie

De huidige stikstofdepositie op de Zeldersche Driessen ligt tussen de 2500 en 3000 mol N/ha/jaar en is afkomstig van landbouw, verkeer en industrie.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN IN OMVANG, RUIMTE EN TIJD

5.1 Uitwerking van instandhoudingsdoelstellingen in omvang, ruimte en tijd

In de voorgaande hoofdstukken is de huidige situatie van gebied en habitattypen beschreven, nadat daarvoor de ambitie voor het gebied is neergezet. In dit hoofdstuk komt de toekomstige omvang van de habitattypen aan de orde en de wijze waarop die bereikt kan worden.

Het voornaamste doel voor het Natura 2000-gebied Zeldersche Driessen is het verbeteren van kwaliteit en oppervlakte van het stroomdalgrasland. De uitbreidingsdoelstelling is realiseerbaar op met name de brede, open strook tussen het bestaande bos en de Niers. Daarnaast dient de oppervlakte en kwaliteit van de oude eikenbossen vergroot te worden. Deze doelstelling is te realiseren in de kern van het gebied aansluitend op het bestaande areaal oud eikenbos.

Verder dient de (geringe) oppervlakte en kwaliteit van de hardhoutooibossen gehandhaafd te worden. Deze doelstelling ligt in een strook aan de westzijde van het bosgebied. Ook dient de (kleine) oppervlakte en kwaliteit van de ruigten en zomen (droge bosranden) gehandhaafd te worden. Deze doelstelling ligt op de grens tussen de stroomdalgraslanden en het bos.

De huidige ligging van de habitattypen is weergegeven in kaartbijlage 5. Een en ander is op gestandaardiseerde wijze afgeleid van de vegetatiekartering die in 1999 voor Staatsbosbeheer is gemaakt (Hoegen, 1999).

Uitbreiding areaal en kwaliteit stroomdalgraslanden

Het huidige areaal stroomdalgrasland is voor een klein deel van behoorlijke kwaliteit. Het overgrote deel wordt gekenmerkt door dominantie van grassen en het slechts sporadisch voorkomen van kenmerkende soorten. Daarom is het van belang om het bestaande areaal (1,6 ha) tenminste te handhaven en te verbeteren in kwaliteit. Het kleine areaal van goede kwaliteit is daarbinnen het belangrijkste; het beheer moet het behoud van kwaliteit waarborgen. Daarnaast is het van belang om de kwaliteit van het overige deel van de stroomdalgraslanden te verbeteren. Met een aangepast beheer kan de vervilting op het hooggelegen gedeelte teruggedrongen worden. De voor het habitat gewenste dynamiek (de vegetatiebeschadiging en de afvoer van voedselrijk materiaal) kan, net als in de afgelopen eeuwen, niet van de Niers komen en moet dus door het beheer geregeld worden. De vereiste basenvoorziening kan voorlopig worden geleverd door de Niers. In de toekomst verandert dat mogelijk onder invloed van het project Zandmaas¹².

Areaaluitbreiding lijkt in eerste instantie mogelijk te zijn op de aangrenzende delen van het terras en buiten het bos. De bodem en de landschappelijke opbouw van het gebied wijzen daarop. De daar liggende landbouwgronden zijn verworven en worden de komende jaren omgevormd tot natuur.

De hoogste kwaliteit stroomdalgrasland ligt nu rond de door de Engelsen gegraven geul. Door deze geul aan weerszijde te verlengen kan hier het hoogwaardige type uitgebreid worden. Hier wordt vanwege de noodzaak tot uitbreiding van dit prioritaire habitatype, gekozen om wel in te grijpen in de geomorfologie ook al is dit strijdig met de oude waarden. Het areaal waarover gegraven wordt, is relatief klein (ca 0,2 ha).

Gezien de voedselrijkdom op aangrenzende gronden, zal areaaluitbreiding in hoogwaardige vorm daar niet snel kunnen worden gerealiseerd. De mogelijkheid om grondverzet (bijvoorbeeld diepploegen) als maatregel in te zetten wordt hier afgewezen. Enerzijds omdat behoud van de geomorfologische karakteristiek een van de doelen voor het Natura 2000-gebied is en anderzijds omdat het resultaat te gering zou zijn omdat de voedselrijke laag te diep zit. Blijft over de optie om fosfaat te onttrekken aan de grond door middel van oogsten en afvoeren van een gewas zonder fosfaatbemesting (zogenaamde uitmijnen), deze optie zal echter veel tijd nodig hebben. Dit betekent dat er de komende tientallen jaren geen optimaal stroomdalgrasland kan ontstaan, hoogstens de rompgemeenschappen. De akkers zelf hebben een dikke minerale laag, maar tegen de bosrand komt de schrale rivierduinafzetting bijna tot aan het maaiveld. De grootste kansen liggen dus in de aangrenzende bosranden. De akkers zijn door uitmijnen te ontwikkelen tot schralere graslanden, waarbij op beperkte schaal

¹² Project Zandmaas zal leiden tot andere waterstanden en fluctuaties die mogelijk invloed hebben op de toekomstige overstromingsfrequentie van de Niers.

mogelijk ook ontwikkelingen optreden in de richting van stroomdalgraslanden. Op een oppervlakte van 19 ha zijn er aldus potenties; ze zijn wegens de genoemde onzekerheden niet in onderstaande tabel verwerkt. Op (zeer) lange termijn kan de uitbreidingsdoelstelling hier worden behaald.

Uitbreiding areaal en kwaliteit oude eikenbossen

Van het bestaande bos kwalificeert zich slechts een klein deel (ruim 7 ha) als oud eikenbos, alleen het westelijke deel. De beperking zit met name in de vereiste ouderdom¹³. De vegetatie in het zich niet kwalificerende deel (37,6 ha) is gelijk aan het zich wel kwalificerende deel. Daarom zal alleen al met het verstrijken van de tijd dat deel zich ook gaan kwalificeren als oud eikenbos. Enkele inliggende percelen naalddhout (9,6 ha) zijn om te vormen in de richting van eiken-berkenbossen, die zich op nog langere termijn zullen gaan kwalificeren als oud eikenbos.

De kwaliteit van het bos laat echter te wensen over: delen worden gekenmerkt door dominantie van bramen en adelaarsvaren. Het domineren van deze soorten in het bos is het gevolg van de depositie van verzurende en vermestende stoffen (waaronder ammoniak). Als de depositie van deze stoffen naar beneden gaat zal de kwaliteit van het bos op termijn verbeteren. Er is ook aandacht nodig voor de kroonlaag van het bos. De kroonlaag dient voldoende open te worden gehouden, waardoor de kruidlaag van de vegetatie zich kan ontwikkelen en er meer structuur in het bos komt.

Handhaven areaal en kwaliteit ruigten en zomen (droge bosranden)

Het huidige habitat ruigten en zomen (droge bosranden) heeft zich ontwikkeld op de grens van het kwalitatief waardevolste deel van het stroomdalgrasland in de open bosrand. Het gaat om een erg klein areaal (0,43 ha) en uit oogpunt van behoud van areaal en kwaliteit is het gewenst om aangrenzende delen van de bosrand zodanig te beheren dat er uitbreiding van het habitat kan plaatsvinden.

Handhaven areaal en kwaliteit van de hardhoutooibossen

Het huidige areaal van dit habitattype komt voor in een smalle relatief laaggelegen uitloper van het bos. Voor het behoud is het gewenst dat er eens in de paar jaar een overstroming plaatsvindt met rivierwater, waardoor de basenvoorziening zich herstelt en verzuring en teveel humusvorming voorkomen worden. Naar verwachting zal dat zeker blijven gebeuren en bij extensivering van het maairegime in de Niers zal de overstromingsfrequentie mogelijk toenemen. Het huidige areaal van het habitattype is beperkt (2 ha). Uitbreiding op het ondergelegen grasland is in principe mogelijk.

De kwantitatieve situatie voor de kwalificerende habitats is in onderstaande tabel aangegeven. De tabel geeft een indicatie.

Tabel 13 Schatting van het areaal van de aangewezen habitattypen, nu en in de toekomst, in de Zeldersche Driessen. Oppervlaktes in ha.

Habitats		Huidige situatie	Doelen 1e beheerplan periode (6 jaar)	Doelen op termijn van 15 jaar	Potentie op basis van bodem en landschap
*Stroomdalgraslanden	H6120	1,6	1,6	1,6	1,6 ¹⁴
Oude eikenbossen	H9190	7,4	7,4	7,4	40
Ruigten en zomen, droge bosranden	H6430	0,4	0,4 - 1	1 - 2	2
Droge hardhoutooibossen	H91F0	2	2	3,5	3,5
Overige	-	81			45
Totaal		92			92

¹³ In het profieldocument (Ministerie van LNV, 2008), versie 18 december 2008, wordt de volgende "ouderdoms" eis gegeven aan het habitattypen: een minimaal honderdjarige opstand van zomereik of op een bosgroeiplaats ouder dan 1850

¹⁴ Areaaltoename is mogelijk, maar kwantitatief nu niet te bepalen (voor toelichting zie tekst).

De bijdrage van Zeldersche Driessen aan het landelijke streefbeeld per habitattype is (gebaseerd op het profielendocument van 1 september 2008):

- Stroomdalgrasland: Landelijk wordt gestreefd naar een oppervlakte van 160 ha goed ontwikkeld stroomdalgrasland. Gezien de onzekerheden die hierboven zijn beschreven is het voor de Zeldersche Driessen niet mogelijk om kwantitatief aan te geven in hoeverre de stroomdalgraslanden zullen uitbreiden. Momenteel is er zo'n 0,3 ha goed ontwikkeld stroomdalgrasland in Zeldersche Driessen aanwezig.
- Oude eikenbossen: In het profielendocument staan geen gegevens over het huidig en potentieel voorkomen. Daarom kan niet worden aangegeven wat de bijdrage is. Momenteel is er 7,4 ha goed ontwikkeld oude eikenbossen aanwezig.
- Ruigten en zomen, droge bosranden: Het landelijke streefbeeld voor ruigten en zomen (droge bosranden) is behoud van de huidige verspreiding voor dit subtype over het gehele rivierengebied. In Zeldersche Driessen wordt bijgedragen aan dit doel door te voorzien in een uitbreiding van het areaal van dit habitattype tot 2 ha.
- Droge hardhoutooibossen: Het landelijke streefbeeld voor een gunstige staat van instandhouding van droge hardhoutbossen is een verspreid voorkomen over het stroomgebied van Rijn, Gelderse IJssel en Maas, waarbij op 15 of meer locaties hardhoutooibos voorkomt. Zeldersche Driessen draagt met het areaal van hardhoutooibossen dat hier voorkomt bij aan dit doel, het habitattype is momenteel matig ontwikkeld.

5.2 Kansen en knelpunten voor de instandhoudingsdoelstellingen in de huidige situatie

Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen doen zich kansen en knelpunten voor, die te maken hebben met bestaand gebruik, beheer en ecologische vereisten van de habitattypen. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de kansen- en knelpunten voor Zeldersche Driessen.

5.2.1 Kansen

Kansen met betrekking tot het beheer van het stroomdalgrasland

Een intensivering van het beheer is goed mogelijk. Dit zorgt enerzijds voor dat er geen humusophoping meer plaatsvindt op en in de bodem en anderzijds dat er nieuwe pionierssituaties ontstaan, waarbij soorten leven die kenmerkend zijn voor de stroomdalgraslanden. Deze kansen liggen vooral op locaties waar nu al stroomdalgrasland voorkomt.

Kansen met betrekking tot het bosbeheer

Door verschillende maatregelen kan worden bereikt dat de humuslaag wordt afgebroken, verdwijnt of een andere samenstelling krijgt. Het tegengaan van een dominantie van eik (het stimuleren van meer gemengd bos) zal ook een positieve ontwikkeling tot gevolg hebben. Door menselijk ingrijpen kan worden bereikt dat de diversiteit, dat wil zeggen het aantal leeftijdfasen binnen het bosgebied, wordt vergroot.

Kansen met betrekking tot vervuilende stoffen

De aanpak van de depositie van vervuilende stoffen heeft een positieve invloed op de algehele milieukwaliteit en in het bijzonder op de verzuring en vermesting van het Natura 2000-gebied. De kansen worden niet door dit beheerplan gecreëerd maar zijn het gevolg van lokaal, provinciaal en (inter-)nationaal beleid.

Kansen met betrekking tot het huidige beheer van de nieuwe natuur

Schrale natuur op de voormalige akkers en weilanden is ook te ontwikkelen door een verschalingsbeheer (het zogenoemde uitmijnen). Er dient dan intensief gemaaid te worden en het maaisel dient te worden afgevoerd. Er is dan wel een aantal jaren nodig om resultaat te boeken. De oppervlakte zal bovendien niet uit louter stroomdalgrasland gaan bestaan, maar uit een diverse mix van min of meer schrale graslandvegetaties.

De ondergrond in het verlengde van de Engelse geul geeft goede mogelijkheden voor de realisatie van hoogwaardig stroomdalgrasland. Uitbreiding van de geul is de bijbehorende maatregel. Vanwege de geomorfologische waarde van het gebied en de diepte van het organisch profiel, is vergraving of grootschalig plaggen geen optie voor het hele gebied.

Kansen met betrekking tot het beheer van de Niers

Als de EHS in de omgeving van de Niers gerealiseerd is, is een extensiever maaibeheer mogelijk. Daardoor kan er enige grondwaterstandverhoging optreden en kan de basenvoorziening van het stroomdalgrasland verbeteren. Deze bijdrage aan de basenvoorziening is beperkt.

5.2.2 Knelpunten

Knelpunten met betrekking tot het beheer van het stroomdalgrasland

Het huidige beheer leidt er niet toe dat de strooisellaag op het overgrote deel van het stroomdalgrasland verdwijnt. Dit is onderkend waardoor het predikaat 'sense of urgency' met betrekking tot beheer van stroomdalgrasland aan dit gebied is toegekend. Gevolg daarvan is dat de bodem verrijkt raakt met humus en de grasgroei stimuleert tot dominantie, met als resultaat dat de kenmerkende soorten van stroomdalgraslanden verdwijnen.

Knelpunten met betrekking tot het bosbeheer

De eik heeft waarschijnlijk in deze situatie (geen kalk in bodem) een negatieve invloed op de vorming van een karakteristieke kruid- en struiklaag. Het blad van de eik zorgt namelijk voor ophoping van humus, die bovendien een lage zuurgraad heeft. De leeftijdsverschillen van de bomen in de boomlaag en de diversiteit van het bos zijn tamelijk gering. Een natuurlijk bos kent verschillende fasen: verjongingsfase tot en met vervalfase.

Knelpunten met betrekking tot vervuilende stoffen

Ammoniak en andere verzurende en vermestende stoffen leiden tot te zure en voedselrijke omstandigheden voor de waardevolle aangewezen habitattypen, in het bijzonder de stroomdalgraslanden en de oude eikenbossen. In de stroomdalgraslanden draagt het bij aan de dominantie van grassen ten koste van de overige soorten in het grasland; in het bos draagt het bij aan de dominantie van bramen. De streefwaarde voor de stikstofdepositie in de Zeldersche Driessen is 1100 mol N/ha/jaar. De huidige depositie ligt tussen de 2500 en 3000 mol N/ha/jaar (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008).

Het water van de Niers is momenteel voedselrijk. De stikstof- en fosfaatgehaltes liggen boven de MTR-norm. Of dit ook negatieve consequenties heeft voor de stroomdalgraslanden valt moeilijk te zeggen. Zoals gezegd in paragraaf 2.2, tabel 2, is wat betreft voedselrijkdom voor stroomdalgrasland licht-voedselrijk tot matig voedselrijk optimaal. Dit is echter niet gedefinieerd in termen van concentraties N en/of P. Aangezien overstrooming noodzakelijk is om verzuring van de bodem tegen te gaan is het geen optie om overstrooming middels technische ingrepen te voorkomen (Kiwa Water Research & EGG-consult, 2007; Staatsbosbeheer, 2002).

Knelpunten met betrekking tot het huidige beheer van de nieuwe natuur

Delen van het gebied die nu nog in agrarisch gebruik zijn (weilanden in het westen en akkers in het oosten van het gebied) zijn jarenlang bemest voor landbouwkundig gebruik. De ontwikkeling van schrale vegetaties, zoals stroomdalgraslanden, is hierdoor onmogelijk binnen korte termijn nadat het landbouwkundig gebruik beëindigd is. Het probleem is vooral de hoeveelheid fosfaat en de hoeveelheid humus in de bodem. Een optie zou kunnen zijn de bouwvoor te verwijderen, maar dat levert een ongewenste aantasting op van de landschappelijke karakteristiek van het gebied. Diepploegen zou schrale grond aan de oppervlakte kunnen brengen, ware het niet dat in deze situatie de organische stof tot ca 1.20 m diep in de bodem te vinden is. De gewenste uitgangssituatie kan met diepploegen dus niet bereikt worden en tast de geomorfologische karakteristieken¹⁵ te veel aan.

¹⁵ Oude waarde beschermd natuurmonument

6 EFFECTEN VAN BESTAAND GEBRUIK OP DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

In dit hoofdstuk wordt bestaand gebruik dat bij de vaststelling van het aanwijzingsbesluit plaatsvindt in en om het Natura 2000-gebied Zeldersche Driessen getoetst aan hun invloed op de instandhoudingsdoelstellingen. Alle vormen van bestaand gebruik, met uitzondering van verzurende en vermistende activiteiten (wanneer duidelijkheid ontstaat over deze problematiek wordt de tekst waar nodig aangepast), hebben geen (significant) negatief effect en kunnen in de huidige vorm zonder enig probleem doorgang vinden.

6.1 Inleiding

Toetsing van bestaand gebruik aan de instandhoudingsdoelstellingen is nodig omdat volgens de Nb-wet de volgende zekerheden verkregen moeten worden:

De zekerheid dat natuurlijke kenmerken niet worden aangetast en dat verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats niet optreedt. Dit dient gerelateerd te zijn aan de instandhoudingsdoelstellingen/ ecologische functies van het gebied. In dit hoofdstuk wordt bestaand gebruik¹⁶ dat bij de vaststelling van dit beheerplan plaatsvindt in en om het Natura 2000-gebied Zeldersche Driessen getoetst aan hun invloed op de instandhoudingsdoelstellingen. De procedure voor beoordeling en eventueel vergunningaanvraag voor nieuwe activiteiten wordt toegelicht in de paragrafen 6.4 en 6.5 en in bijlage 3.

De inventarisatie van bestaand gebruik richt zich op alle relevante activiteiten die momenteel in en in de directe omgeving van het Zeldersche Driessen plaatsvinden. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 4.

In dit hoofdstuk zijn alle activiteiten die bij vaststellen van het beheerplan in en buiten het Zeldersche Driessen plaatsvonden, beoordeeld en op basis daarvan als volgt ingedeeld:

De bestaande activiteit kan worden voortgezet

Bestaande activiteiten die geen negatief effect hebben op het realiseren en/of de handhaving van de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten in het gebied kunnen in het beheerplan worden opgenomen. In dat geval kunnen deze activiteiten zonder vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 voortgezet worden.

De bestaande activiteit kan worden voortgezet onder voorwaarden

In een aantal gevallen kunnen aan het gebruik voorwaarden worden verbonden om te voorkomen dat de activiteit negatieve gevolgen heeft voor het gebied. Voor zover mogelijk zijn deze voorwaarden vastgelegd in dit beheerplan. Het betreft hier vooral activiteiten die beperkte negatieve effecten hebben.

Voor de bestaande activiteit is een vergunning in het kader van Natuurbeschermingswet 1998 vereist

Voor bestaande activiteiten die mogelijk negatieve effecten hebben op het realiseren en/of de handhaving van de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig. In deze vergunning kunnen nadere voorwaarden worden gesteld aan de betreffende activiteit.

De bestaande activiteit is niet langer mogelijk

Bestaand gebruik is alleen in uitzonderlijke gevallen in deze categorie te plaatsen. Het geldt alleen als de activiteit leidt tot significant negatieve effecten op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Een passende beoordeling (uitgevoerd buiten het kader van dit beheerplan) zal uitsluitend moeten geven over het maatschappelijke belang, de alternatieven en mogelijkheden voor compensatie.

¹⁶ Activiteiten die vallen onder het begrip Bestaand Gebruik uit de Nb-wet 1998 en daarmee worden alleen legale activiteiten bedoeld

6.2 Werkwijze toetsing bestaand gebruik

Allereerst is een overzicht gemaakt van de gevoeligheid van de habitats, waarvoor het gebied is aangewezen, voor diverse verstoringfactoren. Hiervoor is gebruik gemaakt van de effectenindicator van het ministerie van LNV (zie bijlage 4). De volgende storingsfactoren zijn relevant voor het Zeldersche Driessen:

- oppervlakte verlies
- versnippering
- verzuring
- vermesting
- verontreiniging
- verandering overstromingsfrequentie
- mechanische effecten

Dit zijn factoren die de ecologische randvoorwaarden (of sleutelprocessen) negatief kunnen beïnvloeden. De sleutelprocessen staan beschreven in paragraaf 3.4. Omdat het voorkomen van de typische (planten)soorten wordt bepaald door de ecologische sleutelprocessen van dit gebied, volstaat toetsing van gebruik aan sleutelfactoren. De andere storingsfactoren zijn voor dit gebied en de hier voorkomende vormen van bestaand gebruik niet van belang.

Op basis van de laatste wetenschappelijke kennis en gebruik makend van eerder onderzoek zijn de verschillende vormen van gebruik beoordeeld. Deze beoordeling is niet alleen afhankelijk van de aard van het effect, maar ook van de omvang. Deze bepalen samen, afhankelijk van de doelstelling, de ernst.

Om de beoordeling handen en voeten te geven, is gekeken of een bepaalde activiteit plaatsvindt op of uitstraalt naar de locaties waar de habitattypen voorkomen. Zowel bij de inventarisatie van bestaand gebruik als bij de beoordeling is gebruik gemaakt van de sectornotities. Deze zijn voor dit gebied specifiek op hun merites beoordeeld.

6.2.1 Toelichting beoordeling bestaand gebruik

De omgeving van de Zeldersche Driessen is, zoals in de gebiedsbeschrijving is aangegeven, geen onbeschreven blad. De aanwezigheid van bijvoorbeeld bebouwing, landbouw en recreatie zijn van invloed op het realiseren van potenties. Daarom wordt er niet uitgegaan van potenties op basis van de ideale abiotische situatie. Er wordt vanuit gegaan dat de potenties die aanwezig zijn met inbegrip van de ruimtelijke ontwikkeling op het gebied van bijvoorbeeld water (de Maas) die de afgelopen decennia buiten het gebied hebben plaatsgevonden. In het algemeen kan gesteld worden dat het bestaand gebruik dat niet leidt tot vermindering van oppervlakte en/of kwaliteit van een habitat ook in de toekomst voortgezet kan worden.

In tabel 14 vindt u de beoordelingstabel (zie ook bijlage 4). Zoals uit deze tabel blijkt heeft het bestaand gebruik dat plaatsvindt in de Zeldersche Driessen geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen (kleur groen), met uitzondering van verzurende en vermestende activiteiten. Het bestaand gebruik kan zonder verdere maatregelen of Nb-wetvergunningen voortgezet worden.

Tabel 14 Beoordeling bestaand gebruik

activiteit	Stroomdalgrasland	Ruigten en zomen (droge bosranden)	Oude eikenbossen	Droge hardhoutooibossen
Recreatie				
<i>Beheer</i>				
begaanbaar houden wegen/paden	■	■	■	■
plaatsen en onderhouden afsluitingen	■	■	■	■
plaatsen en onderhouden meubilair	■	■	■	■
<i>Gebruik</i>				
Wandelen op wegen en paden	■	■	■	■
Honden uitlaten op wegen en paden (aangelijnd)	■	■	■	■
Fietsen op bestaande wegen/fietspaden	■	■	■	■
Paard rijden op ruiterroute	■	■	■	■
Excursie onder leiding van boswachter	■	■	■	■
Landbouw				
<i>Landbouw binnen N2000 begrenzing</i>				
grondbewerking	■	■	■	■
Chemische bestrijdingsmiddelen	■	■	■	■
beweiding met schapen	■	■	■	■
<i>Landbouw buiten N2000 begrenzing</i>				
normale agrarische bedrijfsvoering op percelen met bestemming landbouw (m.u.v. NH3)	■	■	■	■
Ammoniak	pm			
Legenda				
activiteit heeft geen (negatief) effect	■			
activiteit heeft een mogelijk negatief effect	■			
activiteit heeft een mogelijk significant (negatief) effect, informatie ontbreekt	■			

Bij de beschrijving van de beoordeling van de activiteiten die hierna volgt, zal dezelfde volgorde als in tabel 14 worden aangehouden.

6.3 Uitwerking beoordeling bestaand gebruik

6.3.1 Toelichting activiteiten recreatie

De recreatie activiteiten zijn verdeeld in activiteiten die worden uitgevoerd voor het beheer van recreatieve voorzieningen en het recreatiegebruik zelf. Onder beheer vallen de volgende activiteiten:

- Begaanbaar houden wegen en paden
- Meubilair: plaatsen en onderhouden van aanwezige banken

Onder gebruik vallen de volgende activiteiten:

- Wandelen op wegen en paden
- Honden uitlaten op wegen en paden (aangelijnd)
- Fietsen (alleen toegestaan op doorgaande wegen)
- Paardrijden (alleen toegestaan op doorgaande weg)
- Excursie onder leiding van boswachter

Beheer voor recreatie

Beheer- en onderhoudswerkzaamheden ten behoeve van de recreatie hebben geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. De beheer- en onderhoudswerkzaamheden ten behoeve van de recreatie vinden plaats buiten de standplaats van de habitattypen er vindt geen verstoring plaats (vegetatie wordt niet betreden of weg gegraven) en zijn daarom niet vergunningplichtig. Ze worden op zodanige wijze uitgevoerd dat er geen negatieve effecten ontstaan.

Wandelen (incl. rolstoelgebruik), honden uitlaten, fietsen, paardrijden

Toegestaan op wegen en paden. Zolang het daarop plaatsvindt, zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen. Planten worden niet beschadigd, de bodem blijft intact en ook andere omstandigheden wijzigingen niet. Bovendien wordt het gebied extensief door recreanten bezocht en vindt er geen verstoring plaats. Maatregelen of een vergunning in het kader van de Nb-wet zijn dan ook niet vereist.

Excursie onder leiding van boswachter

De excursies vinden plaats onder leiding van een deskundige gids. Deze draagt de verantwoordelijkheid voor een zorgvuldig gebruik van het gebied en kent de kwetsbare perioden en locaties. Excursies leiden niet tot schade aan de habitattypen en soorten en staan het bereiken van de doelen niet in de weg. Een vergunning in het kader van de Nb-wet is dan ook niet vereist.

6.3.2 Landbouw

Toelichting beoordeling landbouw binnen Natura 2000-begrenzing

Een deel van de landbouwpercelen is inmiddels in eigendom van Staatsbosbeheer. Het landbouwkundig gebruik zal in 2009 worden voortgezet. In 2010 zullen de gronden worden opgenomen in het natuurbeheer en worden ingericht. Op deze gronden zullen de uitbreidingsdoelstellingen voor stroomdalgraslanden worden gerealiseerd. Daarmee zal de activiteit 'bemesting' binnen de begrenzing komen te vervallen.

Een deel van de landbouwpercelen binnen de Natura 2000-begrenzing is van particuliere eigenaren. De activiteiten die hierop plaatsvinden zijn ondiepe grondbewerking en beweiding van schapen. Op deze locaties komen nu geen habitattypen voor en er is ook geen uitbreiding van de typen hier gelokaliseerd. De instandhoudingsdoelstellingen en bijbehorende typische soorten ondervinden geen hinder van deze activiteiten.

Toelichting beoordeling landbouw buiten Natura 2000-begrenzing

De meeste landbouwkundige activiteiten vinden plaats buiten de Zeldersche Driessen. De normale agrarische bedrijfsvoering zoals het bewerken van de bodem met machines, zaaien, beweiden en dergelijke (met uitzondering van ammoniak emissie), beïnvloeden niet de processen in het natuurgebied en leiden niet tot negatieve effecten in de Zeldersche Driessen. Alleen activiteiten die van invloed zijn op de waterkwaliteit van de Zeldersche Driessen en/of depositie van verzurende stoffen veroorzaken, kunnen in principe een negatief effect hebben. Het bestaand gebruik met uitzondering van deze activiteiten kunnen zonder Nb-wetvergunning doorgang vinden.

Gebruik bestrijdingsmiddelen

Door gebruik van bestrijdingsmiddelen is er in principe mogelijk effect op alle instandhoudingsdoelstellingen. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is geregeld in de wet gewasbescherming en biociden. Die wet gaat onder andere over het toelatingsbeleid van middelen, waarbij o.a. wordt gekeken naar de externe effecten. Grondgebruikers en handelaren hebben een spuitlicentie nodig om middelen te kunnen gebruiken. In het zogenaamde Lozingsbesluit wordt per middel een spuitvrije zone aangegeven t.o.v. de randen van het perceel. Het middel mag namelijk geen externe werking hebben. In het Lozingsbesluit staan ook een aantal maatregelen om verwaaiing te voorkomen (zogenaamde driftbeperking). Bekend is dat installaties tegenwoordig technisch gezien verwaaiing kunnen voorkomen. Door middel van de huidige regelgeving wordt dus het gebruik van bestrijdingsmiddelen voorgeschreven en wordt verwaaiing tot een minimum beperkt en daarmee de effecten op de instandhoudingsdoelstelling stroomdalgraslanden. Volgens De Jong, De Snoo & Van de Zande (2008) is er bij de huidige toepassing (voorschriften, afstanden tot perceelsgrens) geen effect op naastgelegen percelen. In de Zeldersche Driessen vindt dit gebruik op grotere afstand van bijvoorbeeld de stroomdalgraslanden plaats. In het noorden ligt er een bos tussen de stroomdalgraslanden en landbouwpercelen en in het zuiden ligt de rivier de Niers tussen de stroomdalgraslanden en landbouwpercelen. Daarnaast zijn er in de huidige situatie geen aanwijzingen dat de habitattypen aangetast zijn door bestrijdingsmiddelen en hebben ze zich ontwikkeld onder een minder streng gebruiksregime dan het huidige. De activiteit kan daarom zonder Nb-wetvergunning doorgang vinden.

Stikstof

De huidige stikstofdepositie (waaronder ammoniak) op de Zeldersche Driessen ligt tussen de 2500 en 3000 mol N/ha/jr en is hoger dan de kritische depositiewaarde van 1100 mol N/ha/jaar (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008). Dat betekent dat er meer stikstof in de Zeldersche Driessen terecht komt dan goed is voor de natuur. De huidige stikstofdepositie in de regio is afkomstig van agrarische gebruik, verkeer en depositie uit het buitenland.

Ten tijde van het samenstellen van het dit concept van dit beheerplan (juni 2009) zijn op landelijk niveau de ministeries van LNV en VROM, de provincies en de belangenorganisaties landbouw en natuur met elkaar in gesprek hoe om te gaan met stikstof in relatie tot Natura 2000. De handreiking die hieruit voortvloeit zal gebruikt worden om de stikstof (waaronder ammoniak) paragraaf in dit beheerplan verder in te vullen.

6.4 Procedures toekomstige activiteiten

Voor toekomstige ontwikkelingen in gebruik van de Zeldersche Driessen die niet in het beheerplan zijn opgenomen en die beschouwd kunnen worden al een “nieuw plan of project” volgens artikel 19f Natuurbeschermingswet 1998, geldt dat van deze activiteiten eerst in kaart wordt gebracht of deze negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen.

Afhankelijk daarvan is eventueel een vergunning nodig. De procedures voor het beoordelen van natuureffecten en voor het aanvragen van een vergunning in het kader van Natuurbeschermingswet staan in de volgende paragraaf (zie tevens bijlage 3).

Bij nieuwe activiteiten valt te denken aan functieverandering agrarische bedrijfsvoering, uitbreiding recreatieve en landbouwkundige activiteiten, uitbreiding woonwijk of ingrijpende beheers- en inrichtingsmaatregelen door terreinbeheerder of waterschap. Hierbij gaat het met name om die activiteiten die een verandering in grond- en oppervlaktewaterpeil of vermessing of vernatting (van de habitattypen) tot gevolg hebben.

Door de vergunningprocedure worden de mogelijke effecten van de activiteit op het realiseren en/of handhaven van de instandhoudingsdoelstellingen met een habitattoets verder in kaart gebracht en moet zonodig een vergunning aangevraagd worden. Deze procedure wordt in de volgende paragraaf nader toegelicht.

6.5 Regime Natuurbeschermingswet: beoordeling van natuureffecten

Van activiteiten waarvoor mogelijk een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is, moet eerst beoordeeld worden wat de gevolgen zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen die in de Zeldersche Driessen gelden. Zie bijlage 4 voor het stappenplan van de beoordeling.

De eerste, aan te bevelen, stap in deze beoordeling is een vooroverleg tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag. Wanneer het bevoegd gezag op grond daarvan negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen volledig kan uitsluiten, is het niet nodig om de vergunningprocedure te doorlopen. Bij het toetsen van activiteiten moet rekening gehouden worden met de ecologische vereisten die voor de habitats in de Zeldersche Driessen gelden.

Een vergunning kan alleen worden verleend wanneer zekerheid is verkregen dat de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zullen worden aangetast.

Wanneer op grond van de passende beoordeling niet kan worden uitgesloten dat een activiteit significant negatieve gevolgen heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, wordt gekeken of aan de ADC-criteria (alternatieven, dwingende reden en compensatie) wordt voldaan. Alleen als alternatieven ontbreken en de activiteit doorgang moet vinden om dwingende redenen van groot openbaar belang kan een activiteit alsnog doorgang vinden en kan een vergunning worden verleend onder de voorwaarde dat tijdig compenserende maatregelen worden getroffen.

De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het leveren van de informatie die het bevoegd gezag nodig heeft om de natuureffecten te kunnen beoordelen en eventueel een vergunning te kunnen verlenen. Meer informatie hierover is te vinden op de website van LNV (www.minlnv.nl/natuurwetgeving). Via deze website zijn verschillende handreikingen en andere relevante informatie beschikbaar. Via de website van de provincie Limburg (www.limburg.nl) is informatie beschikbaar ten aanzien van vergunningverleningprocedures in het kader van de Natuurbeschermingswet.

7 REALISATIE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

7.1 Ontwikkelingsstrategie

In hoofdstuk drie zijn de sleutelprocessen voor de habitattypen besproken. De ontwikkelingsstrategie richt zich op het realiseren van de essentiële voorwaarden voor het voorkomen van stroomdalgraslanden, oude eikenbossen, ruigten en zomen (droge bosranden) en droge hardhoutooibossen, te weten:

- aanwezigheid basenvoorziening
- voorkomen humusophoping in de bodem
- openhouden vegetatie en tegenaan successie
- voldoende licht op de bosbodem
- tegengaan aanvoer van vermestende en verzurende stoffen

Voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen is het nodig om maatregelen te nemen in de Zeldersche Driessen. Gezien de zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding en de aanduiding als prioritaire habitat zullen de maatregelen voor de kwaliteits- en oppervlaktevergroting van de stroomdalgraslanden de meeste aandacht en prioriteit krijgen. Ook de instandhouding van de droge zoomvegetaties vraagt aandacht omdat het hier om een zeldzame vegetatie gaat die slechts een heel beperkte oppervlakte inneemt – een kwetsbare situatie.

Het doel is om een haalbaar en betaalbaar pakket aan maatregelen te presenteren waarmee de instandhoudingsdoelstellingen op termijn gerealiseerd kunnen worden. Vanwege de haalbaarheid is gekozen om alle maatregelen te lokaliseren binnen de terreinen van Staatsbosbeheer.

Stroomdalgraslanden

Voor de stroomdalgraslanden staan twee aspecten centraal: de basenvoorziening in de bodem en de vegetatiestructuur. Stroomdalgraslanden liggen normaliter binnen het bereik van eroderende krachten van de rivier. Het stroomdalgrasland van de Zeldersche Driessen komt voor op een oud rivierterras van de Rijn. Het is een ijstijdrelict uit een ander riviersysteem. Normaliter staan stroomdalgraslanden onder invloed van rivierdynamiek (erosie en sedimentatie). De schrale grond die bij erosie en sedimentatie aan het oppervlak komt, kan hier alleen door beheer gerealiseerd worden. De Niers is wel van belang voor de basenvoorziening. Het huidige beheer van de stroomdalgraslanden is nu te extensief in verhouding tot de gewenste invloed en er treedt daardoor ophoping van humus in de vegetatie en in de bodem op (sense of urgency).

Voor stroomdalgraslanden is ook een goede basenvoorziening in de bodem vereist; die wordt normaliter door overstromingen van de rivier op peil gehouden. Hoge waterstanden van de Niers zorgen eens in de 10 jaar voor overstroming van het gebied met stroomdalgrasland. Mogelijk vindt de basenaanrijking ook plaats door hoge grondwaterstanden die tot in de wortelzone komen als er grondwateropstuwing plaatsvindt als gevolg van hoge waterstanden in de Niers. De basenvoorziening wordt dus steeds enigszins hersteld. In dit geval is de basenvoorziening vermoedelijk mede geborgd door de vergravingen. Er kwam daardoor vers zand met een goede buffering aan de oppervlakte. Om de goede kwaliteit te waarborgen in dit gedeelte van het gebied zal door beheer de vegetatie moeten worden open gehouden. Het huidige stroomdalgrasland is over een grote oppervlakte van mindere kwaliteit en het beheer van het huidige areaal stroomdalgrasland zal om die reden bijgesteld en geïntensiveerd worden. Ten behoeve van de precieze afstemming van dat beheer is een kartering vereist van de bodem met betrekking tot humusophoping, klei-afzetting en basenvoorziening.

De hoogste kwaliteit stroomdalgrasland ligt nu rond de door de Engelsen gegraven geul. Door deze geul aan weerszijde te verlengen kan hier het type uitgebreid worden. Hier wordt vanwege de noodzaak tot uitbreiding van dit prioritaire habitatype, gekozen om wel in te grijpen in de geomorfologie ook al is dit strijdig met de oude waarden. Het areaal waarover gegraven wordt, is relatief klein (ca 0,2 ha). Verdere uitbreiding van het stroomdalgrasland wordt gezocht in de ontwikkeling van recent aangekochte landbouwpercelen aan de oost- en westkant van het huidige stroomdalgrasland.

Ruigten en zomen (droge bosranden)

Ruigten en zomen (droge bosranden) met o.a. torenkruid zijn zeldzaam in Nederland. In de Zeldersche Driessen komt de vegetatie slechts in een kleine oppervlakte voor. Om de huidige staat van instandhouding te borgen dienen omwille van risicospreiding, kansen benut te worden. De kansen liggen in de ontwikkeling van de bosrand langs vooral de uitbreiding van de stroomdalgraslanden. De huidige bosrand is vanwege het ontbreken van een landbouwverleden (bemesting) de goede plaats.

Droge hardhoutooibossen

Ook het hardhoutooibos neemt slechts een bescheiden plek in binnen de Zeldersche Driessen. De kwaliteit is matig en ook is de oppervlakte niet groot. De kwaliteit zal hier niet optimaal worden, omdat de abiotische factoren hier niet optimaal zijn (te weinig overstroming). Om het habitatype hier in goede kwaliteit te krijgen is enige uitbreiding noodzakelijk. Enige uitbreiding is mogelijk op de aangrenzende akker, zie kaartbijlage 6. Deze uitbreiding vindt plaats op een lager gelegen locatie waar de overstromingsfrequentie groter is. De ontwikkeling van dit bostype heeft meer tijd nodig dan één beheerplanperiode. Het duurt enige tijd voordat bolgewassen zich verder uit zullen breiden. De verwachting is dat op termijn hier een kwalitatief beter hardhoutooibos ontwikkelt.

Oude eikenbossen

De doelstelling voor de oude eikenbossen, uitbreiding oppervlak en vergroting kwaliteit, kan gevonden worden in het huidige bos. Nu kwalificeert zich slechts een deel van het bos als oud eikenbos. Het oostelijke deel heeft een kortere boshistorie. Met het verstrijken van de jaren kwalificeert een steeds groter deel van het bos zich. Zo wordt de uitbreidingsdoelstelling als vanzelf gehaald. Een geringe oppervlakte langs de bosrand blijft hierbuiten vanwege de ontwikkeling van een droge zoomvegetatie.

De kwaliteit van het bos is wel een zorg. Het huidige bos raakt gesloten waardoor er een verdere bossuccessie optreedt. Actief beheer is gewenst: door selectief kappen moet er meer licht op de bosbodem komen, waardoor er meer structuur in het bos komt.

Oude waarden van het Beschermd Natuurmonument

Een deel van de waarden zoals in het aanwijzingsbesluit van het beschermde natuurmonument zijn beschreven, zijn aanvullend op de doelen van Natura 2000.

Voor de heideterreinen is het belangrijk dat ze worden open gehouden.

Voor de maatregelen die nodig zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen is rekening gehouden met de geomorfologische structuur om deze te behouden. Maar zoals al is uitgelegd zal er met het verlengen van de geul wel een kleine aantasting van deze waarden zijn. Door bodemonderzoek zal de locatie en afmeting bepaald worden, zodat er niet onnodig gegraven hoeft te worden.

Specifieke maatregelen voor de das zijn niet nodig. Deze wordt beschermd door de gedragscodes (natuurbeheer en bosbeheer). De maatregelen die worden genomen ten behoeve van de habitattypen zijn ook gunstig voor de vogels in het gebied. De das en vogels worden ook gemonitord.

Klimaat

Het klimaat verandert, zowel wereldwijd als ook in Nederland. Wetenschappelijk is vastgesteld dat de huidige opwarming van de aarde vooral veroorzaakt wordt door een toename van zogenaamde 'broeikasgassen'. Opwarming is niet het enige gevolg: voor de 21ste eeuw wordt niet alleen een toename van de temperatuur verwacht, maar tevens een toename van extreme weersomstandigheden. Een stijgende zeespiegel, afnemende rivierafvoer in de zomer, langdurige droogteperiodes en indringend zout water via de rivieren en het grondwater zetten de zoetwatervoorziening van het land onder druk. Een grotere stormfrequentie en meer periodes met grotere neerslaghoeveelheden, belasten de afvoer in de winter.

Toch is het moeilijk precieze uitspraken te doen, de klimaatmodellen geven alleen uitkomsten over grotere gebieden en grotere tijdsperiodes aan. Ze hebben hun beperkingen om de exacte effecten van klimaatsverandering te voorspellen voor een klein land als Nederland. Niettemin wijzen ze erop dat zelfs zeer verregaande maatregelen voor de beperking van broeikasgassen niet voldoende zullen zijn om de verdere klimaatsverandering tegen te gaan. We moeten ons dus naast de inspanningen voor de reductie van broeikasgassen, richten op adaptatiemaatregelen om Nederland klimaatbestendig te maken. Daarom wordt in de verschillende nota's zoals de Nota Ruimte en in het Nationaal Waterplan, gezocht naar opties

voor flexibele gebiedsgerichte inrichtingsmaatregelen. Recent heeft daarover de Delta Commissie in 2008 een rapport uitgebracht ('Samen werken met water').

Klimaatbestendigheid is een lastig begrip, en daarom richt men zich over het algemeen op 'weerstand' (het vermogen om extreme omstandigheden te weerstaan zonder al te grote gevolgen voor mens, maatschappij en omgeving); 'veerkracht' (het vermogen om van een verstoring te kunnen herstellen); en 'aanpassingsvermogen' (het verschil tussen de gewenste en ongewenste toestand).

Binnen de Beheerplannen van Natura 2000 is nu alle inspanning gericht op het definiëren van de instandhoudingsdoelstellingen en de invloed van het bestaand gebruik hierop, en de maatregelen die nu genomen moeten worden. Bij de komende generaties beheerplannen zullen de effecten van klimaatverandering in beeld moeten gaan komen vanuit het oogpunt van de klimaatbestendigheid van onze natuur. Daarbij is het van belang om te zien of bepaalde grond- en regenwaterafhankelijke instandhoudingsdoelstellingen in de droogste klimaatscenario's ook kunnen overleven. Ook zal gekeken moeten worden of populaties meer ruimte nodig hebben om te overleven en duurzaam voort te kunnen bestaan. Met name een netwerk van natuurgebieden, dat samenhangt door middel van groene verbindingen, is hierbij essentieel. In de volgende beheerplannen zal daarom gebruik worden gemaakt van de basis die gelegd is in dit voorliggende beheerplan en het wetenschappelijk onderzoek dat uitgevoerd wordt naar de precieze gevolgen en de benodigde maatregelen ten behoeve van de veranderingen in de leefwereld van plant, dier en mens.

Voor het Natura 2000-gebied Zeldersche Driessen is op basis van hierboven beschreven inzichten een maatregelenpakket samengesteld. In het maatregelenpakket zijn de adviezen van diverse experts meegenomen, zoals deze naar voren kwamen op de deskundigendag stroomdalgraslanden Oeffelter Meent en Zeldersche Driessen, die in november 2008 plaatsvond. Op kaartbijlage 8 staat aangegeven waar welke maatregelen worden uitgevoerd.

7.2 Beschrijving maatregelen

Bestaand stroomdalgrasland

1. In het beheer van het bestaande stroomdalgrasland zal geïntensiveerd worden om te voorkomen dat de huidige situatie verslechtert en om kwaliteitsverbetering te verkrijgen op het minder goed ontwikkelde deel. De beheersintensivering zal als volgt gebeuren:

- Het invoeren van drukbegrazing, eventueel door gebruikmaking van tussenrasters ter sturing van het proces. In korte tijd wordt dan nagenoeg alle bovengrondse vegetatie opgegeten en ontstaat er een open vegetatie;
- Er zal kleinschalig geplagd worden in het kwalitatief goede deel van het stroomdalgrasland ten behoeve van verspreiding van zaden (zie 4);
- Er zal eveneens geplagd worden in het kwalitatief minder goede deel van het stroomdalgrasland. Door het plagen dient de humeuze en vervilte toplaag geheel te verdwijnen.

2. De bestaande laagte (Engelse geul) met de kwalitatief goede habitats zal aansluitend enigszins verlengd worden door vergraving van een deel van het terras. Het gaat om kleine oppervlakten (indicatief: 30 – 50 m extra geullengte aan beide zijden). Bodemonderzoek is nodig om de juiste locatie en afmeting te bepalen. Het onderzoek zal inzicht geven in de verspreiding van voedingsstoffen in de bodem (diepte). Fosfaten zijn de bepalende factor bij de keuze, omdat stroomdalgraslanden een voedselarme bodem nodig hebben.

Akkers ten oosten van bestaand stroomdalgrasland (Grote Driessen)

3. De akkers worden extensief ingezaaid met een normaal grasmengsel en daarna door middel van een verschralingsbeheer (maaïen, afvoeren, nabeweiden) verschraald. In de op termijn verschraalde vegetaties zullen op een aantal plaatsen stroomdalgraslanden (H6120) ontstaan.

4. Op de akkers worden voorts de plagen verwerkt die vrijkomen uit het gekwalificeerde stroomdalgrasland. Het eerst in de deelgebieden die potenties hebben: tegen de bosranden aan. Op deze manier wordt het gebied gevoed met zaden.

5. Op de akkers wordt zadenrijk hooi uitgereden, indien dat beschikbaar komt van de naastgelegen stroomdalvegetatie.

6. De aangrenzende bosrand wordt enigszins open gemaakt en van strooisel ontdaan. Zodanig dat een vergelijkbare situatie ontstaat als aan de noordrand van het huidige stroomdalgrasland. In de bosrand kan zich het habitatype ruigten en zomen (droge bosranden) (H6430) ontwikkelen.

Weilanden en akkers ten westen van bestaand stroomdalgrasland (Kleine Driessen)

7. De weilanden en akkers ten westen van het bestaande stroomdalgrasland worden op soortgelijke wijze ingericht en beheerd als de gebieden ten oosten van het stroomdalgrasland. Er ontstaat te midden van andere schrale graslandvegetaties ook mogelijkheden voor stroomdalgrasland (H6120) en voor ruigten en zomen (droge bosranden) (H6430).

8. Een kleine oppervlakte grasland aangrenzend aan het hardhoutooibos wordt ingerasterd. Daarna leidt niets doen tot spontane bosvorming, waarna op termijn (na 2^e beheerplanperiode) enige uitbreiding van de oppervlakte droge hardhoutooibossen (H91F0) kan ontstaan. De verwachting is dat kwalitatief hoogwaardig hardhoutooibos zich pas op lange termijn kan ontwikkelen.

Bosareaal

9. De kroonlaag van het bos zal door middel van een beheer voldoende open gehouden worden voor het habitatype oude eikenbossen (H9190). Lokaal kan dit betekenen dat er groepenkap wordt gepleegd.

10. Bij kapwerkzaamheden wordt het strooisel verwijderd.

11. De naaldhoutpercelen worden omgevormd naar eikenbos. Solitaire naaldhoutbomen blijven gehandhaafd. Deze bomen fungeren als broedplaats voor (roof)vogels.¹⁷

Niers

12. Het maaibeheer in de Niers wordt geminimaliseerd wanneer potentieel te vernatten gronden zijn verworven (dit staat op stapel voor de Ecologische Hoofdstructuur).

Heideveldjes (BN-waarden)

13. De heideveldjes in het bosgebied zullen in stand worden gehouden. De bosrand zal periodiek worden teruggezet en de vegetatie zal periodiek worden gemaaid.

¹⁷ Bijdragen aan behoud oude waarden (gevarieerde en kenmerkende broedvogelpopulatie).

8 UITVOERINGSPROGRAMMA

8.1 Uitvoering maatregelen: verantwoordelijkheden en kosten

Onderstaande maatregelen zijn toegelicht in paragraaf 7.2.

Tabel 15 Verantwoordelijkheden en kosten van de maatregelen

Maatregelen	Eerst verantwoordelijke organisatie	Kostenraming	
		1° beheer- planperiode	2° beheer- planperiode en lange termijn
Bestaand stroomdalgrasland			
Intensivering beheer (drukbegrazing, kleinschalig plaggen)	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Verlenging vergraven laagte	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Akkers ten oosten van bestaand stroomdalgrasland (Grote Driessen)			
Verschralingsbeheer	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Verwerken plaggen uit gekwalificeerde stroomdalgrasland	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Zadenrijk hooi uitrijden	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Bosrand open maken en strooisel verwijderen	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Weilanden en akkers ten oosten van bestaand stroomdalgrasland (Kleine Driessen)			
Verschralingsbeheer	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Verwerken plaggen uit gekwalificeerde stroomdalgrasland	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Zadenrijk hooi uitrijden	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Ploegen klein oppervlak grasland	SBB	Regulier budget	
Bosareaal			
Ingrijpen in de kronenlaag (lokaal groepenkap)	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Verwijderen strooisel	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Naaldhoutpercelen omvormen naar eikenbos	SBB	Regulier budget	Regulier budget
Niers			
Extensiveren maaibeheer	Waterschap	pm	pm
Heideveldjes (BN-waarden)			
Bosrand periodiek terug zetten en vegetatie maaien	SBB	Regulier budget	Regulier budget

8.2 Communicatie

Voor het behalen van de doelen van het beheerplan is het van belang dat gebruikers, ondernemers, omwonenden, maatschappelijke organisaties en overheden op de hoogte zijn van het belang van het Natura 2000-gebied en de mogelijke gevolgen die het beheerplan voor hen heeft. Om draagvlak voor de maatregelen uit het beheerplan te creëren en medewerking aan de uitvoering te krijgen, is communicatie van groot belang.

8.2.1 Doelstellingen voor de communicatie

Het Natura 2000-gebied biedt ruimte aan de natuur en recreatie en in de onmiddellijke omgeving is ruimte voor wonen en bedrijvigheid. Aan de betrokkenen moet duidelijk worden gemaakt dat dit verenigbaar is met de doelstellingen van Natura 2000 en er moet worden aangegeven wat het beheerplan en eventuele vergunningplicht betekenen voor de verschillende activiteiten en de verschillende doelgroepen.

De doelstellingen van communicatie rond het beheerplan zijn:

- Doelgroepen hebben inzicht in de gevolgen van het beheerplan voor de eigen situatie.
- Zij weten waar ze terecht kunnen voor informatie en met vragen.
- Betrokkenen bij de uitvoering van het beheerplan kennen nut en noodzaak van de maatregelen.

Inzicht van doelgroepen in de gevolgen van het beheerplan begint met de bekendheid van Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet in het algemeen. Daarnaast dienen gebruikers van het gebied geïnformeerd te worden over de gevolgen van inrichtingsmaatregelen en vergunningplicht en -verlening.

Aan de realisatie van de laatste doelstelling is al tijdens de voorbereiding van het beheerplan het meeste werk verricht. Het beheerplan is opgesteld door de bevoegde gezagen in samenwerking met de organisaties die zijn betrokken bij de uitvoering. Deze hebben bijgedragen aan de inhoud en onderschrijven de beschreven maatregelen. Binnen de organisaties worden deskundigheid en betrokkenheid bevorderd door bijvoorbeeld trainingen en bijeenkomsten. Voor Staatsbosbeheer geldt het beheerplan als leidraad voor het terreinbeheer.

8.2.2 Rolverdeling in de communicatie

Het ministerie van LNV zorgt voor de algemene informatievoorziening rond Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet en is als voortouwnemer het aanspreekpunt voor het beheerplan. Staatsbosbeheer geeft als belangrijkste beheerder van het gebied publieksvoorlichting over het gebied en over inrichtings- en beheermaatregelen.

De provincie verzorgt de communicatie over de specifieke gevolgen van het beheerplan voor de gebruikers van het gebied en de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet. De provincie werkt de communicatie rond dit aspect nog verder uit. In ieder geval worden betrokkenen geïnformeerd met nieuwsbrieven, folders en de provinciale website. Ook kunnen gebruikers van het gebied voor informatie terecht bij de provincie.

8.3 Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen

Om te kunnen bepalen of de maatregelen ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen effectief zijn, zal monitoring en evaluatie plaatsvinden. De monitoring geeft inzicht in de staat van instandhouding van de habitattypen waarvoor het gebied Zeldersche Driessen is aangewezen. Daarmee wordt tevens de effectiviteit van de maatregelen bepaald. Evaluatie van de uitkomsten van de monitoring kan leiden tot aanpassing en/of bijstelling van de maatregelen in het volgende beheerplan. Daarnaast kunnen zo nodig op grond van monitoringsresultaten tussentijdse maatregelen worden bijgesteld.

8.3.1 Verantwoordelijkheden

De bevoegde gezagen (het ministerie van LNV en de provincie Limburg) zijn verantwoordelijk voor de monitoring van de ontwikkeling van de habitattypen en -soorten en van de voortgang van de maatregelen en vergunningverlening. Deze worden aan het einde van de beheerplanperiode (na 6 jaar) geëvalueerd. Het Rijk is bezig met de voorbereiding van de algemene monitoring van de instandhouding van soorten en habitats in verband met de verplichte rapportage aan de EU.

Staatsbosbeheer, waterschap en de provincie Limburg zijn verantwoordelijk voor het monitoren van maatregelen in dit beheerplan en hun effectiviteit, van veranderingen in het gebied en het gebruik in en om het gebied. Staatsbosbeheer is uitsluitend verantwoordelijk voor de inventarisatie en monitoring welke is afgesproken c.q. passend is in de offerte tussen LNV en Staatsbosbeheer. Voor extra monitoring dient aanvullende financiering gevonden te worden.

8.3.2 Taakverdeling en opzet monitoring

Voor monitoring in kader van het beheerplan wordt uitgegaan van bestaande monitoringsprogramma's. Om zicht te houden op de instandhoudingsdoelstellingen en resultaten van de maatregelen in het kader van dit beheerplan dient de monitoring te worden aangepast. Aanvullende monitoring is noodzakelijk om doelen en beheermaatregelen in kader van het onderhavige beheerplan te kunnen evalueren.

In onderstaande tabellen worden overzichten gegeven van bestaande en nieuwe monitoringsprogramma's.

Tabel 16 Reeds bestaande monitoringsprogramma's

Soort onderzoek	Verantwoordelijke instantie	Frequentie	Opmerking
Basisvegetatiekartering	Staatsbosbeheer	1 x per 10 jaar	Moet worden afgestemd op beheerplanperiode
Doelsoortenkartering	Staatsbosbeheer	1 x per 10 jaar	5 jaar voor basisvegetatiekartering
Broedvogelkartering	Staatsbosbeheer	1 x per 10 jaar	Moet worden afgestemd op beheerplanperiode
Monitoring das	Staatsbosbeheer	1 x per 2 jaar	
Monitoring waterkwaliteit	Waterschap	1 x per maand	Waterkwaliteit Niers

Tabel 17 Aanvullende monitoringsprogramma's

Soort onderzoek	Verantwoordelijke instantie	Frequentie	Opmerking
Uitbreiding oppervlakte basisvegetatiekartering	Staatsbosbeheer	1 x per 12 jaar	Kosten: € 1000
Verhoging frequentie doelsoortenkartering (planten)	Staatsbosbeheer	1 x per 3 jaar	Soorten in de 4 habitattypen (en heideterreintjes) Kosten: € 1000 Financiering nog niet geregeld
Bodemonderzoek in stroomdalgrasland	Staatsbosbeheer	Eenmalig	Zie toelichting Kosten: € 10.000 in beheerplanperiode Financiering nog niet geregeld
Monitoring overstroming	Staatsbosbeheer	Afhankelijk van hoogwater	Schatting € 1000 in beheerplanperiode
Monitoring bodemvorming, basen en pH	Staatsbosbeheer	1 x per 12 jaar	Kosten: € 200-300 op jaarbasis

Toelichting bestaande monitoringsprogramma's

- Basisvegetatiekartering Staatsbosbeheer: Vlakdekkende flora- en vegetatiekartering wordt uitgevoerd door extern bureau gespecialiseerd in het uitvoeren dit soort werkzaamheden. Dit vindt standaard om de 10 jaar plaats in kader van de interne kwaliteitsbeoordeling van Staatsbosbeheer (evaluatie van doelen, terreincondities en beheersmaatregelen). De huidige frequentie van 1 maal per 10 jaar dient afgestemd te worden op de looptijd van het Natura 2000-beheerplan. Wegens praktische uitvoerbaarheid en beschikbare capaciteit denkt Staatsbosbeheer eraan deze frequentie te verlagen naar 1 maal per 12. Dit omdat de vegetatieontwikkeling naar verwachting niet snel zal verlopen en daardoor is een cyclus van 6 jaar is niet efficiënt (de kosten zijn hoog in relatie met de te verwachten beschikbare informatie). Omdat de laatste kartering is uitgevoerd in 2000 vindt de volgende reguliere basiskartering in 2010 plaats. Gezien de 6-jarige cyclus van de Natura 2000-beheerplannen ligt het voor

- de hand om in 2014 een nieuwe kartering te laten uitvoeren (kort voor het aflopen van deze beheerplanperiode). Een vegetatiekartering bevat ook een doelsoortenkartering.
- Doelsoortenkartering Staatsbosbeheer: Karteren van doelsoorten vindt standaard ongeveer 5 jaar na een basisvegetatiekartering plaats om – indien nodig – tussentijds te kunnen bijsturen. Hiervoor zijn monitoringsvlakken geselecteerd die vlakdekkend onderzocht worden op rodelijst- en indicatorsoorten.
- Broedvogelkarteringen zijn van belang voor het volgen van oude waarden in kader van de natuurbeschermingswet. Broedvogelkarteringen worden standaard 1 keer per 10 jaar uitgevoerd. De frequentie dient – op gelijke wijze als bij de vegetatiekarteringen – te worden aangepast.
- Het voorkomen van de das wordt om de twee jaar gemonitord. Dassenburchten worden op kaart aangegeven. Het gebruik van de dassenburcht (kraamburcht, belopen burcht, e.d.) wordt vastgesteld.
- De waterkwaliteit van de Niers wordt gemonitord door het waterschap.

Aanvullende monitoring t.b.v. evaluatie beheerplan

- Een aantal percelen zijn geen eigendom van Staatsbosbeheer maar zijn wel van belang om te monitoren in kader van de instandhoudingsdoelstellingen. Het gaat hierbij om particuliere percelen langs de Niers. De volgende basiskartering zal – zoals reeds hierboven is gemeld – in 2014 plaatsvinden.
- Verhoging frequentie doelsoortenkartering: Deze frequentie moet worden afgestemd op de beheerplanperiode. Normaal gesproken zou kunnen volstaan met een cyclus van 6 jaar. Gezien de voorgestelde aanpassingen in het beheer en de problematiek m.b.t. de basenvoorziening in het stroomdalgrasland is gekozen van een cyclus van 3 jaar (dus 2 keer in deze beheerplanperiode). Omdat in 2014 een vegetatiebasiskartering is gepland, dient in 2011 een doelsoortenkartering plaats te vinden.
- Om het beheer van het stroomdalgrasland op een effectieve wijze te kunnen uitvoeren, is het noodzakelijk dat noodzakelijke bodemkundige parameters onderzocht worden. Het gaat hierbij om parameters als humusvorming, zuurgraad, kalkgehalte, basen. Staatsbosbeheer heeft de verantwoordelijkheid voor dit onderzoek.
- Overstroming van de Niers is een randvoorwaarde voor een aantal habitattypen. Het is van belang dat goed inzicht wordt verkregen in de overstromingsfrequentie en overstromingsduur. Ook dient in kaart te worden gebracht welke delen overstroomd zijn.
- Naast een gedegen eenmalig onderzoek is het ook nodig dat de relevante bodemkundige parameters gemonitord worden. Een frequentie van 1 keer per 12 jaar is voldoende. Dit kan leiden tot eventuele bijstelling van beheersmaatregelen.

8.3.3 Evaluatie van het beheerplan

Het beheerplan heeft een geldigheid van zes jaar. Tegen het einde van deze planperiode evalueren de bevoegde gezagen (het ministerie van LNV en de provincie Limburg) het beheerplan om te bepalen of het voor de volgende planperiode nog voldoet. Voor de evaluatie wordt gebruikgemaakt van de resultaten van de monitoring zoals hiervoor beschreven. De evaluatie gaat in op de mate van realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en de mate van realisatie van de in het plan opgenomen maatregelen. De staat van instandhouding worden gerelateerd aan de overige te monitoren aspecten. Inhoudelijk worden daarin de onderwerpen gevolgd die in de handreiking beheerplannen vermeld staan (ministerie van LNV, 2005).

De evaluatie is de onderbouwing voor de volgende generatie beheerplannen. Als uit de evaluatie blijkt dat het beheerplan nog steeds actueel is, dan kan het met nog eens zes jaar verlengd worden.

De ontwikkeling van de staat van instandhouding van natuurwaarden is een kwestie van lange termijn. Daarom worden er gedurende de looptijd van het beheerplan over de staat van instandhouding geen tussentijdse evaluaties gehouden.

8.4 Financiering van gehele uitvoering beheerplan

De interne beheermaatregelen worden door Staatsbosbeheer gefinancierd uit haar reguliere beheerbudget. Voor Natura 2000-doelstellingen zijn geen aparte budgetten beschikbaar gesteld door het ministerie van LNV. pm

- CSO Adviesbureau voor milieuonderzoek, IWACO Adviesbureau voor Water en Milieu, Schnittsello Ökologie, Büro für ökologische Planung and Beratung & Bureau Stroming en Bureau Klink (1998), 'Beekdalontwikkelingsproject Niersdal hoofdrapport', i.o.v. Provincie Limburg, Bureau Oppervlaktewater (coördinatie), Waterschap Peel en Maasvallei, Zuiveringschap Limburg, Niersverband, Staatliches Umweltamt NWF, Euregio Rein- Waal, 12 maart 1998
- Dienst Grondwaterverkenning (1973), 'TNO Grondwaterkaart van Nederland - 46 wst 46 oost 1974', uitgave 1973
- Dort, K. van, Nooren, M. & Brouwer, E. (2008), <http://www.natuurkennis.nl>, 'NatuurKennis', geraadpleegd op 22 mei 2008
- Felix, R., Jongemans, A.G. & Peek, G.J.W.C. (2001), 'Geografie van het landschap - *deel geologie en bodemkunde*', Universiteit Wageningen, Laboratorium voor bodemkunde en geologie, Wageningen.
- Gemeente Gennep (1986). 'Bestemmingsplan - *buitengebied*', Gemeente Gennep, vastgesteld op 30 juni 1986
- Gemeente Mook en Middelaar & gemeente Gennep, 2008, www.lop-mmg.nl, Landschapsonwikkelingsplan
- Hoegen A.C. (1999a), 'Grepn uit de geschiedenis van de Zeldersche Driessen.' In: Natuurhistorisch maandblad, augustus 1999 (Jaargang 88)
- Hoegen, A.C. (1999b), 'Vegetatiekartering Zeldersche Driessen 1993-1996', Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek/Staatsbosbeheer, Wageningen (NWA, Staatsbosbeheer Tilburg)
- Inberg, J.A. (2001), 'Vegetatiekartering Zeldersche Driessen 2000', Buro Bakker adviesburo voor ecologie, Assen, i.o.v. Staatsbosbeheer Regio Limburg – Oost-Brabant
- IWACO (1993), 'Hydrologische systeemanalyse Noord- en Midden-Limburg'
- Kiwa Water Research & EGG-consult (2007), 'Knelpunten- en kansenanalyse - *Natura 2000-gebied 143 – Zeldersche Driessen*', Kiwa Water Research & EGG, Nieuwegein/ Groningen.
- Klasberg, M. (2008), 'Tracenota/MER-UVS Buitenring Parkstad Limburg. *Passende Beoordeling Natura 2000 Gebieden Geleenbeekdal, Brunssummerheide en Teverener Heide*. Arcadis Ruimtelijke Ontwikkeling BV, afdeling Ruimte & Milieu in opdracht van Provincie Limburg, Arnhem.
- Ministerie van LNV (2006), 'Gebiedendocument – werkdocument Natura 2000 aanwijzingsbesluit *Natura 2000 gebied 143 – Zeldersche Driessen*'
- Ministerie van LNV (2007), 'Ontwerp-aanwijzingsbesluit - *Natura2000-gebied #143 Zeldersche Driessen*', Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV (2008), 'Natura 2000 profielendocument', Ministerie van LNV, versie 1 september 2008, Ede.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat (2008), [http:// www.waternormalen.nl](http://www.waternormalen.nl), 'Waternormalen', versie 02 december 2008
- Modderkolk, F. (1961), 'Toelichting op de vegetatiekartering van de Zeldersche Driessen', In: de houtvesterij, Nijmegen (NWA, SBB Tilburg)
- Oranjewoud en Gemeente Gennep (2007), 'Waterplan Gennep'
- Peters, B. (1996), 'De flora en vegetatie van het Niersdal - *Indicatief voor de ecologische potenties en een nieuw beheer van een laaglandbeek*', Natuurhistorisch Maandblad
- Provincie Limburg (2006), 'Provinciale broedvogelkartering'
- Rijkswaterstaat Maaswerken (2006a), 'Nota van toelichting - *Ontwerp-Tracébesluit Tracédeel 10 Stuwpannd Grave*', Ministerie van Verkeer en Waterstaat & Rijkswaterstaat Maaswerken
- Rijkswaterstaat Maaswerken (2006b), 'Zandmaas/Maasroute - *Tracébesluit- aanvulling Achtergronddocument peilopzet Grave*', Ministerie van Verkeer en Waterstaat & Rijkswaterstaat Maaswerken
- Schaminée, J.H.J., Stortelder, A.H.F. & Weeda, E.J. (1996), 'De vegetatie van Nederland - *Deel 3*', Opulus press, Upsala.
- Staatsbosbeheer (2002), 'Interne kwaliteitsbeoordeling Zeldersche Driessen eindrapport 2002', Staatsbosbeheer
- Staatsbosbeheer (2003), 'Uitwerkingsplan Zeldersche Driessen 2003', Staatsbosbeheer regio Limburg – Oost-Brabant.

- Steunpunt (2008), 'Quick scan bestaand gebruik en Natura 2000 – *Sectornotities*', Steunpunt Natura 2000 i.s.m. ARCADIS, sector organisaties en Ministeries van VROM en Economische Zaken, versie juli 2008
- Stichting voor Bodemkartering (1976), 'Bodemkaart van Nederland Schaal 1:50000 - *Blad 45 Oost 's-Hertogenbosch Blad 46 West-46 Oost vierlingsbeek*', Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stortelder, A.H.F., Schaminée, J.H.J. & Hommel, P.W.F.M. (1999), 'De vegetatie van Nederland - *Deel 5*', Opulus press, Upsala.
- TNO (2007), <http://www.dinoloket.nl>
- Van Dobben, H. & Van Hinsberg, A. (2008), 'Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden', Alterra, Alterra-rapport 1654, Wageningen.
- Van Limpt, P., & Van der Veen, D. (2009). 'Graven naar kwaliteit - *Kwaliteitsonderzoek naar de droge stroomdalgraslanden van Oeffelter Meent en Zeldersche Driessen*', Hogeschool van Hall Larenstein Velp (VHL).
- Wing & IAR (red.) (2008), 'Eindvies Plan van aanpak reductie ammoniakdepositie op de Peelvenen'. *Einddocument*. In opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Wing, Wageningen.

LIJST VAN GERAADPLEEGDE PERSONEN

Adviesgroep

Leden:

M. Bongers	Gemeente Gennep
J. van Bergen	LLTB
F. van Gorkum	Staatsbosbeheer
G. Greup	ANWB
W. Hazenberg	Provincie Limburg
J. Hermans	IVN
J. Hoogveld	Waterschap Peel en Maasvallei
L. Spoormakers	Provincie Limburg

Agendalid:

H. Kager	LLTB
O. Jennekens	WML
L. Oostrum	Waterschap Peel en Maasvallei
C. Verstappen	DLG

Bilateraal overleg:

D. Coenen	Waterschap Peel en Maasvallei
B. Hoegen	Staatsbosbeheer
M. Jalink	Staatsbosbeheer en Kiwa water research
G. Maas	Alterra
M. Maris	Rijkswaterstaat
R. Setz	Gemeente Boxmeer
K. Sykora	Wageningen Universiteit

VERKLARENDE WOORDENLIJST

A

Aanwijzingsbesluit	Algemene Maatregel van Bestuur waarin een Natura 2000 gebied wordt aangewezen en begrensd en waarin de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied worden aangegeven.
Abiotisch	Niet behorend tot de levende natuur.
Ammoniakgat	Verschil tussen berekende en gemeten ammoniakdepositie.
Associatie	Bij de indeling van plantengemeenschappen wordt een hiërarchische ordening gehanteerd in formaties, klassen, orden, verbonden, associaties en subassociaties, varianten en soms facies. Associaties staan in deze indeling centraal. De verschillende niveaus worden bepaald door het voorkomen van diagnostische soorten. Diagnostische soorten zijn de soorten die de gemeenschap kenmerken; met andere woorden, de soorten waarmee de gemeenschap gedetermineerd wordt. De diagnostische soorten bestaan uit twee belangrijke categorieën: kensoorten en differentiërende soorten. Kensoorten zijn soorten die meer in de betreffende gemeenschap voorkomen dan in alle andere plantengemeenschappen. Differentiërende soorten zijn soorten die meer voorkomen in een bepaalde gemeenschap dan in specifieke, daarmee vergeleken gemeenschappen. In werkelijkheid zal zelden al diagnostische soorten van alle hiërarchische niveaus aanwezig zijn in een bepaalde associatie. In ieder geval dient het merendeel van de kensoorten van de associatie aanwezig zijn alsmede een deel van de overige diagnostische soorten. Verder moet een deel van de diagnostische soorten van de hogere niveaus aanwezig zijn. Als alleen diagnostische soorten voorkomen van hogere niveaus dan het niveau van associatie, spreekt men van rompgemeenschappen. Het kan hierbij gaan om rompgemeenschappen van verbonden (als er kensoorten van het verbond aanwezig zijn) of klassen (als er kensoorten van de klasse aanwezig zijn). Habitattypen worden voor een belangrijk deel gedefinieerd door middel van het voorkomen van plantengemeenschappen. Het kan hierbij gaan om rompgemeenschappen van klassen, rompgemeenschappen van verbonden, associaties en subassociaties.

B

Beheerplan	In een beheerplan wordt omschreven welke maatregelen moeten worden getroffen en op welke wijze, om de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten van een gebied te realiseren. Dat kunnen zowel maatregelen zijn in het gebied zelf als maatregelen erbuiten die noodzakelijk zijn om de habitattypen en leefgebieden van soorten in het gebied te behouden en te herstellen.
Beschermd natuurmonument	Gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, maar niet aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrictlijngebied.
Bestaande activiteit	een activiteit zoals die plaatsvond bij vaststellen van dit beheerplan onder de voorwaarden die op dat moment van kracht waren. OF een activiteit die op het moment van aanwijzing van het gebied als beschermd natuurmonument of ter uitvoering van de Vogel- en Habitatrictlijn bestond en onafgebroken heeft plaatsgevonden OF (als wetsvoorstel mei 2007 is aangenomen) iedere handeling die op 1 oktober 2005 werd verricht en sindsdien niet of niet in betekende mate is gewijzigd.
Bevoegd gezag	Overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of vaststellen van beheerplannen.
Biotisch	Behorend tot de levende natuur.
Biotoop	Een door een bepaalde vegetatiestructuur gekenmerkt onderdeel van een landschap, dat door een soort voor alle of een deel van zijn activiteiten wordt gebruikt.
Bouwvoor	De bovenste, veel bewerkte en vaak met humeus materiaal verrijkte laag van de grond. De grondlaag waar de wortels van de planten in groeien. De bovenste 25 cm.
Buffergebied	Gebied, gelegen tussen twee gebieden die elkaar negatief beïnvloeden, dat dient om de wederzijdse negatieve invloed van beide andere

gebieden te verminderen.

C

Compenserende maatregelen

Maatregelen die worden genomen ter compensatie van en in samenhang met de aantasting van een natuurgebied en die zorgen dat de grootte en kwaliteit van het natuurgebied en de samenhang met andere natuurgebieden behouden blijven.

D

Depositie

Neerslag of afzetting van luchtverontreinigende stoffen op bodem, water, planten, dieren of gebouwen. Het gaat in milieuverband om depositie van verzurende (bijvoorbeeld ammoniak) en vermestende stoffen. Gebeurt deze neerslag in droge vorm dan spreken we van droge depositie. Worden verzurende stoffen door de neerslag afgezet dan spreken we van natte depositie.

Depositienorm

Een getal dat aangeeft hoeveel mol potentieel zuur per hectare een natuurgebied kan hebben voordat er verstoring op dat gebied optreedt.

Drainage

Door mensen aangelegde voorziening om water te onttrekken aan de bodem, met als doel verlaging van de grondwaterstand.

Drukbegrazing

Grazende dieren worden een bepaalde periode op een relatief klein afgezet stuk grond gezet, waardoor dat stuk intensief begraasd wordt.

E

Effectenanalyse

Een middel om te beoordelen wat het effect is van het bestaand gebruik, van bestaande activiteiten en te treffen maatregelen op de staat van instandhouding van de habitatype of soorten die in de instandhoudingsdoelstellingen worden genoemd.

EHS

Ecologische Hoofdstructuur: een samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke duurzaam te behouden ecosystemen. De EHS is opgebouwd uit natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. Uitstoot van stoffen.

Emissie

Eutrofiëring

Proces van het vergoten van de voedselrijkdom van water of grond.

Expert judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

F

Fauna

De totaliteit van de diersoorten van een bepaald gebied.

Flora

De totaliteit van de plantensoorten van een bepaald gebied.

Flora- en faunawet

Wet die inheemse dier- en plantensoorten beschermt. In de wet is bepaald dat planten en dieren mede beschermd worden, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren voor de mens kunnen hebben.

G

Gedeputeerde Staten (GS)

Dagelijks bestuur van een provincie.

Gedragcode

Document waarin regels en richtlijnen worden gegeven voor gedrag, bijvoorbeeld om natuurwaarden te ontzien.

Generieke maatregelen

Maatregelen die niet voor een specifiek gebied gelden maar algemeen van toepassing zijn.

Geohydrologie

De wetenschap die het grondwater onderzoekt.

Geomorfologie

De vorm van het aardoppervlak of de studie daarvan.

GGOR

Gewenste grond- & oppervlaktewaterregime: de waterstanden of -peilen, fluctuaties, waterkwaliteit, kweldruk, stroming, etc.

GHG

Gemiddelde hoogste grondwaterstand.

GLG

Gemiddelde laagste grondwaterstand.

Gunstige staat van instandhouding

Van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype is sprake als de biotische en abiotische omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Grondgebonden veehouderij

Vorm van veehouderij die voor de productie geheel of voor een groot deel afhankelijk is van cultuurgrond.

Grondwaterregime

Verloop van de grondwaterstand ten opzichte van het maaiveld in een kalenderjaar.

Grondwatertrappen

Klassenindeling van het grondwaterstandsniveau, op basis van een bepaalde combinatie van de hoogste en laagste grondwaterstand.

H	
Habitat	Kenmerkend leefgebied van een soort.
Habitatrichtlijn	EU-richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.
Habitattype	Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn. (= letterlijke definitie die in de Richtlijn staat). OF Beschrijving van tot een bepaald habitattype behorende vegetatietypen, waarbij ook minder goed ontwikkelde vormen zijn aangegeven.
Hokdierbedrijven	Agrarische bedrijven met intensieve veehouderij zijnde varkens, pluimvee, konijnen en/of pelsdieren.
Hydrologie	De leer van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water in al zijn verschijningsvormen boven, op en in het aardoppervlak.
Hydrologische basis	Bodemlaag waarboven zich het grondwater bevindt.
I	
Infiltratie	Het indringen van water in de grond.
Instandhouding	Geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde diersoorten in een gunstige staat van instandhouding.
Instandhoudingsdoelstelling	Instandhoudingsdoelstellingen van genoemde habitats en soorten geven aan of de instandhouding moet zijn gericht op louter behoud (handhaving van de huidige situatie) of dat ook herstel moet worden nagestreefd om habitat of soort weer in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Herstel in geval van habitattypen betreft zowel uitbreiding oppervlakte als verbetering kwaliteit. In het geval van een herstelopgave voor soorten gaat het om uitbreiding omvang leefgebied, verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie.
Intensieve veehouderij	Niet-grondgebonden veehouderij waarbij het vee geheel of vrijwel geheel in gebouwen wordt gehouden.
K	
kavel	Aaneengesloten stuk grond van een gebruiker, bestaande uit meerdere percelen, waarin geen grenzen voorkomen als openbare wegen en waterlopen.
Kwaliteit	De structuurkenmerken en het functioneren van de ecosystemen die tot een habitattype worden gerekend. Structuurkenmerken omvatten bijvoorbeeld aspecten als vegetatiestructuur (verticale structuur) en afwisseling van hoge en lage begroeiingen en open plekken (horizontale structuur), terwijl het onderdeel functie omvat in hoeverre het ecosysteem goed functioneert, oftewel in hoeverre de abiotische en biotische condities dermate op orde zijn dat de verschillende karakteristieke soorten(groepen) in voldoende mate vertegenwoordigd zijn.
Kwel	Het uittreden van grondwater aan het grondoppervlak, in de waterlopen of drains.
L	
M	
Melkveehouderij	Agrarisch bedrijf waar melk- en kalfkoeien gehouden worden.
MER	Milieueffectrapport; dit is een openbaar document waarin een voorgenomen activiteit (landinrichting), de mogelijke alternatieven en de te verwachten gevolgen voor het milieu op een systematische wijze worden beschreven.
Mitigerende maatregelen / mitigatie	Maatregelen die negatieve effecten verminderen of wegnemen.
Monitoring	Het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.
MTR	Maximaal toelaatbaar risico (eco-toxicologisch).
N	

Nationaal park	Een natuurgebied van ten minste duizend hectare met een karakteristiek landschap en bijzondere planten en dieren, als zodanig ingesteld door de minister van LNV.
Natuurbeschermingswet 1998	Wet die natuurgebieden beschermt. Bescherming vindt plaats door ingrepen met mogelijke negatieve gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.
Natura 2000	Een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel, ingesteld door de Europese Unie. Op de gebieden is de Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.
Natura 2000-gebied	Gebied behorende tot het Natura 2000 netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied (art 10a Nb-wet).
Natura 2000-waarden	Habitattypen en (vogel)soorten waarvoor een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en waarop de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied betrekking hebben.
Nb-wet	Natuurbeschermingswet 1998.
O	
OGOR	Optimaal grond- & oppervlaktewaterregime: de waterstanden of -peilen, fluctuaties, waterkwaliteit, kweldruk, stroming, etc t.b.v. een functie.
Opgroeigebied	Gebied waar een bepaalde soort gedurende een bepaalde levensfase verblijft en zich daar verder ontwikkelt.
Oppervlaktewater	Water dat zichtbaar stroomt door waterloop of over grondoppervlak.
Opstuwing	(Een stroom enz.) door een waterkering tegenhouden
P	
Passende beoordeling	Met een passende beoordeling wordt vastgesteld of door een project, handeling of plan er een kans bestaat op een significant negatief effect. Dit op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake, waarbij alle aspecten van het project of een andere handeling op zichzelf én in combinatie met andere activiteiten of plannen worden geïnventariseerd en getoetst.
Prioritair	Voor prioritaire soorten en habitattypen heeft de Europese Unie een bijzondere verantwoordelijkheid voor de instandhouding omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied binnen de Europese Unie ligt. Het onderscheid tussen prioritair en niet-prioritair is met name van belang bij de uitvoering en beoordeling van een passende beoordeling.
Profielen	De gehanteerde definitie en afbakening van habitattypen is vastgelegd in zogenoemde Natura 2000-profielen, die voor alle habitattypen (en ook voor soorten) zijn opgesteld. De profielen omvatten de volgende elementen: kenschets (beschrijving, relatief belang), kwaliteit (kenmerken van goede structuur en functie), bijdrage van gebieden, beoordeling landelijke staat van instandhouding, ecologische vereisten, literatuur.
R	
S	
Sense of urgency	Een 'sense of urgency' is toegekend aan kernopgaven als binnen nu en 10 jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. De inschatting is gemaakt dat een kernopgave, en de daaronder liggende verplichting om minimaal de huidige waarden in stand te houden, dan niet meer realiseerbaar zijn. Kernopgaven met een 'sense of urgency' moeten middels (beheers)maatregelen binnen tien jaar op orde zijn gebracht.
Significant effect	Een effect is significant als de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied dreigen te worden aangetast.
Staat van instandhouding	Het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het grondgebied van de Europese Unie.
Standstill-beginsel	Beginsel dat voorschrijft dat een bepaalde waarde niet mag verslechteren.

Strooisel	Onverteerd organisch materiaal op de (bos)bodem
Stroomgebied	Gebied waaruit het afstromende water door dezelfde waterloop wordt afgevoerd.
Stuwwal	Door landijs tot een wal opgestuwde ondergrond
Subtype	In een aantal gevallen zijn habitattypen onderverdeeld in zogenaamde subtypen omdat het habitatype een grote ecologische variatie aan ecosystemen omvat, dit wil zeggen verschillende subtypen met een sterk afwijkende soortensamenstelling en/of structuur en functie én/of verschillen met betrekking tot de ecologische vereisten. In de meeste gevallen komt deze ecologische variatie tot uiting in verschillende plantensociologische verbonden waartoe de begroeiingen van de subtypen worden gerekend. Als een habitatype in subtypen is verdeeld, worden de doelen zowel op landelijk en op gebiedsniveau op het niveau van subtypen geformuleerd. Met dien verstande dat als alle subtypen in een concreet gebied voorkomen en ervoor de subtypen geen onderscheid is m.b.t. de inhoud van de doelen dit niet expliciet wordt aangegeven in het doel.
Successiestadium	Een successiestadium heeft betrekking op een levensgemeenschap dat door natuurlijke processen ofwel "successie" overgaat in een andere levensgemeenschap.
T	
TOV	Teeltondersteunende Voorziening
Trendanalyse	Statistische analyse van een reeks van telgegevens
Typische soort	Het profielendocument bevat per habitat(sub)type een tabel met typische soorten. Deze set van typische soorten als geheel is (conform de systematiek van de Europese Commissie) gebruikt bij het beoordelen van de staat van instandhouding (kwaliteit) op landelijk niveau
U	
Uitplaatsen	Het verplaatsen van bedrijven naar een ander gebied ten behoeve van de realisatie van de doelen van het landinrichtingsplan.
Uitspoeling	Het verplaatsen van mineralen naar onbereikbare diepere grondlagen.
V	
Vegetatie	Het ruimtelijk voorkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen.
Verdroging	Alle nadelige effecten op natuurwaarden als gevolg van een, door menselijk ingrijpen, structureel lagere grond- en/of oppervlaktewaterstand dan de gewenst of als gevolg van de aanvoer van gebiedsvreemd water ter bestrijding van de lagere waterstanden.
Vermesting	Het toevoegen van teveel meststoffen aan de bodem, waardoor het natuurlijk evenwicht in de bodem wordt verstoord.
Versnippering	Schade aan faunapopulaties als gevolg van doorsnijding van het leefgebied door infrastructuur en/of door andere vormen van habitatdoorsnijding.
Verspreiding	Meststoffen en resten van gewasbeschermingsmiddelen worden via grondwater, lucht en/of andere wijze verspreid.
Verstoring	Storen van dieren door lawaai, betreding, licht e.d.
Verstorings- en verslechteringstoets	Toets waarmee wordt nagegaan of door een project, handeling of plan een kans bestaat op een verstoring of verslechtering van een natuurlijke habitat of habitat van een soort dan wel een verstorend effect op een soort. Hiertoe dienen alle relevante aspecten van het project of handeling in kaart gebracht te worden.
Verzuring	Door in regenwater opgeloste verzurende stoffen worden de bodems en het grondwater zuurder.
Vogelrichtlijn	EU-richtlijn (EU-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare soorten.
W	
Waterconservering	Het zolang mogelijk vasthouden van gebiedseigen water (regen- of grondwater) in de bodem of boven maaiveld of in het oppervlaktewater. Dit kan in effect hebben op gemiddelde

	grondwaterstanden en/of situaties bij extreme neerslag.
Waterscheiding	Grens tussen twee stroomgebieden.
WAV	Wet Ammoniak en Veehouderij.
Weidevogelgebied	Door de overheid aangewezen gebied waar een regeling geldt voor bescherming van weidevogels, vanwege het belang van het gebied voor die vogels.
Wetland	Waterrijk natuurgebied. Erkende wetlands genieten speciale bescherming op grond van internationale verdragen.
Wortelzone	De grondlaag waarin de levende wortels van een bepaalde vegetatie aanwezig zijn, meestal beschouwd als de laag waarin het overgrote deel van de wortels zich bevindt.
Z	

KAARTBIJLAGEN

De volgende kaartbijlagen zijn op de volgende bladzijden opgenomen:

- Kaart 1 Begrenzing van het Natura 2000-gebied
- Kaart 2 Eigendom en beheer
- Kaart 3 Bodem en grondwater
- Kaart 4 Hoogtekaart
- Kaart 5 Huidig voorkomen habitattypen
- Kaart 6 Potentie voorkomen habitattypen
- Kaart 7 Bestaand gebruik
- Kaart 8 Maatregelen

KAART 1 BEGRENZING VAN HET NATURA 2000-GEBIED

KAART 2 EIGENDOMSSITUATIE

KAART 3 BODEM EN GRONDWATER

KAART 4 HOOGTEKAART

KAART 5 HUIDIG VOORKOMEN HABITATTYPEN

KAART 6 POTENTIE VOORKOMEN HABITATTYPEN

KAART 7 BESTAAND GEBRUIK

KAART 8 MAATREGELEN

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 RELEVANTE WET- EN REGELGEVING

Hieronder zijn de belangrijkste wetten, regelgeving en beleidsdocumenten opgenomen die van belang zijn voor de gebruiksmogelijkheden en de bescherming van de natuur in het Zeldersche Driessen. De maatregelen in voorliggend beheerplan zijn met deze bestaande plannen en regelgeving afgestemd.

Internationale verdragen en richtlijnen

- Europese Vogel- en Habitatrichtlijn
- Europese kaderrichtlijn Water
- Richtlijn voor Strategische Milieubeoordeling
- IPPC-richtlijn

De Europese verdragen en richtlijnen moeten in de nationale wet- en regelgeving geïmplementeerd worden. Hieronder staat vermeld welke Europese regelgeving in de nationale wet- en regelgeving is vertaald.

Tabel 1.1 Europese wet- en regelgeving geïmplementeerd in Nederlandse wet- en regelgeving.

Europese wet- en regelgeving	Nederlandse regelgeving
Vogel- en Habitatrichtlijn	Natuurbeschermingswet 1998 en Flora- en faunawet
IPPC	Wet milieubeheer en de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) en in de toekomst ook het Besluit huisvesting
Strategische milieubeoordeling	Wijziging Wet Milieubeheer en wijziging van het Besluit m.e.r.
Kaderrichtlijn water	Verschillende plannen van Rijk, provincie en gemeente zoals 4 ^e Nota Waterhuishouding, provinciaal waterhuishoudingplan, stroomgebiedbeheerplan van waterschappen en bestemmingsplannen

BIJLAGE 2 ORGANISATIE VAN DE TOTSTANDKOMING VAN HET BEHEERPLAN

Het beheerplan Zeldersche Driessen is geschreven door een projectteam dat bestaat uit medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied en Staatsbosbeheer. Het projectteam heeft ook het proces van totstandkoming van het plan georganiseerd.

Inhoudelijke discussiepunten bij de totstandkoming van het plan zijn voorgelegd aan een adviesgroep, dat het projectteam heeft geadviseerd en het plan heeft beoordeeld op uitvoerbaarheid. Het adviesteam bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeente Gennep, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), Provincie Limburg, het waterschap Peel en Maasvallei, IVN, ANWB en Staatsbosbeheer.

Voor expertise op het gebied van stroomdalgraslanden, geomorfologie en voor specialistische gebiedskennis heeft de projectgroep een beroep gedaan op externe specialisten. Ook is een werkatelier georganiseerd waar 6 deskundigen inbreng hebben geleverd over beheermaatregelen en gebiedskennis in de vorm van 'expert judgement'.

Voor het bestuurlijk traject wordt aansluiting gezocht bij het bestuurlijk overleg, dat voor de beheerplannen waarvoor de provincie Limburg het voortouw heeft, wordt ingesteld tussen de dienst regionale zaken van het ministerie van LNV en provincie Limburg.

Adviesgroep beheerplan Zeldersche Driessen

M. Bongers	Gemeente Gennep
J. van Bergen	LLTB
F. van Gorkum	Staatsbosbeheer
G. Greup	ANWB
W. Hazenberg	Provincie Limburg
J. Hermans	IVN
H. Kager	LLTB
L. Oostrum	Waterschap Peel en Maasvallei
L. Spoormakers	Provincie Limburg

Externe specialisten

D. Coenen	Waterschap Peel en Maasvallei
B. Hoegen	Staatsbosbeheer
M. Jalink	Staatsbosbeheer en Kiwa water research
G. Maas	Alterra
M. Maris	Rijkswaterstaat
K. Sykora	Wageningen Universiteit

BIJLAGE 3 PROCEDURE VERGUNNINGVERLENING

Dit beheerplan Zeldersche Driessen geeft aan dat voor bepaalde activiteiten geen vergunning nodig is. Voor de activiteiten, plannen en projecten die niet genoemd zijn in dit beheerplan zal altijd een beoordeling plaats moeten vinden.

Bevoegd gezag

Het college van Gedeputeerde Staten is in de meeste gevallen bevoegd gezag om vergunning te verlenen voor projecten of handelingen die rondom of in de beschermde natuurgebieden plaatsvinden en daar mogelijk schade aan toebrengen. Om hierover uitsluitsel te verkrijgen voor uw project of handeling kunt u het beste contact opnemen met de provincie. In enkele gevallen is de Minister van LNV het bevoegd gezag.

Hoe vraag ik een vergunning aan?

Samen met het bevoegd gezag bepaalt de initiatiefnemer in de oriëntatiefase met vooroverleg of er een vergunningplicht bestaat en zo ja, welke toetsing moet worden uitgevoerd: de passende beoordeling of de verslechterings- en verstoringstoets. Bij voorkeur wordt het vooroverleg aan de hand van een conceptaanvraag gevoerd. De provincie kan hierbij verder aangeven of de conceptaanvraag voldoende informatie geeft over de effecten op het te beschermen gebied en welke zaken nog moeten worden onderzocht. Ook kan een inschatting worden gegeven van de haalbaarheid van een aanvraag. Het voeren van vooroverleg voorkomt vertraging in de procedure.

Vergunning Natura 2000-gebieden (artikel 19d)

De Zeldersche Driessen is een Natura 2000-gebied. U vraagt een vergunning aan met een 19d-formulier. Aan de vergunningaanvraag ligt een Habitattoets (Passende beoordeling/Verslechterings- en verstoringstoets) ten grondslag (zie schema).

Na het vooroverleg vraagt de initiatiefnemer een vergunning aan bij de provincie Limburg als het plan of project hoofdzakelijk gevolgen heeft voor het deel van een Natura 2000-gebied dat binnen de grenzen van de provincie Limburg ligt. De initiatiefnemer ontvangt een bericht van ontvangst van de aanvraag.

Per 1 november 2008 past de provincie Limburg de Uniforme openbare voorbereidingsprocedure (U.o.v.) toe in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Hierdoor wordt aangesloten bij andere vergunningprocedures in het kader van het Omgevingsrecht (zoals b.v. de milieuvergunning). Dit maakt coördinatie tussen deze vergunningstelsels eenvoudiger en stroomlijnt het besluitvormingsproces.

Zwaartepunt van de Uniforme openbare voorbereidingsprocedure ligt op de publicatie van het ontwerp-besluit en het inbrengen van zienswijzen. In de definitieve beschikking wordt aangegeven op welke wijze met zienswijzen is omgegaan en of deze leiden tot aanpassingen van het ontwerp-besluit.

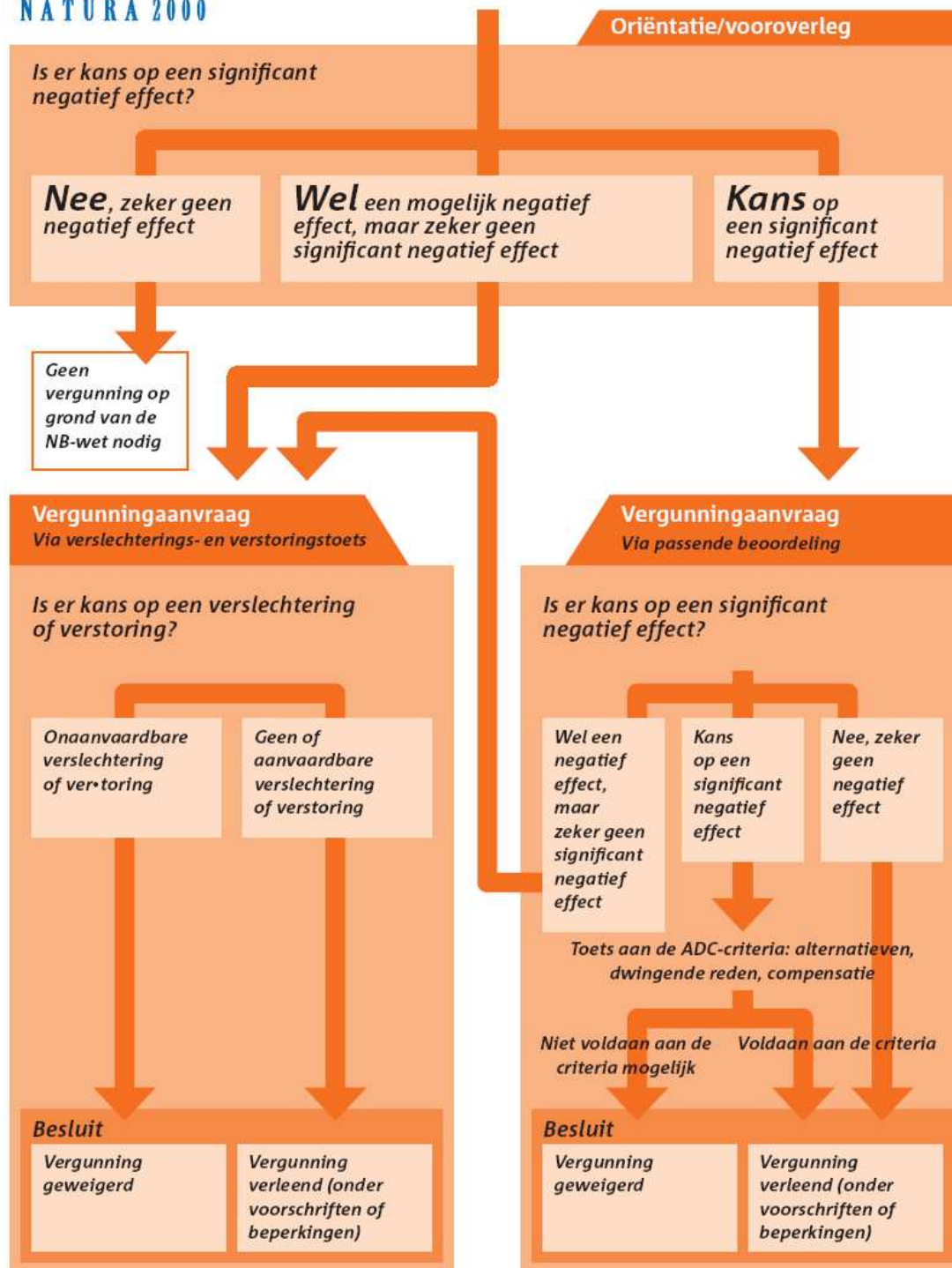
Met vragen over de Natuurbeschermingswet 1998 kunt u terecht bij:

De provincie Limburg...

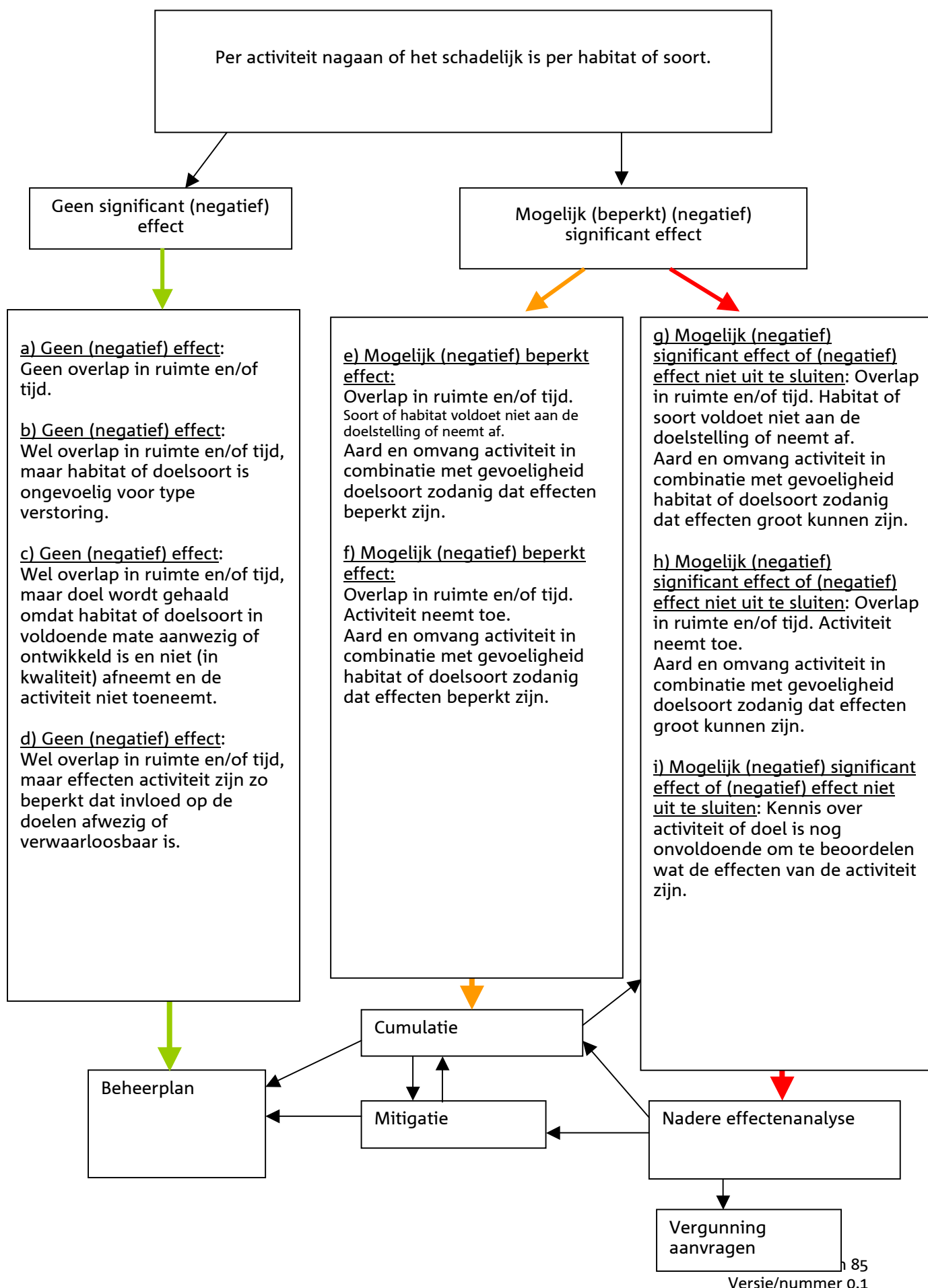
Voor een overzicht van de mogelijke stappen die een initiatiefnemer moet zetten, zie bijgaand stroomschema. (Voor meer informatie wordt verwezen naar 'Handreiking Natuurbeschermingswet 1998' van het ministerie van LNV, september 2005. Dit document is te vinden op www.minlnv.nl).

Project of handeling

BIJLAGE 4 BEOORDELING BESTAAND GEBRUIK

Tabel 18 Beoordeling bestaand gebruik (letters)

	Stroomdalgrasland	Ruigten en zomen (droge bosranden)	Oude eikenbossen	Droge hardhoutooibossen
activiteit				

Recreatie

Beheer

begaanbaar houden wegen/paden	a	a	b	b
plaatsen en onderhouden afsluitingen	a	a	b	b
plaatsen en onderhouden meubilair	a	a	a	a

Gebruik

Wandelen op wegen en paden	a	a	b	b
Honden uitlaten op wegen en paden (aangelijnd)	a	a	b	b
Fietsen op bestaande wegen/fietspaden	a	a	a	a
Paard rijden op ruiterroute	a	a	a	a
Excursie onder leiding van boswachter	d	d	d	d

Landbouw

Landbouw binnen N2000 begrenzing

grondbewerking	a	a	a	a
Chemische bestrijdingsmiddelen	d	d	a	d
beweiding met schapen	a	a	a	a

Landbouw buiten N2000 begrenzing

normale agrarische bedrijfsvoering op percelen met bestemming landbouw (m.u.v. NH3)	a	a	a	a
Ammoniak	pm			

Samenvatting legenda:

a t/m d activiteit heeft geen (negatief effect)

e en f activiteit heeft een mogelijk (negatief) effect

g,h,i activiteit heeft een mogelijk significant (negatief) effect

Betekenis letters zie vorige pagina beoordelingsschema

Tabel 19 Storingsgevoeligheid van habitats en soorten Zeldersche Driessen (Ministerie van LNV, 2008)

	Stroomdalgrasland	Ruigten en zomen (droge bosranden)	Oude eikenbossen	Droge hardhoutooibossen
storingsfactor				
oppervlakteverlies	x	x	x	x
versnippering voor kenmerkende dieren	x	x	x	x

chemische effecten

verzuring	xx	xx	o	xx
vermesting	x	o	xx	x
verzoeting	o	o	o	o
verzilting	xx	x	xx	xx
verontreiniging	x	x	x	x

fysieke effecten

verdroging	o	xx	o	o
vernatting	x	x	xx	x
verandering stroomsnelheid	nvt	nvt	nvt	x
verandering overstromingsfrequentie	x	x	nvt	x
verandering dynamiek substraat	nvt	nvt	nvt	nvt

verstorende effecten

geluid	nvt	nvt	nvt	nvt
licht	nvt	nvt	nvt	nvt
trilling	nvt	nvt	nvt	nvt
optische verstoring voor kenmerkende dieren	x	x	x	x
mechanische effecten	x	x	x	x

directe menselijke effecten

verandering in populatiedynamiek voor kenmerkende dieren	x	x	x	x
bewuste verandering soortensamenstelling	x	x	x	x

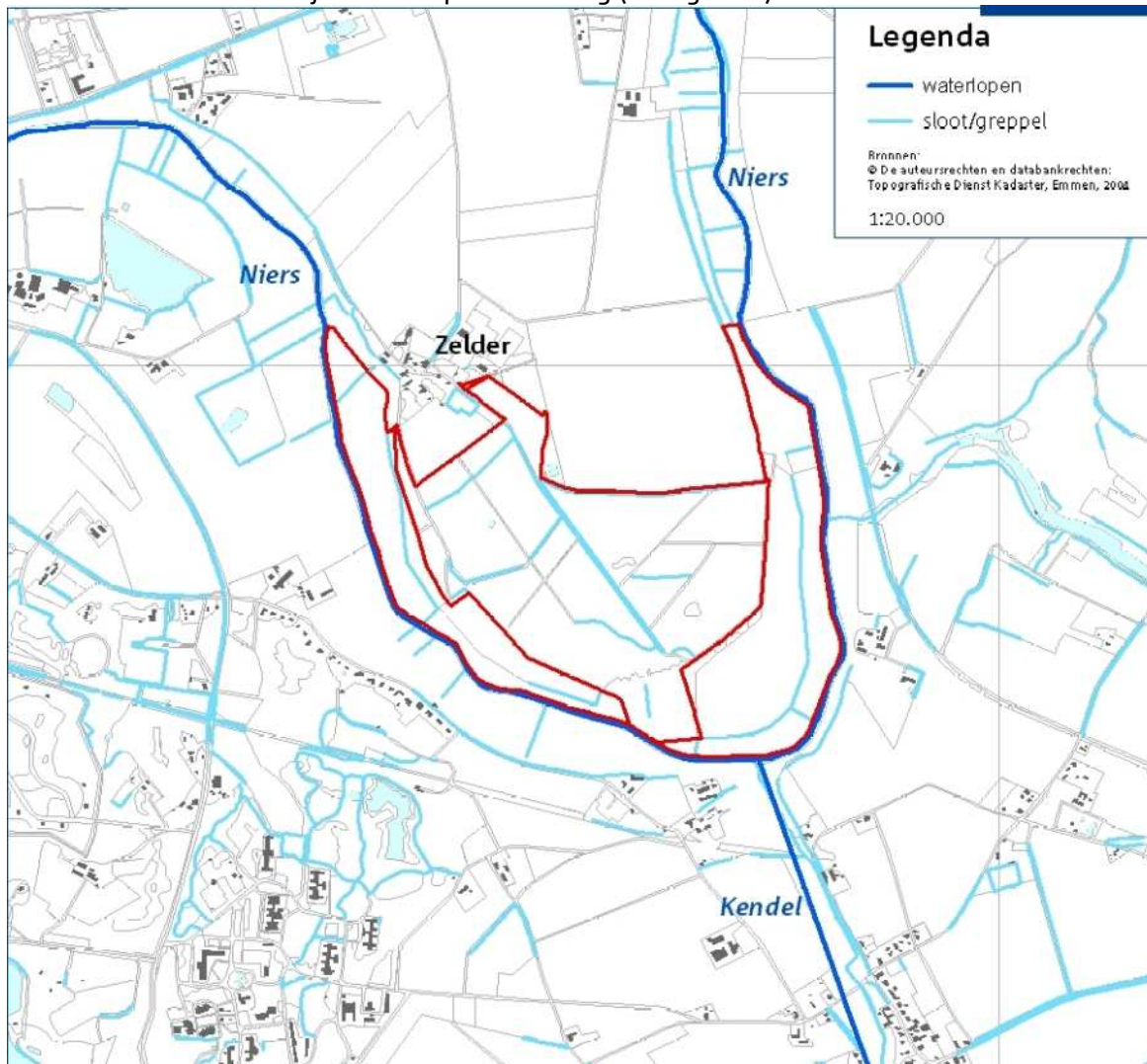
Legenda

o = niet gevoelig, x = gevoelig, xx = zeer gevoelig, nvt = niet van toepassing

BIJLAGE 5 TOELICHTING ABIOTIEK EN HYDROLOGIE

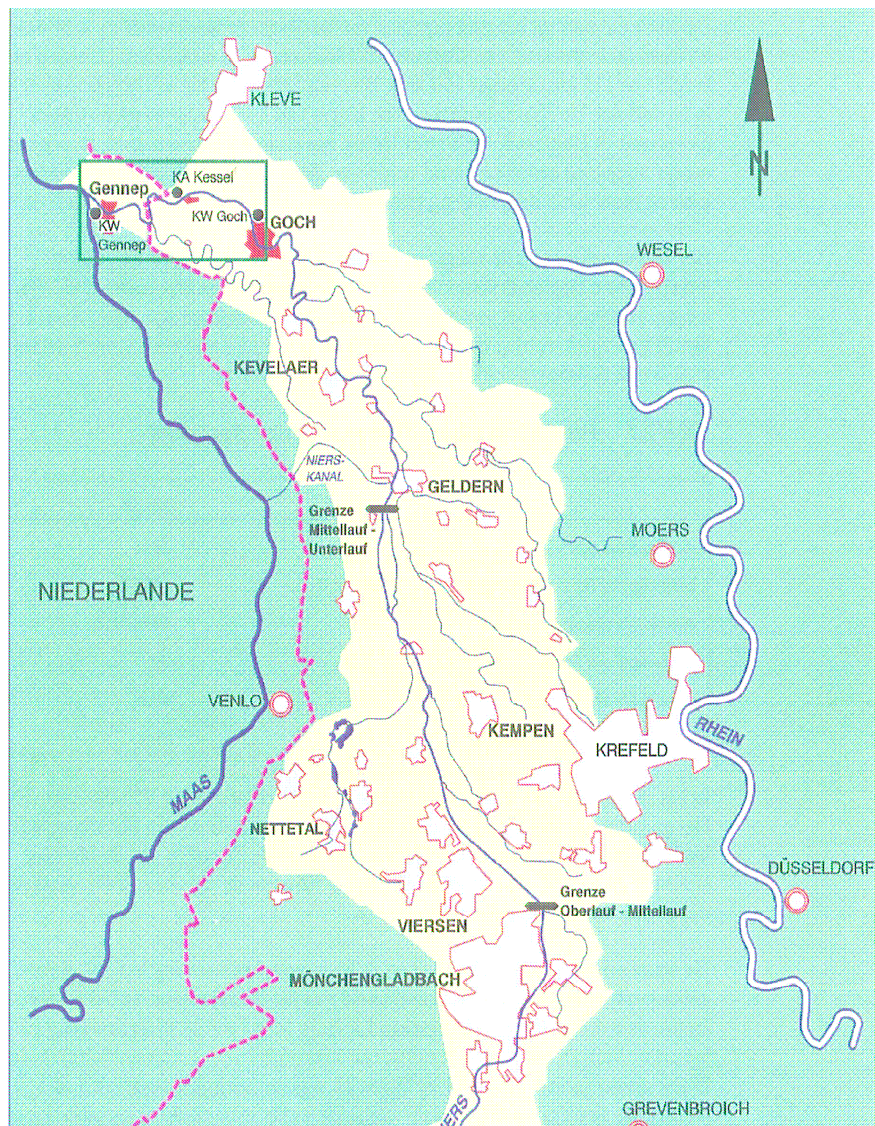
Oppervlaktewatersysteem

De Zeldersche Driessen is gelegen in een bocht van de rivier de Niers. In het gebied zijn behalve de Niers nauwelijks waterlopen aanwezig (zie figuur 1).

figuur 1 Oppervlaktewater

De Niers ontspringt ten zuiden van Mönchengladbach in Duitsland en heeft een lengte van ongeveer 120 km, waarvan de laatste 10 km liggen op Nederlands grondgebied (zie figuur 2).

figuur 2 Stroomgebied van de Niers (bron CSO Adviesbureau voor milieuonderzoek et al, 1998.)